

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ»

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΑΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Οι σύγχρονες προκλήσεις της Πολιτικής Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Η περίπτωση του νέου μέσου ανάκαμψης NextGenerationEu και η σημασία του για την Ελλάδα.

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Γεωργία Τσόμπου

A.M. 0820M025

ΑΘΗΝΑ 2022

Τριμελής Επιτροπή

Ιωάννης Ψυχάρης, Καθηγητής – Πρόεδρος Τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πάντειον Πανεπιστήμιο (Επιβλέπων)

Βασιλική Δελιθέου, Επίκουρος Καθηγήτρια Τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πάντειον Πανεπιστήμιο

Ηλίας Πλασκοβίτης, Αναπληρωτής Καθηγητής Τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πάντειον Πανεπιστήμιο

Copyright © Γεωργία Τσόμπου, 2022

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση κλήθηκε να αντιμετωπίσει την τελευταία δεκαπενταετία μια σειρά απειλητικών κρίσεων για το ευρωπαϊκό οικοδόμημα, όντας σε μεγάλο βαθμό θεσμικά απροετοίμαστη. Η Ένωση είχε να διαχειριστεί σε σύντομο χρονικό διάστημα την ευρωπαϊκή οικονομική κρίση της Ευρωζώνης, την πρωτοφανή αποχώρηση ενός κράτους μέλους και την τρέχουσα κρίση της πανδημίας του κορωνοϊού. Μπορεί σε πολλές των περιπτώσεων η ευρωπαϊκή πολιτική διακυβέρνησης να μην κατάφερε να επιλύσει όλες τις προκλήσεις, προσπάθησε ωστόσο, να αναπτύξει ένα δίκτυο διαδικασιών, με στόχο την δημιουργία μιας κοινής γραμμής αντιμετώπισης, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, περιορίζοντας ταυτόχρονα όσο το δυνατόν περισσότερο τις επικείμενες επιπτώσεις. Στην προσπάθεια διαχείρισης των διάφορων κρίσεων, αναπτύχθηκαν νέοι μηχανισμοί και εργαλεία αντιμετώπισης τους, ενώ σημειώθηκαν και σημαντικές μεταρρυθμίσεις των ευρωπαϊκών θεσμών. Η Πολιτική Συνοχής των περιφερειακών ανισοτήτων και της αλληλεγγύης αντικαθίσταται από μια Πολιτική εστιασμένη στην ανταγωνιστικότητα, την καινοτομία, την πράσινη και ψηφιακή μετάβαση της Ένωσης.

Στο πλαίσιο αυτό, η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματεύεται τις σύγχρονες προκλήσεις της πολιτικής συνοχής παρουσιάζοντας συγκριτικά την παραδοσιακή χρηματοδοτική της στήριξη μέσω του Εταιρικού Συμφώνου Περιφερειακής Ανάπτυξης 2021-2027, καθώς και το καινοτόμο μέσο αντιμετώπισης της κρίσης της πανδημίας, NextGenerationEu, το οποίο έχει διαφορετική διάρθρωση και στόχευση. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και στη συμβολή του στην αντιμετώπιση των συνεπειών της κρίσης της πανδημίας, αλλά και εν γένει στην ανάκαμψη της Ε.Ε.

Λέξεις κλειδιά: Πολιτική Συνοχής, προϋπολογισμός Ε.Ε., ευρωσκεπτικισμός, κρίση πανδημίας, ΕΣΠΑ 2021-2027, NextGenerationEU, Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

ABSTRACT

The European Union has been called upon over the last fifteen years to face a series of threatening crises for the European edifice, being largely institutionally unprepared. The Union was able to manage in a short period of time the European economic crisis of the Eurozone, the unprecedented withdrawal of a member state and the current crisis of the coronavirus pandemic. In many cases, the European governance policy may not have been able to meet all the challenges, but it has tried to develop a network of procedures to establish a common approach, in cooperation with member states, while limiting the impending effects as much as possible. In an effort to manage the various crises, new mechanisms and tools have been developed, while important reforms of the European institutions have taken place. The Cohesion Policy of regional inequalities and solidarity has been replaced by a Policy focused on the Union's competitiveness, the innovation, the green and digital transition.

In this context, this dissertation addresses the current challenges of cohesion policy by comparatively presenting its traditional financial support through the ESPA 2021-2027, as well as the innovative pandemic crisis response tool, NextGenerationEU, which has a different structure and targeting. Particular emphasis is placed on the Recovery and Resilience Fund and its contribution to tackling the effects of the pandemic crisis, but also to the EU recovery in general.

Keywords: Cohesion Policy, EU budget, euroscepticism, pandemic crisis, ESPA 2021-2027, NextGenerationEU, Recovery and Resilience Fund

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κο Ιωάννη Ψυχάρη, για τις πολύτιμες συμβουλές και την καθοδήγηση κατά την εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ και στην οικογένεια μου για την αμέριστη στήριξη, την ηθική συμπαράσταση και την κατανόηση τους καθ' όλη την ακαδημαϊκή μου πορεία, η οποία πάντα μου συμπαραστέκεται και μου δίνει το έναυσμα σε κάθε μου νέο βήμα.

Περιεχόμενα

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ	8
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	10
1.1. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ.....	10
1.2. ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	11
1.3. ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	12
1.3.1. «Τοποκεντρική» προσέγγιση.....	12
1.3.2. «Χωρικά τυφλή» ή «χωρικά ουδέτερη» προσέγγιση.....	13
1.4. ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ.....	14
1.5. ΣΥΜΒΟΛΗ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ - Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ..	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΣΚΕΠΤΙΚΙΣΜΟΣ	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ Ε.Ε.	24
3.1. ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ.....	24
3.2. ΣΥΣΤΗΜΑ ΙΔΙΩΝ ΠΟΡΩΝ Ε.Ε.....	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗΣ ΣΤΗΝ Ε.Ε. ΜΕΤΑ ΤΟ 2020	30
4.1. ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2021-2027	30
4.2. ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ 2021-2027 ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΤΟ ΝΕΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟ ΜΕΣΟ NEXT GENERATION EU	36
5.1. ΝΕΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ	36
5.2. ΙΣΤΟΡΙΚΟ - ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ NextGenerationEU	36
5.3. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ NextGenerationEU (NGEU).....	42
5.4. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΜΕΣΟΥ NextGenerationEU.....	42
5.5. ΤΑΜΕΙΑ / ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ NGEU.....	46
5.6. ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ ΚΑΙ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ (RRF).....	48
5.7. ΕΓΚΡΙΣΗ - ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΣΧΕΔΙΟΥ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ ΚΑΙ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	54
5.8. NEXT GENERATION EU: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	54
5.8.1. ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ ΚΑΙ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ (ΕΣΑΑ).....	54
5.8.2. ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ (ΕΥΣΤΑ) – ΛΟΙΠΟΙ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	66
5.8.3. ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΑΑ (ΣΔΕ)	67
5.8.4. ΔΑΝΕΙΑ ΤΑΜΕΙΟΥ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ	71

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	74
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΚΑΙ ΠΗΓΕΣ	77
Α) ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ.....	77
Β) ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ.....	78
Γ) ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ.....	80
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	81

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

OLAF	Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης
ESM	Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας
NGEU	Next Generation EU
RRF	Recovery and Resilience Facility/Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας
ΑΑΔΕ	Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων
ΑΕΕ	Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΕΔΕΛ	Επιτροπή Δημοσιονομικού Ελέγχου
ΕΔΕΤ	Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚΤ+	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΣΑΑ	Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας
ΕΣΠΑ	Εταιρικό Σύμφωνο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΕΤΕπ	Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων
ΕΤΘΑΥ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας
ΕΤΠΑ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΕΥΣΤΑ	Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού Ταμείου Ανάκαμψης
ΚΑΠ	Κοινή Αγροτική Πολιτική
ΚΕΜΚΕ	Κεντρική Μονάδα Κρατικών Ενισχύσεων
κκΑΕΠ	κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
κ-μ	Κράτη Μέλη
ΚΠΣ	Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΟΠΣ ΤΑ	Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα Ταμείου Ανάκαμψης
ΟΧΕ	Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις
ΠΔΠ	Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο
ΠΕΠ	Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα
ΣΑΤΑ	Συλλογική Απόφαση Ταμείου Ανάκαμψης
ΣΔΕ	Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου
ΣΛΕΕ	Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρ. Ένωσης
ΤΑΑ	Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας
ΤΑΠΤοΚ	Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων
ΤΔΜ	Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης
ΤΕΕ	Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος
ΥΠΑΝΕΠ	Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Περιφερειακή Πολιτική ή λεγόμενη Πολιτική Συνοχής της Ε.Ε. στοχεύει στη μείωση των αποκλίσεων ανάμεσα στα επίπεδα ανάπτυξης των διαφόρων περιφερειών προκειμένου να ενισχυθεί η κοινωνική, οικονομική και εδαφική συνοχή.

Το ευρωπαϊκό γίνεσθαι συνδέεται άρρηκτα με την εν λόγω Πολιτική και έτσι πρέπει να σχεδιάζεται και να υλοποιείται, ειδικά μετά την οικονομική κρίση του 2008 αλλά και την τωρινή της πανδημίας, οι οποίες φανέρωσαν το χάσμα που ενυπάρχει στους κόλπους της Ένωσης και προκάλεσαν φαινόμενα λαϊκισμού και έντονου ευρωσκεπτικισμού. Η Πολιτική Συνοχής θα μπορούσε να αποτελέσει μελλοντικά τον συνδετικό κρίκο μεταξύ των λαών της Ευρώπης, των τοπικών και εθνικών Αρχών, αλλά και των θεσμικών Οργάνων της, διοχετεύοντας χρηματοδοτήσεις σε δράσεις και περιοχές που τις έχουν πραγματικά ανάγκη προκειμένου να συγκλίνουν στα επιθυμητά επίπεδα ανάπτυξης. Οι Ευρωπαίοι πολίτες χρειάζεται να καταλάβουν εμπράκτως στην καθημερινότητά τους τη σημαντική συμβολή στη βελτίωση του επιπέδου ζωής τους των κεφαλαίων των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών Επενδυτικών Ταμείων, αλλά και των νέων σύγχρονων χρηματοδοτικών εργαλείων, όπως είναι το Next Generation EU.

Συνεπώς, η Συνοχή πρέπει να ενισχυθεί περαιτέρω, να απλοποιηθεί ως προς το διαδικαστικό σκέλος της και να εδραιωθεί ως προς το πολιτικό της περιεχόμενο, καθώς μέσα από τις δράσεις της ενσαρκώνεται η αλληλεγγύη, η οποία δέχθηκε σημαντικό πλήγμα κατά τις δύο μεγάλες κρίσεις των τελευταίων ετών. Η συνδυαστική επίτευξη της αλληλεγγύης με την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής οικονομίας, θα αποτελέσει το μεγάλο στοίχημα των επόμενων ετών για την Ε.Ε.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η συγκριτική παρουσίαση των κύριων χρηματοδοτικών μέσων που αποτελούν ένα σημαντικό τμήμα του μακροπρόθεσμου προϋπολογισμού της Ένωσης και καλούνται να στηρίξουν τις ευρωπαϊκές και εθνικές στρατηγικές - του ΕΣΠΑ 2021-2027 που αντιπροσωπεύει την κλασική Πολιτική Συνοχής και του Ταμείου Ανάκαμψης το οποίο αποτελεί ένα καινοτόμο μέσο διαφορετικής στόχευσης και λογικής.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται παρουσίαση των κύριων θεωρητικών προσεγγίσεων περί περιφερειακής ανάπτυξης, με έμφαση στην τελευταία προγραμματική περίοδο, καθώς και μια ιστορική κριτική επισκόπηση της Πολιτικής Συνοχής. Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζονται συνοπτικά οι προβληματισμοί που επικρατούν την τελευταία δεκαετία περί δημοκρατικού ελλείμματος στους κόλπους της Ε.Ε. και ευρωσκεπτικισμού. Στο τρίτο κεφάλαιο αποτυπώνονται οι κατευθύνσεις του νέου μακροπρόθεσμου προϋπολογισμού 2021-2027 της Ε.Ε. και οι τροποποιήσεις, νέες και μελλοντικές, στο σύστημα ίδιων πόρων αυτής. Στο τέταρτο κεφάλαιο απαριθμούνται οι βασικές αρχές και προτεραιότητες του ΕΣΠΑ 2021-2027 σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, ενώ στο τελευταίο κεφάλαιο γίνεται παρουσίαση του νέου χρηματοδοτικού μέσου NextGenerationEu, με έμφαση στο Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και στη συμβολή του στην αντιμετώπιση των συνεπειών της κρίσης της πανδημίας, αλλά και εν γένει στην ανάκαμψη της Ε.Ε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

1.1. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

Ο «χώρος» αποτελεί μια σημαντική μεταβλητή στη συνάρτηση της κοινωνικής ευημερίας, καθώς και στην άσκηση οικονομικής πολιτικής. Τα προβλήματα που δημιουργούνται από τις κοινωνικοοικονομικές μεταβολές επηρεάζουν άμεσα την οργάνωση του χώρου και αντίστροφα επηρεάζονται από αυτή (Κόνσολας, 1997).

Ο όρος «περιφερειακές ανισότητες» χρησιμοποιείται για να προσδιορίσει τις διαφορές στην ευημερία ή στην ανάπτυξη που υπάρχει μεταξύ περιφερειών (Παπαδασκαλόπουλος, 2000). Επιπρόσθετα, οι περιφερειακές ανισότητες νοούνται ως το αποτύπωμα των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών δυναμικών που αναπτύσσονται στο χώρο (Πετράκος και Ψυχάρης, 2016).

Έχουν παρατηρηθεί και μελετηθεί οι προσδιοριστικοί παράγοντες που προκαλούν συνήθως τις περιφερειακές ανισότητες, με κυριότερους τους γεωμορφολογικούς, ιστορικούς, πολιτικούς και οικονομικούς (Πετράκος και Ψυχάρης, 2016). Αυτός που είναι πιο έντονα μεταβαλλόμενος και χρήζει ιδιαίτερης προσοχής και παρακολούθησης είναι ο οικονομικός, καθώς τον επηρεάζουν οι οικονομίες κλίμακας και συγκέντρωσης, η παραγωγική διάρθρωση των τοπικών οικονομιών, οι οικονομικοί κύκλοι, η Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση και το επίπεδο του εργατικού δυναμικού. Δεν μπορεί να παραληφθεί το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια υπάρχει έντονη μετανάστευση και κινητικότητα ανθρώπων, τα οποία έχουν επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό την ανάπτυξη τόσο των περιφερειών όσο και των χωρών, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στις υφιστάμενες ανισότητες (European Commission, 2017).

Η αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων αποτέλεσε βασική επιδίωξη της Περιφερειακής Πολιτικής της Ε.Ε., η οποία προσπάθησε να διορθώσει τις χωρικές ασυμμετρίες, προκειμένου να πετύχει την οικονομική ανάπτυξη, ταυτόχρονα με την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής (Παπαδασκαλόπουλος – Χριστοφάκης, 2016). Η προσπάθεια για άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων στον κοινοτικό χώρο, καθώς και η αντιμετώπιση των προβλημάτων από την ολοκλήρωση της Ενιαίας Εσωτερικής Αγοράς και της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης συνοψίστηκε αρχικά με τη συνθήκη του Μάαστριχτ (1992) στον τίτλο «Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή», ο οποίος με τη Συνθήκη της Λισαβόνας (2007) εμπλουτίστηκε και με τον όρο «Εδαφική Συνοχή» με σκοπό την αντιμετώπιση της αναπτυξιακής υστέρησης περιοχών με εδαφικές ιδιαιτερότητες (Παπαδασκαλόπουλος – Χριστοφάκης, 2016).

Το άρθρο 174 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) ορίζει ότι η Ένωση, προκειμένου να προαχθεί η αρμονική ανάπτυξη του συνόλου της, αναπτύσσει και εξακολουθεί τη δράση της με σκοπό την ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής της συνοχής. Η Ένωση αποσκοπεί, ιδιαίτερα, στη μείωση των διαφορών μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης των διαφορετικών περιοχών και της καθυστέρησης των πλέον μειονεκτικών περιοχών¹.

¹ Μεταξύ των εν λόγω περιοχών, δίδεται ιδιαίτερη προσοχή στις αγροτικές περιοχές, τις ζώνες που συντελείται βιομηχανική μετάβαση και τις περιοχές που πλήττονται από σοβαρά και μόνιμα φυσικά ή δημογραφικά προβλήματα, όπως οι υπερβόρειες περιοχές που είναι ιδιαίτερα αραιοκατοικημένες και οι νησιωτικές, διασυννοριακές και ορεινές περιοχές.

Η «Περιφερειακή Πολιτική» αποτελεί μια πολιτική στρατηγικών επενδύσεων σε όλες τις περιφέρειες της Ε.Ε., η οποία αποσκοπεί στην τόνωση της οικονομικής τους ανάπτυξης και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων. Σε αυτά προστίθεται η αλληλεγγύη, αφού η στήριξη προορίζεται κυρίως για τις λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες. Οι διαδικασίες διεύρυνσης αφενός και οι διαδικασίες ολοκλήρωσης αφετέρου αποτέλεσαν τους βασικούς παράγοντες της διαμόρφωσης της. Η ιστορική εμπειρία έχει αποδείξει ότι η οικονομική ενοποίηση διαφορετικών χωρών δημιουργεί σημαντικά προβλήματα, στα πρώτα στάδια τουλάχιστον. Η ένταση αυτών των προβλημάτων είναι ανάλογη του βαθμού διαφοροποίησης του επιπέδου ανάπτυξης των χωρών και πιο έντονα των περιφερειών, που συνθέτουν την Ενιαία Αγορά. Σημειώνεται ότι οι ανισότητες και αποκλίσεις μεταξύ χωρών είναι εντελώς διαφορετικές από τις ανισότητες και τις αποκλίσεις μεταξύ περιφερειών, γιατί οι πρώτες είναι μικρότερες των δεύτερων.

Συνεπώς η σύγκλιση συνδέεται άμεσα με τις γεωγραφικές ιδιαιτερότητες και οι ασυμμετρίες της εσωτερικής αγοράς εξηγούν τη διαχρονικότητα της Πολιτικής Συνοχής. Στον όρο Συνοχή εμπεριέχεται η έννοια της σύγκλισης, της αλληλεγγύης και της εναρμόνισης των γεωγραφικών ανισοτήτων. Δεν ταυτίζεται αποκλειστικά με την ομοιομορφία, αλλά και με τη δημιουργία ίσων ευκαιριών όπου μέσα από τη διαφορετικότητα τους μπορούν οι περιφέρειες να αναπτυχθούν στους τομείς που έχουν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα. Η χρηματοδότηση επενδύσεων μέσα από την Πολιτική Συνοχής στοχεύει κυρίως στη δημιουργία ποσοτικής και ποιοτικής μόχλευσης, η οποία και αποτελεί ένα από τα αξιολογικά της κριτήρια. Βέβαια η Πολιτική Συνοχής δεν πρέπει να τίθεται απέναντι στις πολιτικές για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, εφόσον και οι δύο είναι αλληλένδετοι στόχοι.

1.2. ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Οι περιφερειακές ανισότητες - οικονομικές και κοινωνικές - έχουν τεθεί στο επίκεντρο της επιστημονικής κοινότητας τις τελευταίες δεκαετίες με πληθώρα επιστημονικών μελετών και θεωριών. Δύο είναι οι βασικές ιδέες-ρεύματα, η *Νεοκλασική Προσέγγιση*, η οποία ασχολήθηκε με τους μηχανισμούς ισορροπίας (τεχνολογία παραγωγής – διαπεριφερειακό εμπόριο – μετανάστευση), που δύνανται να μειώσουν τις ανισότητες δημιουργώντας μια ισόρροπη ανάπτυξη, χωρίς όμως να μελετήσει τα αίτια του διαφορετικού επιπέδου ανάπτυξης και η *Οικονομική της Συσσώρευσης*, η οποία υποστηρίζει ότι οι δυνάμεις της αγοράς δημιουργούν εσωτερικές και εξωτερικές οικονομίες κλίμακας, με τάση συγκέντρωσης των οικονομικών δραστηριοτήτων στο χώρο.

Η τελευταία χωρίζεται σε τρεις υποκατηγορίες θεωριών: (i) την *Αστική Οικονομική* σύμφωνα με την οποία οι πόλεις δημιουργούνται επειδή αφενός υπάρχει συγκριτικό πλεονέκτημα μεταξύ των χωρικών μονάδων παραγωγής και οικονομίες κλίμακας στην παραγωγική διαδικασία και αφετέρου υπάρχουν οικονομίες συγκέντρωσης (Arthur O` Sullivan, 2011), (ii) τη *Θεωρία Ενδογενούς Ανάπτυξης* η οποία παρουσιάστηκε από τον Romer (1986) και στηρίχτηκε σε ένα υπόδειγμα γενικής ισορροπίας, όπου επικρατούν αύξουσες αποδόσεις κλίμακας, οι οποίες προκύπτουν από τη συσσώρευση της γνώσης και (iii) τη *Νέα Οικονομική Γεωγραφία*, η οποία ξεκίνησε με την πρωτοποριακή εργασία του Krugman (1991) καταλήγοντας στο βασικό συμπέρασμα ότι το κόστος μεταφοράς και κατ' επέκταση ο γεωγραφικός παράγοντας παίζουν καθοριστικό ρόλο στην κατανομή δραστηριοτήτων στο χώρο.

Η Νεοκλασική θεωρία από την άλλη είναι μια φιλελεύθερη προσέγγιση που στηρίζεται στον τέλειο ανταγωνισμό και θεωρεί ότι ακόμη και χωρίς κρατικό

παρεμβατισμό μακροχρόνια θα επιτευχθεί σύγκλιση και άρα μείωση περιφερειακών ανισοτήτων. Η αγορά θα ισορροπήσει, είτε απόλυτα είτε υπό προϋποθέσεις, και το βέλτιστο είναι να γίνονται επενδύσεις στις φτωχές περιφέρειες για να υπάρξει μεγαλύτερη αύξηση στο κκαΕΠ. Σίγουρα καμία θεωρία δεν ερμηνεύει απόλυτα την πραγματικότητα, αλλά η συγκεκριμένη φαίνεται να έχει εφαρμογή σε παγκόσμιο επίπεδο και κυρίως πριν την οικονομική κρίση, όταν παρατηρήθηκε ότι οι λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές, όπως οι ασιατικές, επιτάχυναν τους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης σε σχέση με πλουσιότερες, όπως οι ευρωπαϊκές.

1.3. ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Η Ε.Ε. μέσα από την περιφερειακή πολιτική στοχεύει στη σύγκλιση των περιφερειών της με τροφοδότηση των πιο φτωχών περιοχών με κεφάλαια προερχόμενα από τα πιο πλούσια κράτη, κυρίως του Βορρά. Ωστόσο η αυστηρή δημοσιονομική πειθαρχία που επιβάλλεται από τους ισχυρούς οδηγώντας σε σημαντικές ανισότητες εντός της Ευρωζώνης, δυσχεραίνει πολύ την ανάπτυξη κάποιων περιφερειών. Την περίοδο κυρίως της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης του 2008, τα αδύναμα κράτη της Ένωσης, όπως η Ελλάδα, η Ιρλανδία, η Πορτογαλία και η Ισπανία, βρέθηκαν κοντά στη χρεοκοπία και χρειάστηκε να στηριχθούν με προγράμματα ενίσχυσης από άλλες χώρες της Ευρωζώνης, προκειμένου για τη μείωση των ελλειμμάτων και του δημόσιου χρέους και για να μην κινδυνεύσει το Ευρώ. Αποτέλεσμα ήταν η μεγαλύτερη ανισορροπία μεταξύ των αναπτυγμένων και των ασθενέστερων κρατών, καθώς τα χρέη και τα δημοσιονομικά ελλείμματα αυξήθηκαν και οι χρηματοοικονομικές αγορές υπό την επήρεια των οργανισμών πιστοληπτικής ικανότητας περιόρισαν τις χρηματοδοτήσεις. Η μοναδική λύση ήταν μια σημαντική αύξηση στους διατιθέμενους από τα Διαρθρωτικά Ταμεία πόρους (Μούσης, 2018).

Το μοντέλο περιφερειακής ανάπτυξης πάνω στο οποίο σχεδιάστηκε η πέμπτη προγραμματική περίοδος (2014-2020), αλλά και η νέα (2021-2027) ήταν περισσότερο **τοποκεντρικό και λιγότερο χωρικά τυφλό** με αξιοποίηση των ισχυρών σημείων κάθε περιφέρειας και λαμβάνοντας υπόψη του τις ιδιαιτερότητες και αδυναμίες ενός συγκεκριμένου τόπου και όχι του πληθυσμού.

Ας μελετήσουμε τα βασικά χαρακτηριστικά των δύο αυτών σύγχρονων σχολών της αναπτυξιακής πολιτικής.

1.3.1. «Τοποκεντρική» προσέγγιση

Η Επιτροπή ανέθεσε το 2009 στον Fabrizio Barca² τη σύνταξη μιας ανεξάρτητης έκθεσης για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της μέχρι τότε περιφερειακής πολιτικής και την υποβολή προτάσεων για το μέλλον της πολιτικής συνοχής. Ο τελευταίος υποστήριξε ότι η τοποκεντρική προσέγγιση αποτελεί μια πολιτική που προωθεί την ανάπτυξη εστιαζόμενη στις συγκεκριμένες συνθήκες κάθε τόπου, καθώς οι σύγχρονες προκλήσεις, όπως η μετανάστευση, η καινοτομία, η κλιματική αλλαγή, έχουν καθαρά τοπικό χαρακτήρα. Συνεπώς οι πολιτικές και τα προγράμματα που θα επιλεγθούν για κάθε περιφέρεια θα πρέπει να εξειδικεύονται στις ιδιαίτερες ανάγκες της, μετά τον εντοπισμό των ιδιαιτεροτήτων, των δυνατοτήτων αλλά και των αδυναμιών της. Πρόκειται για μια bottom up προσέγγιση η οποία, μετά από συμμετοχικές διαδικασίες, θα συνθέσει τις τοπικές προτιμήσεις και γνώσεις και θα

² Γενικό Δ/ντή του Ιταλικού Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών και Υπουργό στην κυβέρνηση Μόντι.

βοηθήσει τις φτωχότερες ειδικά περιοχές να ενεργοποιήσουν το δυναμικό τους και έτσι να πετύχουν πιο σύντομα τον στόχο της περιφερειακής σύγκλισης.

Στη συγκεκριμένη προσέγγιση, δεν προωθείται ο τόπος αγνοώντας τον άνθρωπο, αλλά υποστηρίζεται ότι οι άνθρωποι ζουν εντός συγκεκριμένων τόπων, με συγκεκριμένα γεωγραφικά, οικονομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά διασφαλίζοντας έτσι περισσότερο χώρο και ρόλο στην πολιτική σε όλα τα επίπεδα, κυρίως στο περιφερειακό και στο τοπικό. Τα επίπεδα αυτά είναι υπεύθυνα για το σχεδιασμό και την υλοποίηση της αναπτυξιακής πολιτικής, ενώ η Κεντρική Διοίκηση έχει επιτελικό και συντονιστικό ρόλο.

Οι Barca, McCann και Rodriguez-Pose (2012) υποστηρίζουν ότι η αξιολόγηση της αναπτυξιακής πολιτικής δεν πρέπει να γίνεται αποκλειστικά βάσει κριτηρίων σύγκλισης, όπως γίνεται με την πολιτική συνοχής της Ε.Ε., αλλά στόχος είναι η μεγιστοποίηση των δυνατοτήτων ανάπτυξης όλων των περιφερειών. Μόνο με τη χάραξη πολιτικών που θα βασίζονται στον τόπο και στον άνθρωπο και όχι με την αναδιανομή μέσω χρηματοδοτικών ενισχύσεων, θα επέλθει η περιφερειακή ανάπτυξη.

Στο πλαίσιο αυτό διαμορφώθηκε το τρέχον και το νέο ΕΣΠΑ, όπου υπάρχει ευθύνη των τοπικών και περιφερειακών αρχών στη φάση του σχεδιασμού και της υλοποίησης των Προγραμμάτων, μέσω διαβουλεύσεων, καθώς και υποχρέωση κάθε κράτους να συνάψει Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης με κοινωνικοοικονομικούς εταίρους και εκπροσώπους τοπικών Αρχών προκειμένου να διασφαλιστεί η πολυεπίπεδη διακυβέρνηση, η αναλογικότητα και η αρχή της επικουρικότητας³ (Avdikos & Chardas, 2015).

Βέβαια υπάρχει και ο αντίλογος της τοποκεντρικής προσέγγισης, σύμφωνα με τον οποίο η μείωση της αναδιανομής των ενισχύσεων αποδυναμώνει το στόχο της σύγκλισης των πιο αδύναμων περιφερειών. Επιπλέον ανακύπτουν προβληματισμοί όσον αφορά τη δυνατότητα κάποιων κρατών για επιτυχημένη μεταβίβαση εξουσιών σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, όπου προβάδισμα έχουν τα πιο πλούσια κράτη, όπως η Γερμανία, σε σχέση με πιο αδύναμα και με διαρθρωτικά προβλήματα κράτη, όπως η Ελλάδα. Επίσης, η επιλογή πολιτικών έξυπνης εξειδίκευσης και ανάπτυξης έντασης γνώσης μπορεί να αυξήσει την ανταγωνιστικότητα σε χώρες που έχουν προβεί σε σημαντικές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, αλλά είναι δύσκολο να βοηθήσει κράτη που για ιστορικούς ή άλλους λόγους δεν έχουν εφαρμόσει σημαντικά μεταρρυθμιστικά προγράμματα (Avdikos & Chardas, 2015).

1.3.2. «Χωρικά τυφλή» ή «χωρικά ουδέτερη» προσέγγιση

Η προσέγγιση αυτή υποστηρίζει ότι οι πολιτικές πρέπει να στοχεύουν στους ανθρώπους και όχι στους τόπους. Ο Indermit Gill, ο κύριος εκπρόσωπος της, θεωρεί ότι η ανισοκατανομή της ανάπτυξης είναι φυσική και πρέπει να τη λαμβάνουμε ως δεδομένο. Ο στόχος δεν είναι να ενθαρρυνθεί η περιφερειακή ανάπτυξη αλλά να προωθηθούν πολιτικές ένταξης ή ολοκλήρωσης των περιοχών που υστερούν στις περιοχές που υπερέχουν σε οικονομική δραστηριότητα. Αυτό θα συμβεί με τη χωρικά τυφλή παροχή βασικών υπηρεσιών, όπως εκπαίδευση, υγεία και δημόσια ασφάλεια, ενώ προτείνει την περαιτέρω απελευθέρωση της αγοράς ακινήτων και της αγοράς εργασίας, την κινητικότητα της εργασίας και του κεφαλαίου, και τέλος την καλύτερη διασύνδεση των υστερούντων περιφερειών με τις ισχυρότερες περιοχές μέσω

³ Σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, οι αποφάσεις λαμβάνονται όσο το δυνατόν πιο κοντά στον πολίτη και η Ε.Ε. δεν θα πρέπει να αναλαμβάνει δράση σε ευρωπαϊκό επίπεδο, εκτός εάν αυτή είναι αποτελεσματικότερη από τη δράση σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο.

φυσικών δικτύων (υποδομές μεταφορών και συγκοινωνιών) και νοητών δικτύων (υποδομές πληροφορίας και επικοινωνίας). Η βασική υπόθεση της έγκειται στο ότι «η συγκέντρωση οδηγεί σε μεγέθυνση της παραγωγικότητας και συνεπώς οι άριστες πολιτικές ανάπτυξης είναι αυτές που ενθαρρύνουν τη μετανάστευση των συντελεστών παραγωγής σε μεγαλύτερες και περισσότερο πυκνοκατοικημένες περιφέρειες, έτσι ώστε να γίνουν εκμεταλλεύσιμα τα πλεονεκτήματα της συγκέντρωσης».

Ωστόσο, με τη χωρικά τυφλή πολιτική που προτείνει ο Gill, η προσοχή στρέφεται μόνο στην αυθόρμητη οικονομική ανάπτυξη, αδιαφορώντας για τις ανάγκες της εκάστοτε οικονομίας και προκρίνοντας την κινητικότητα της εργασίας, με τη μετανάστευση οικονομικά ενεργών κατοίκων από περιοχές με ισχυρή οικονομική δραστηριότητα σε πιο ανεπτυγμένες περιοχές, αδιαφορώντας έτσι και για την κοινωνική και την εδαφική συνοχή.

1.4. ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ

Μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο, οι Ευρωπαϊκές χώρες επενδύουν σε εθνικό επίπεδο στην ενίσχυση των υποδομών και παρότι το 1958, με τη Συνθήκη της Ρώμης⁴, η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) θεσπίζει τα πρώτα χρηματοδοτικά εργαλεία, η περιφερειακή πολιτική, αν και αποτυπωνόταν ως όρος («αρμονική ανάπτυξη του ευρωπαϊκού χώρου»), ήταν ουσιαστικά ανύπαρκτη εφόσον οι πρώτες έξι χώρες της ΕΟΚ αποτελούσαν ένα χώρο αρκετά ομοιογενή.

Το 1975 η δημιουργία του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), με περιορισμένους αρχικά πόρους, σηματοδοτεί τη μετάβαση σε μια νέα εποχή επικουρικής συνδρομής της Κοινότητας⁵ στην περιφερειακή πολιτική των κρατών μελών λόγω της πρώτης διεύρυνσης αυτής με τρία νέα μέλη, η οποία προκάλεσε χωρικές ανισορροπίες, ενώ η θεσμοθέτησή της Περιφερειακής Πολιτικής έγινε πολύ αργότερα με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη το έτος 1986 (Παπαδασκαλόπουλος-Χριστοφάκης, 2016). Το ΕΤΠΑ αποτέλεσε το κύριο όργανο υλοποίησης του σκοπού της, δηλαδή τη μείωση των υπαρχουσών περιφερειακών ανισοτήτων και την πρόληψη δημιουργίας νέων, μέσω των κοινοτικών πόρων, οι οποίοι θα μεταβιβάζονται στις προβληματικές περιφέρειες. Σταδιακά διαμορφώνονται οι στόχοι και οι προτεραιότητες της, μέχρι που εντάσσεται ως βασική Κοινοτική Πολιτική ταυτόχρονα με την καθιέρωση της ενιαίας εσωτερικής αγοράς στη Συνθήκη του Μάαστριχτ (Μούσης, 2018).

Το 1985 η περαιτέρω διεύρυνση της Κοινότητας απαιτούσε ενίσχυση της διαρθρωτικής παρέμβασης λόγω αύξησης των περιφερειακών ανισοτήτων. Το αίτημα αυτό, κυρίως των χωρών του Νότου, ικανοποιήθηκε με τη δημιουργία των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων (ΜΟΠ) με στόχο την αναβάθμιση των υποδομών και του παραγωγικού τους περιβάλλοντος.

Το 1989 με τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης (ΚΠΣ), η Ευρωπαϊκή πολιτική στρέφεται ξεκάθαρα προς τις **περιφερειακές ανισότητες** και στοχεύει στον προγραμματισμό μιας ευρωπαϊκής περιφερειακής ανάπτυξης που συνδέεται άρρηκτα με τις αντίστοιχες εθνικές πολιτικές, δημιουργώντας ολοκληρωμένα πολυετή προγράμματα. Στην αρχή

⁴ Προοίμιο στη Συνθήκη της Ρώμης (1957): ανάγκη «ενίσχυσης της ενότητας των οικονομικών τους και διασφάλισης της αρμονικής ανάπτυξής τους μέσω της μείωσης των υφισταμένων διαφορών μεταξύ των διάφορων περιφερειών και της οπισθοδρόμησης των λιγότερο προνομιούχων περιοχών» - έμμεσες αναφορές στην Περιφερειακή Πολιτική.

⁵ Η Κοινοτική Περιφερειακή Πολιτική δεν πρέπει να υποκαθιστά, αλλά να συμπληρώνει και να συντονίζει τις εθνικές περιφερειακές πολιτικές.

κάθε προγραμματικής περιόδου τίθεται ένας στρατηγικός στόχος, βάσει του οποίου γίνεται ο περαιτέρω προγραμματισμός των δράσεων και κατανέμονται οι πόροι του Ευρωπαϊκού Προϋπολογισμού στα κράτη μέλη ανάλογα με τις ανάγκες τους και το επίπεδο ανάπτυξης τους, δίνοντας έμφαση πλέον στη γεωγραφική διάσταση.

Στην **πρώτη προγραμματική περίοδο** (1989-1993/A' ΚΠΣ) βασικός στόχος ήταν η δημιουργία της Ενιαίας Αγοράς, η άρση των εμποδίων στην κίνηση επιχειρήσεων, εργαζομένων και κεφαλαίων. Γι' αυτό το σκοπό τέθηκαν τέσσερις αρχές πολιτικής: η *αρχή του προγραμματισμού* ολοκληρωμένων προγραμμάτων και όχι adhoc δράσεων, η *αρχή της εταιρικής σχέσης* μεταξύ Ε.Ε., κρατών και περιφερειών, η *αρχή της συγκέντρωσης* βάσει της οποίας κατευθύνουμε τους πόρους στις περιοχές με μεγαλύτερη αναπτυξιακή υστέρηση (σε επίπεδο NUTS 2 – 272 Περιφέρειες) και η *αρχή της προσθετικότητας* σύμφωνα με την οποία τα χρήματα του κοινοτικού προϋπολογισμού προστίθενται στους εθνικούς πόρους για την περιφερειακή ανάπτυξη. Απώτερος στόχος ήταν η σύγκλιση με την ενίσχυση των λιγότερο αναπτυγμένων περιοχών της Ένωσης. Ο όρος συνοχή υιοθετήθηκε για να αποδώσει τη νέα περιφερειακή πολιτική της Ε.Ε., προσδίδοντας πολιτική χροιά στη διαμόρφωση του περιεχομένου της. Το δύσκολο έργο της Ένωσης όντως πραγματοποιήθηκε, υπάρχουν όμως προβληματισμοί για την επίτευξη ή μη της σύγκλισης μέσω της μεταφοράς χρημάτων στις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές. Υπάρχουν φωνές που υποστηρίζουν ότι σε αυτή τη φάση ενισχύθηκαν για άλλη μια φορά οι ισχυροί παίκτες της Ένωσης.

Παράλληλα με την Ενιαία Αγορά έπρεπε να επιτευχθεί και η Οικονομική και Νομισματική Ένωση, που αποτέλεσε στρατηγικό στόχο της **δεύτερης προγραμματικής περιόδου** (1994-1999/B' ΚΠΣ). Η ανάπτυξη βέβαια της νομισματικής έναντι των οικονομικών πολιτικών ήταν ετεροβαρής και αυτό φάνηκε αργότερα στην οικονομική κρίση του 2008, καθώς το κοινό νόμισμα δεν αποτελεί μόνο μέσο συναλλαγής, αλλά πρέπει και να στηρίζεται από δυναμικές οικονομίες. Στην Ευρώπη εκείνη την εποχή έχουμε οικονομίες με διαφορετικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, με αποτέλεσμα οι πιο δυνατές να αποκομίσουν τα περισσότερα οφέλη. Μέχρι το 2000 επετεύχθη μια σχετική σύγκλιση, επιλεκτική βέβαια διότι αφορούσε συγκεκριμένες χωρικές ενότητες και όχι το σύνολο του εκάστοτε κράτους-μέλους.

Στην **τρίτη προγραμματική περίοδο** (2000-2006/Γ' ΚΠΣ) τέθηκε επί τάπητος το ερώτημα εμβάθυνση ή διεύρυνση. Λόγω της πίεσης των πρώην ανατολικών καθεστώτων δόθηκε τελικά προτεραιότητα στη διεύρυνση και στο πως θα αντιμετωπιστούν τα προβλήματα που προκύπτουν από την ένταξη τόσων πολλών νέων χωρών. Βέβαια η ένταξη δεν έγινε με τόσο επωφελείς όρους για τις ανατολικές χώρες διότι από την πολιτική συνοχής πήραν λίγα χρήματα συγκριτικά με το επίπεδο ανάπτυξης τους.

Στην **τέταρτη προγραμματική περίοδο** (2007-2013/A' ΕΣΠΑ) με την υπογραφή της Στρατηγικής της Λισαβόνας τέθηκε ως στόχος μια πιο ανταγωνιστική οικονομία της Γνώσης, προκειμένου να επιτευχθεί υψηλός ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης, ο οποίος, όμως, επέδρασε σημαντικά στις χωρικές ανισότητες με αποτέλεσμα τελικά την απόκλιση από τις κατευθύνσεις της πολιτικής συνοχής. Σε αυτό το μωσαϊκό χωρών διαφορετικών δυνατοτήτων, οι πιο προηγμένες χώρες είχαν σημαντικό πλεονέκτημα. Το χάσμα διευρύνθηκε, με αποτέλεσμα μετά το 2000 να διαπιστωθεί απόκλιση τόσο στο εσωτερικό της Ένωσης, όσο και στο εσωτερικό της εκάστοτε χώρας. Η Πολιτική Ανταγωνισμού προτάχθηκε έναντι της Πολιτικής Συνοχής.

Στην **πέμπτη προγραμματική περίοδο** (2014-2020/B' ΕΣΠΑ) ο στρατηγικός στόχος έξυπνη, βιώσιμη χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, μέσω του Προγράμματος «Ευρώπη

2020», εστίαζε στην έρευνα, το περιβάλλον και τη μείωση της ανισότητας. Την περίοδο αυτή, που ακολουθεί τη μεγαλύτερη οικονομική κρίση, τίθεται το ερώτημα εάν οι πολιτικές ήταν καλά προσαρμοσμένες στη συγκυρία αυτή, όπου η ύφεση σε κάποιες χώρες έφτασε ακόμη και το 25% του ΑΕΠ. Η συνταγή λιτότητας που επιλέχθηκε σε συνδυασμό με τους ισοσκελισμένους προϋπολογισμούς, καθώς και η αισθητή μείωση των δημοσίων επενδύσεων δεν είχε τα επιθυμητά αποτελέσματα, με αύξηση τελικά των περιφερειακών ανισοτήτων.

Μια σημαντική αλλαγή στην αντίληψη σε σχέση με το παρελθόν και με βάση την έκθεση Barca του 2009 είναι η «τοποκεντρική προσέγγιση». Δίνεται δηλαδή έμφαση στο τοπικό παρά στο εθνικό ή υπερεθνικό χωρικό επίπεδο και στη δημιουργία μιας «εκ των κάτω» στρατηγικής, επιμέρους στόχων και προγραμμάτων που ταιριάζουν στις εκάστοτε περιφερειακές δυνατότητες, αδυναμίες και ευκαιρίες, έτσι ώστε οι τελευταίες να στηριχθούν στα ενδογενή κεφάλαια και να αναπτυχθούν ταχύτερα. Αυτό φυσικά επιτυγχάνεται μόνο με ένα αποκεντρωμένο σύστημα διοίκησης που θα δώσει την ευκαιρία στους ίδιους, που ζουν σε μια συγκεκριμένη χωρική ενότητα και τη γνωρίζουν πραγματικά, να σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν τα κατάλληλα προγράμματα. Συνεπάγεται βέβαια ότι υπάρχει σε κάθε κράτος μία διοικητική διάρθρωση με αποκεντρωμένα όργανα που έχουν την τεχνογνωσία, τις αναγκαίες δομές και πόρους και κυρίως το εξειδικευμένο προσωπικό. Επίσης, παρατηρείται ότι η Ε.Ε. στην τελευταία προγραμματική περίοδο, παρότι προτάσσει την τοπικοκεντρική αντίληψη, δεν αφήνει την επιλογή των πάντων στις κάτω βαθμίδες, αλλά αντίθετα αφενός οι διαδικασίες λήψης αποφάσεων για την ανάπτυξη που μπορεί να ακολουθήσει κάθε περιφέρεια δεν είναι ευέλικτες και αφετέρου οι θεματικοί στόχοι (που επισημαίνουμε ότι είναι πιο περιορισμένοι αυτή την περίοδο) είναι σχεδιασμένοι και δεδομένοι από την Κοινότητα χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η πολυπλοκότητα και η ετερογένεια των αναγκών της κάθε Περιφέρειας. Συμπερασματικά καταλήγουμε ότι αναδύονται νέες περιφερειακές ιεραρχίες, εφόσον ενισχύονται οι περισσότερο αναπτυγμένες περιφέρειες και αυτές που έχουν σημαντικούς πόλους ανάπτυξης ή μεγα-περιφέρειες, οι οποίες αποτελούν τις ατμομηχανές της ανάπτυξης, λόγω οικονομικών αστικοποίησης και εντοπιότητας (Κουρτέσης & Αυδίκος, 2013).

Μια δεύτερη σημαντική αλλαγή της νέας προγραμματικής περιόδου είναι οι Αιρεσιμότητες. Αρχικά έχουμε τις *ex ante* αιρεσιμότητες, κανονιστικού και θεσμικού χαρακτήρα, που καλούνται να εκπληρώσουν τα κράτη-μέλη, προκειμένου να μπορούν να ξεκινήσουν την υλοποίηση των Προγραμμάτων τους. Αυτό βέβαια δυσκόλεψε αρκετά τις εθνικές και περιφερειακές αρχές διότι η καθυστερημένη θέσπιση ορισμένων από αυτών οδήγησε σε καθυστερημένη έναρξη των προγραμμάτων και άρα σε μείωση των απορροφούμενων πόρων εμπροσθοβαρώς.

Η δεύτερη κατηγορία των αιρεσιμοτήτων έχει να κάνει με την μακροοικονομική προσαρμογή των μελών που έχουν σύσταση για υπερβολικό έλλειμμα ή χρέος ή που βρίσκονται σε καθεστώς ενίσχυσης. Σε αντίθετη περίπτωση η Ε.Ε. προβαίνει στην αναστολή πληρωμών μέρους ή του συνόλου των πόρων. Αυτό δημιούργησε ιδιαίτερο πρόβλημα σε αρκετά κράτη, όπως είναι και η Ελλάδα, διότι αφενός η Πολιτική Συνοχής διαμορφώνεται σε επίπεδο NUTS II, δηλ. Περιφέρειας και όχι κράτους, η οποία σαφώς δε συμμετέχει στον καθορισμό και εφαρμογή των δημοσιονομικών πολιτικών και αφετέρου η πρόσφατη δημοσιονομική κρίση του 2008 έχει δημιουργήσει σαφώς δημοσιονομικά προβλήματα στα πληγέντα κράτη. Το ζήτημα των μακροοικονομικών προϋποθέσεων έχει αποδειχθεί διχαστικό, ιδιαίτερα για τα φτωχότερα κράτη και για τη διατήρηση των επενδύσεων στις περιφέρειες της Ευρώπης, ιδίως σε περιόδους οικονομικής κρίσης και αστάθειας (Margaras, 2017).

Συμπερασματικά, οι πόροι για την πολιτική συνοχής ίσως δεν ήταν αρκετοί, προκειμένου να συγκλίνουν τόσες πολλές και διαφορετικές οικονομίες, εφόσον οι προϋπολογισμοί της Ένωσης βαίνουν διαχρονικά μειούμενοι. Απαιτείται αδιαμφισβήτητα καλύτερη στόχευση με παράλληλη ενίσχυση των υποδομών, του παραγωγικού περιβάλλοντος και του ανθρώπινου δυναμικού. Και τέλος απαιτούνται λιγότερο πολύπλοκες και ευέλικτες διαδικασίες, ταυτόχρονα με την αποκέντρωση του σχεδιασμού και της υλοποίησης στο πλαίσιο μιας ορθά διαμορφωμένης πολυεπίπεδης διακυβέρνησης. Γενικότερα, ο στρατηγικός αναπροσανατολισμός της πολιτικής συνοχής προς την ενδυνάμωση της συνολικής ανταγωνιστικότητας της Ένωσης εγείρει ένα σοβαρό ζήτημα συμβατότητας ανάμεσα στον επίσημο στόχο της - τη μείωση δηλ. των εδαφικών ανισοτήτων στην Ε.Ε. και την ενίσχυση της αλληλεγγύης - και τις νέες στρατηγικές φιλοδοξίες της Ένωσης. Η μεταβολή αυτή δικαιολογεί τη διάθεση σημαντικού μεριδίου των πόρων συνοχής στα περισσότερα ανεπτυγμένα κράτη μέλη.

1.5. ΣΥΜΒΟΛΗ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ - Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Οι περιφερειακές οικονομικές αποκλίσεις αποτελούν πλέον απειλή για την οικονομική πρόοδο της Ε.Ε. (Iammarino et al, 2017), τη στιγμή που η παγκοσμιοποίηση θέτει νέες προκλήσεις για την οικονομική συνοχή. Μολονότι τεκμήρια υποδεικνύουν ότι η οικονομία της Ε.Ε. στο σύνολό της έχει ωφεληθεί και εξακολουθεί να ωφελείται από την παγκοσμιοποίηση, τα εν λόγω οφέλη δεν μεταφέρονται αυτόματα και ισότιμα σε όλες τις ευρωπαϊκές περιφέρειες. Η πολιτική συνοχής επενδύει σε πολύ μεγάλο βαθμό στη μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών της Ε.Ε. συγχρηματοδοτώντας επενδύσεις και υποδομές, συμβάλλοντας κατά αυτόν τον τρόπο στη δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς που δίνει ώθηση στην ανάπτυξη, την παραγωγικότητα και την εξειδίκευση σε τομείς συγκριτικού πλεονεκτήματος για όλες τις περιφέρειες. Σκοπός είναι η ενίσχυση της θέσης των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων στις παγκόσμιες αγορές, όπου οφείλουν να ανταγωνιστούν τόσο εταιρείες από μέρη χαμηλού κόστους όσο και εταιρείες από μέρη υψηλής καινοτομίας (European Commission, 2017).

Η Κοινοτική Περιφερειακή Πολιτική δεν επιδιώκει την αντικατάσταση των εθνικών περιφερειακών πολιτικών, αλλά την υποστήριξη τους. Βασική προτεραιότητα της είναι να παρέχει γενικές αρχές, κατευθύνσεις και στόχους, με την ευθύνη της περιφερειακής ανάπτυξης να παραμένει στα κράτη-μέλη. Παράλληλα επιδιώκει το συντονισμό των πολιτικών και των χρηματοδοτικών μέσων της Ένωσης ώστε να δώσει μια «περιφερειακή διάσταση» με μεγαλύτερη επίδραση στις περιφέρειες που έχουν ανάγκη (Μούσης, 2018).

Η Ελλάδα σε όλες τις προγραμματικές περιόδους έλαβε σημαντικούς πόρους από τα διαρθρωτικά ταμεία (βλ. Πίνακα 1 κάτωθι), διότι όλες οι Περιφέρειες της βρισκόταν αρκετά χαμηλότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο ανάπτυξης. Σημαντική είναι η αύξηση του ΑΕΠ ανά κάτοικο σε σχέση με το μέσο όρο της Ε.Ε. (σε ισοτιμίες αγοραστικής δύναμης) από 58,3 σε 64,2 κατά το Α΄ ΚΠΣ και από 65,2 σε 68,2 κατά το Β΄ ΚΠΣ (Κρητικός, 2021). Σύμφωνα με εμπειρικές έρευνες, οι δημόσιες επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν από πόρους της διαρθρωτικής πολιτικής συνέβαλαν σημαντικά στην περιφερειακή ανάπτυξη της (Rodriguez-Pose, Psycharis and Tselios, 2012). Παρά ταύτα η απόκλιση των περιφερειών της χώρας από το μέσο όρο της Ε.Ε. είναι ιδιαίτερα μεγάλη, με εξαίρεση μόνο την Αττική και το Ν. Αιγαίο, που στις τελευταίες προγραμματικές περιόδους ξεπέρασαν το φράγμα του ευρωπαϊκού

μέσου όρου, σε αντίθεση με την Ήπειρο, που παρά τα ποσά που έχει λάβει, δεν έχει καταφέρει να φθάσει στο επιθυμητό επίπεδο ανάπτυξης.

Στη συνέχεια παρατίθενται δύο πίνακες. Στον πρώτο αποτυπώνονται τα ποσά που είχαν προγραμματιστεί να λάβει η χώρα από συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα από το 1986 έως το 2020, βάσει των αρχικών εγκριτικών αποφάσεων, σε όρους συνολικής δημόσιας δαπάνης, κοινοτικής συνδρομής και εθνικής συμμετοχής. Στον δεύτερο πίνακα αποτυπώνεται ο αναδιανεμητικός χαρακτήρας των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων στην περίοδο από το Α΄ ΚΠΣ έως και το ΕΣΠΑ 2014-2020, σταθμίζεται δηλαδή η ανά κάτοικο δαπάνη κατά περιφέρεια με τον εθνικό μέσο όρο. Διαπιστώνουμε, πάντα σε επίπεδο ΠΕΠ, ότι η Ήπειρος βρίσκεται διαχρονικά κάτω από τον εθνικό μέσο όρο, ενώ αντίθετα η Αττική και το Ν. Αιγαίο καταφέρνουν να τον ξεπεράσουν.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: Ποσά Συγχρηματοδοτούμενων Προγραμμάτων στην Ελλάδα (1986-2020) σύμφωνα με τις αρχικές εγκριτικές αποφάσεις

	ΜΟΠ* (1986-1989) (σε δις ECU** σε τιμές 1986)	Α΄ ΚΠΣ (1989-1993) (σε δις ECU** σε τιμές 1989)	Β΄ ΚΠΣ (1994-1999) (σε δις ECU** σε τιμές 1994)	Γ΄ ΚΠΣ (2000-2006) (σε δις ευρώ σε τιμές 2000)	ΕΣΠΑ 2007-2013 (σε δις ευρώ)	ΕΣΠΑ 2014-2020 (σε δις ευρώ)
Συνολική Δημόσια Δαπάνη	2,1	14,3	29,7	44,4	31,9	26,0
Εθνική Δημόσια Συμμετοχή	0,7	5,8	7,0	11,1	11,5	5,2
Κοινοτική Συνδρομή	2,6	7,1	14,0	22,7	20,4	20,8
Ιδιωτική Συμμετοχή	0,2	1,3	8,7	10,7		

*Τα ΜΟΠ μετά το 1989 ενσωματώθηκαν στο Α΄ ΚΠΣ

**1 ECU = 1 ευρώ (ισοτιμία της 1/1/1999)

Πηγές: www.hellaskps/1986-1999.htm και Παπαδασκαλόπουλος & Χριστοφάκης (2016)

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: Αναδιανεμητικός χαρακτήρας των ΠΕΠ (1989-2014)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	Α΄ ΚΠΣ (1989-1993)	Β΄ ΚΠΣ (1994-1999)	Γ΄ ΚΠΣ (2000-2006)	ΕΣΠΑ 2007-2013	ΕΣΠΑ 2014-2020
Κατά κεφαλήν, Ελλάδα=100					
ΕΛΛΑΔΑ	100	100	100	100	100
Αν. Μακεδονία και Θράκη	90	90	81	70	70
Β. Αιγαίο	69	75	96	79	77
Ιόνια Νησιά	91	92	86	98	92

Ήπειρος	71	66	69	70	70
Δυτ. Μακεδονία	106	91	101	90	86
Ν. Αιγαίο	113	113	118	112	103
Στερεά Ελλάδα	122	100	116	90	86
Κρήτη	108	108	98	87	82
Θεσσαλία	96	92	92	74	73
Πελοπόννησος	96	88	86	80	79
Κεντρική Μακεδονία	99	100	100	80	78
Δυτική Ελλάδα	84	86	75	76	77
Αττική	106	112	113	133	138

Πηγή: Πετράκος & Ψυχάρης (2016)

Προφανώς οι πόροι της συνοχής δεν επαρκούσαν για την περιφερειακή σύγκλιση εν γένει του ευρωπαϊκού νότου, καθώς η μεγάλη διεύρυνση με χώρες χαμηλού επιπέδου ανάπτυξης και με μεγάλες ανομοιογένειες σε οικονομικό, κοινωνικό και γεωγραφικό επίπεδο, και ταυτόχρονα η διατήρηση στο ίδιο επίπεδο του κοινοτικού προϋπολογισμού δεν απέδωσε τα αναμενόμενα. Επίσης, οι εκάστοτε παρεμβάσεις στόχευαν μονομερώς και όχι ισορροπημένα ανάμεσα στις βασικές υποδομές, το παραγωγικό περιβάλλον και το ανθρώπινο δυναμικό. Η διοικητική ανεπάρκεια, σε συνδυασμό με τις πολύπλοκες διαδικασίες έγκρισης, υλοποίησης και αξιολόγησης προγραμμάτων, καθώς και το τυποποιημένο περιεχόμενο των περισσότερων προγραμμάτων αποτέλεσαν τροχοπέδη στην επίτευξη των στόχων της σύγκλισης. Τέλος, η μη ανεύρεση των πραγματικών περιφερειακών αναγκών και η αδυναμία υλοποίησης μεγάλου μέρους των εγκεκριμένων προγραμμάτων από τις «αδύναμες» περιφέρειες είχαν ως αποτέλεσμα την ελλιπή απορρόφηση του προϋπολογισμού για τη συνοχή. Όλα τα παραπάνω σε συνδυασμό με την πρόταξη άλλων πολιτικών, όπως του ανταγωνισμού και της ΟΝΕ, έναντι της περιφερειακής πολιτικής, επηρέασαν σε μεγαλύτερο βαθμό τις χωρικές ισορροπίες μεταξύ των περιφερειών (Πετράκος και Ψυχάρης, 2016).

Στην Ελλάδα, πέραν των παραπάνω λόγων, το συγκεντρωτικό σύστημα διοίκησης και διαχείρισης των δημόσιων πόρων έπαιξε σημαντικό ρόλο στη διαχείριση των κοινοτικών πόρων. Παρά τη συνταγματική ρήση περί οργάνωσης της διοίκησης του κράτους βάσει του αποκεντρωτικού συστήματος (άρθρο 101), τόσο η διοικητική όσο και η δημοσιονομική αποκέντρωση είναι περιορισμένη.

Οι πρώτες απόπειρες στόχευαν στην απορρόφηση πόρων με κατακερματισμό σε τοπικής εμβέλειας μικρά έργα με φτωχό αναπτυξιακό αποτέλεσμα λόγω έλλειψης ορθού προγραμματισμού και ανεπάρκειας σε δομές αποκεντρωμένης διοίκησης. Παρ' όλα αυτά αποδείχθηκαν εξαιρετικής σημασίας για την τοπική ανάπτυξη καθώς παρήγαγαν σημαντική προστιθέμενη αξία (Παπαδασκαλόπουλος, 2000). Παραδείγματος χάριν στο Α' ΚΠΣ το 50% των πόρων κατανεμήθηκε στο τέλος στα ΠΕΠ, πιο πολύ για τη μεγαλύτερη απορρόφηση πόρων παρά από την ύπαρξη ενός συνεκτικού σχεδίου οικονομικής και περιφερειακής ανάπτυξης (Πετράκος και Ψυχάρης, 2016). Γενικότερα στην Ελλάδα δόθηκε έμφαση στις πρώτες προγραμματικές περιόδους κυρίως στις βασικές υποδομές (ιδιαίτερα στο Β', αλλά και στο Γ' ΚΠΣ που συνέπεσε με τους Ολυμπιακούς Αγώνες), σε αντίθεση με την ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου. Παρά τη μικρή ή τη μη σχεδιασμένη απορρόφηση των ΚΠΣ, το ΕΣΠΑ 2007-2013 έφθασε σε πολύ καλό βαθμό

απορρόφησης, βοηθούμενο οπισθοβαρώς από την παράταση των 4 σχεδόν ετών που πήρε, εφόσον «έκλεισε» το Μάρτιο του 2017.

Το Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης 2014-2020 κλήθηκε να αντιμετωπίσει τις διαρθρωτικές αδυναμίες της χώρας που συντέλεσαν στην εμφάνιση της οικονομικής κρίσης και των κοινωνικο-οικονομικών προβλημάτων που δημιουργήθηκαν έκτοτε. Βέβαια είναι απαραίτητο να δοθεί ο απαιτούμενος δημοσιονομικός χώρος για δημόσιες επενδύσεις με εθνική χρηματοδότηση βάσει της αρχής της προσθετικότητας, ώστε να επιτευχθεί η Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση. (Psycharis, Tselios, & Pantazis, 2020). Το ΕΣΠΑ αυτό διαρθρώθηκε με τέτοιο τρόπο ώστε να επιτύχει τους εθνικούς στόχους έναντι της στρατηγικής "Ευρώπη 2020", η οποία προσανατολίζεται κυρίως σε επενδύσεις εκπαίδευσης, έρευνας και καινοτομίας δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας, μειώνοντας τη φτώχεια και τονίζοντας την έλλειψη οποιοδήποτε αποκλεισμού. Μέχρι στιγμής βρίσκεται σε πολύ καλό σημείο απορρόφησης των πόρων⁶, κυρίως τα τελευταία δύο χρόνια όπου διοχετεύονται συγχρηματοδοτούμενοι πόροι για την ανακούφιση εταιρειών και εργαζομένων από τις δυσμενείς επιπτώσεις της πανδημίας.

Αυτό που παρατηρείται γενικώς στην Πολιτική Συνοχής της Ε.Ε. για την περίοδο 2014-2020 είναι ότι μειώνει αισθητά τους πόρους για τη συγκεκριμένη πολιτική, η οποία στοχεύει καθαρά στη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και στη Σύγκλιση, και δίνεται σαφώς ένα προβάδισμα στην Ανταγωνιστικότητα. Η Ε.Ε. στοχεύει δηλ. περισσότερο στην ανάπτυξη από την αναδιανομή. Αυτό είναι δυσμενές κυρίως για αρκετές χώρες Συνοχής, όπως είναι η Ελλάδα, που τη συγκεκριμένη περίοδο διανύουν μια πρωτόγνωρη οικονομική κρίση.

Γενικότερα πάντως, οι πόροι της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) έχουν διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη διαδικασία ανάκαμψης: εκφράζουν ποσοστό μεγαλύτερο από το 80% των ελληνικών δημόσιων επενδύσεων και, σύμφωνα με την ανάλυση μελέτης του ΟΟΣΑ (2020), εκτιμάται ότι μεταξύ του 2009 και του 2018, κάθε ευρώ των Διαρθρωτικών Ταμείων στην Ελλάδα παρήγαγε επιπλέον 64 λεπτά του ΑΕΠ.

⁶ Σύμφωνα με το από 7/1/2021 Δελτίο Τύπου του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων είχε γίνει μέχρι τότε απορρόφηση 62% σε όρους ενωσιακής συνδρομής και η Ελλάδα κατατασσόταν 6^η μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΣΚΕΠΤΙΚΙΣΜΟΣ

Από τη γένεση του το ευρωπαϊκό οικοδόμημα είχε ως στόχο την ολοκλήρωση της Ε.Ε., δημιουργώντας συνεχώς νέους θεσμούς ώστε μέσω της διάχυσης να πετύχει τον επιθυμητό βαθμό αυτής. Η Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση είναι μια διαδικασία χωρίς καθορισμένο τέλος, αλλά με διακηρυγμένο στόχο την ολοένα στενότερη ένωση των λαών της Ευρώπης σε όλα τα επίπεδα. Τα κράτη μέλη ελκύονται από τα κοινωνικοοικονομικά και πολιτικά οφέλη της ολοκλήρωσης, τα οποία υπερκαλύπτουν το μειονέκτημα εκχώρησης τμημάτων της εθνικής τους κυριαρχίας σε υπερεθνικούς θεσμούς (Μούσης, 2016).

Με την Συνθήκη της Λισσαβόνας το 2007 (ΣΛΕΕ) ορίζονται τα δημοκρατικά θεμέλια της Ένωσης, τα οποία στηρίζονται σε τρεις αρχές: την *αρχή της δημοκρατικής ισότητας* (άρθρο 9) σύμφωνα με την οποία όλοι οι πολίτες της Ε.Ε. τυγχάνουν ίσης προσοχής από τα θεσμικά και λοιπά όργανα και τους οργανισμούς της, την *αρχή της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας* (άρθρο 10) εφόσον οι πολίτες της και τα κράτη μέλη της εκπροσωπούνται στα διάφορα ευρωπαϊκά όργανα και την *αρχή της συμμετοχικής διαδικασίας* (άρθρο 11), μια καινοτομία που δίνει τη δυνατότητα στους ίδιους τους πολίτες της Ένωσης να ζητήσουν από την Επιτροπή να υποβάλλει πρόταση για θέσπιση θέματος που τους αφορά.

Παρά ταύτα, υπάρχουν πολλές φωνές που υποστηρίζουν ότι υπάρχει δημοκρατικό έλλειμμα στην Ε.Ε. με έντονη απομάκρυνση της από τους πολίτες της. Η προσέγγιση του γίνεται πολλαπλώς: οι πολίτες δεν συμμετέχουν στην κοινοτική διαδικασία λήψης των αποφάσεων είτε διότι δεν την γνωρίζουν ή δεν επιθυμούν να την γνωρίσουν είτε λόγω της πολυπλοκότητας των ευρωπαϊκών θεσμών και οργάνων.

Η οικονομική κρίση του 2008 επέτεινε τον προβληματισμό και έθεσε το ερώτημα κατά πόσο οι νεοεισερχόμενοι μηχανισμοί και μέθοδοι οικονομικής διακυβέρνησης, που επεκτείνουν τα δικαιώματα παρέμβασης της Ε.Ε. στις εθνικές έννομες τάξεις, είναι δημοκρατικά νομιμοποιημένοι ή αυξάνουν το δημοκρατικό έλλειμμα στο εσωτερικό της.

Το δημοκρατικό έλλειμμα λαμβάνει διαφορετικές εκφάνσεις, όπως η σύγχυση των λειτουργιών, η αδιαφάνεια και ο ανεπαρκής δημοκρατικός έλεγχος (Μισσιρά & Σαραβάκος, 2014). Το κατεξοχήν δημοκρατικό έλλειμμα είναι η περιφρόνηση της βούλησης της πλειοψηφίας των λαών της Ένωσης για την πρόοδο της διαδικασίας της ολοκλήρωσης και για την πολιτική ωρίμανση της ένωσης τους (Μούσης, 2016). Παρατηρείται ότι όσο αυξάνονται οι αρμοδιότητες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου μειώνεται η προσέλευση των πολιτών στις ευρωεκλογές, με χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτές του 2014.

Εκτός από το δημοκρατικό έλλειμμα σημαντικό είναι ακόμη το έλλειμμα πληροφόρησης των απλών πολιτών για τις πολιτικές της Ε.Ε. και τα πλεονεκτήματα αυτής ή και ακόμη η συστηματική παραπληροφόρηση από αντι-ευρωπαίους που μπορεί να παρεμποδίσει τις κοινές πολιτικές και να υπονομεύσει τους δημοκρατικούς θεσμούς. Υπάρχουν πολλά παραδείγματα ελλείμματος πληροφόρησης στο παρελθόν, το οποίο φαίνεται από μερικά δημοψηφίσματα, όπως το Δανέζικο σχετικά με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, το Ιρλανδικό για τη Συνθήκη της Λισσαβόνας και τέλος το Ελληνικό του 2015 (Μούσης, 2016).

Την τελευταία δεκαετία η Ε.Ε. βρίσκεται σε μια μόνιμη κατάσταση διαχείρισης κρίσεων, με την εμπιστοσύνη και την αλληλεγγύη μεταξύ των μελών της να περνούν διάφορες διακυμάνσεις και με την απειλή της διάλυσης του αρχικού της σχεδίου. Και ενώ οι κοινωνικοοικονομικές προκλήσεις της οικονομικής κρίσης και του προσφυγικού φαινομένου, δεν έχουν ξεπεραστεί ακόμη πλήρως, το Brexit και η διαχείριση της τρέχουσας πανδημίας του κορωνοϊού, πυροδότησαν τις επικριτικές φωνές των ευρωσκεπτικιστών περί μιας κατάστασης απο-ολοκλήρωσης, αντί για μια διαδικασία ολοκλήρωσης. Τα θεσμικά όργανα της αναγκάστηκαν κατά καιρούς να αντιμετωπίσουν ξαφνικά και εντελώς απροετοίμαστα, νέες καταστάσεις, αναζητώντας αποτελεσματικούς τρόπους και καινούργια εργαλεία αντιμετώπισης, τόσο για την επίλυση των τρεχουσών απειλών, όσο και για την πρόληψη ενδεχόμενων μελλοντικών προκλήσεων.

Οι προαναφερόμενες κρίσεις έδωσαν ώθηση σε έντονες συζητήσεις στους κύκλους των ευρωσκεπτικιστών. Ο ευρωσκεπτικισμός ως γενικότερη τάση φέρει την έννοια της αμφιβολίας και της δυσπιστίας ως προς το εγχείρημα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και το πολιτειακό μόρφωμα αυτό καθαυτό.

Στην κρίση χρέους που αντιμετώπισε η Ε.Ε. μετά το 2008, διατυπώθηκαν προτάσεις από πολιτικούς αξιωματούχους για αποχώρηση κρατών από το κοινό νόμισμα, ενώ πλήθαιναν οι απόψεις για μια Ευρώπη δύο ταχυτήτων με εμβάθυνση της ολοκλήρωσης μόνο για τα «ισχυρά» κράτη. Σχεδόν μια δεκαετία αργότερα με την εμφάνιση της πανδημίας, μιας κρίσης βαθύτερης και καθολικότερης, και των τεράστιων κοινωνικοοικονομικών της επιπτώσεων, επανήλθε η διάσταση απόψεων εντός της Ένωσης σχετικά με τους τρόπους δράσης. Η διάσταση αυτή εκφράστηκε και στις δύο περιπτώσεις με μια γεωγραφική ομαδοποίηση: από την μία πλευρά οι «βόρειες», χώρες-πιστωτές με υγιές δημοσιονομικό προφίλ και μακροοικονομικούς δείκτες, ενώ από την άλλη οι χώρες της «περιφέρειας» με το μεγάλο δημόσιο χρέος και έλλειμμα που χρειάζονται συνεχή ρευστότητα.

Στον αντίποδα υπάρχουν πολιτικά πρόσωπα που υπερασπίζονται το ευρωπαϊκό οικοδόμημα, όπως ο Γάλλος Πρόεδρος Emmanuel Macron. Ο τελευταίος, τον Σεπτέμβριο του 2017, σε μία ομιλία του σε ακροατήριο φοιτητών στο πανεπιστήμιο της Σορβόνης παρουσίασε το όραμα του με σκοπό τη δημιουργία μιας νέας ευρωπαϊκής πλατφόρμας με την επωνυμία 'En Marche' που θα μπορούσε να είναι μια φιλοευρωπαϊκή απάντηση στον αυξανόμενο αριθμό των ευρωσκεπτικιστών κομμάτων. Ο Γάλλος Πρόεδρος άσκησε έντονη κριτική κατά των ευρωσκεπτικιστών, αλλά κατηγόρησε και τους υπόλοιπους ευρωπαίους ηγέτες, οι οποίοι έχουν την τάση να επαναπαύονται με τις επιτυχίες και τους κάλεσε όλους σε συστράτευση με σκοπό την επιτυχία του ευρωπαϊκού εγχειρήματος. Στην ομιλία του δίνει πολύ μεγάλη σημασία στα θέματα της κυριαρχίας, της ένωσης και της δημοκρατίας. Η Ευρώπη πρέπει να είναι κυρίαρχη σε πολιτικό, οικονομικό και εμπορικό επίπεδο υπερασπιζόμενη τα συμφέροντα και τις αξίες της. Αυτό που σφυρηλατεί την ευρωπαϊκή ταυτότητα είναι η σχέση με την ελευθερία, η προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η δικαιοσύνη. Συγκεκριμένα υποστηρίζει ότι *«Η Ευρώπη είναι μια ιδέα που βιώνεται για αιώνες από αισιόδοξους οραματιστές. Εναπόκειται σε εμάς να την κρατήσουμε ζωντανή. Να μην αφήσουμε τον εαυτό μας να σταματήσει αυτή η μορφή που της δόθηκε από τις ιστορικές συνθήκες»*.

Εντούτοις και στις δύο κρίσεις της Ευρωζώνης παράλληλα με τις αντιπαραθέσεις μεταξύ των κρατών επιδείχθηκε και συνεργατικό πνεύμα, παράγοντας λύσεις σε υπερεθνικό επίπεδο, διαφυλάττοντας την Ένωση και ενισχύοντας τους θεσμούς της. Χαρακτηριστικό είναι η προσωρινή αναστολή των δημοσιονομικών περιορισμών που

προβλέπονται στο Δημοσιονομικό Σύμφωνο, η δημιουργία του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας (ESM) και του νέου μέσου Next Generation EU, καθώς και η ενεργητική παρέμβαση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας στις αγορές ομολόγων, ιδίως κατά την πανδημία. Οι κρίσεις λειτούργησαν καταλυτικά, εφόσον σε διαφορετική περίπτωση θα χρειαζόταν πολύ περισσότερος χρόνος για την εφαρμογή των ανωτέρω.

Σίγουρα οι περιορισμοί στις ανθρώπινες ελευθερίες που τέθηκαν για τον έλεγχο της πανδημίας δοκίμασαν τους δημοκρατικούς θεσμούς των κρατών της Ε.Ε. Ωστόσο, η Ένωση, σύμφωνα με Ανακοινώσεις της Επιτροπής, δεν πρέπει να θέσει σε κίνδυνο τις αξίες της και η ανάκαμψη πρέπει να βασίζεται στα θεμελιώδη δικαιώματα και στον πλήρη σεβασμό του κράτους δικαίου. Γι' αυτό, πέραν των άλλων πρωτοβουλιών, δημιουργήθηκε η Διάσκεψη για το Μέλλον της Ευρώπης, μια πλατφόρμα όπου οι πολίτες μπορούν να διαδραματίσουν ηγετικό και ενεργό ρόλο στον καθορισμό των προτεραιοτήτων για την οικοδόμηση μιας πιο ανθεκτικής, βιώσιμης και δίκαιης Ευρώπης.

Πάντως συνεχίζεται να τίθεται το ερώτημα εάν και κατά πόσο η διχοτόμηση πολιτικών αντιστοιχεί σε μια θεμελιώδη διαφωνία μεταξύ των κρατών-μελών που μπορεί να απειλήσει την Ένωση και την ολοκλήρωση αυτής. Ή αντιθέτως η κρίση της πανδημίας ήλθε να επιβεβαιώσει για μια ακόμη φορά τη ρήση του Jean Monnet σύμφωνα με την οποία η Ευρώπη θα οικοδομηθεί μέσα από κρίσεις και θα είναι το άθροισμα των λύσεων που θα έχουν δοθεί στις κρίσεις αυτές.

Είναι σχεδόν βέβαιο ότι το επόμενο διάστημα θα φανεί εάν τα νέα δεδομένα που δημιούργησε και θα δημιουργήσει η αντιμετώπιση της πανδημίας από την Ε.Ε. θα συνθέσουν μια νέα πραγματικότητα και θα σηματοδοτήσουν τη μετάβαση σε μια νέα φάση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ Ε.Ε.

3.1. ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Ο μακροπρόθεσμος προϋπολογισμός της Ένωσης 2021–2027 είναι διαφορετικός από οποιονδήποτε προηγούμενο γιατί θέτει νέες προτεραιότητες. Τα τελευταία χρόνια, οι δαπάνες του αυξήθηκαν, πέραν του γεωργικού τομέα και της συνοχής, σε τομείς όπως η έρευνα, τα διευρωπαϊκά δίκτυα και η εξωτερική δράση.

Όντως στον νέο προϋπολογισμό, που εγκρίθηκε το Δεκέμβριο του 2020, προβλέπεται μεγαλύτερο μερίδιο για αυτές τις νέες προτεραιότητες, σε σύγκριση με τη συνοχή και τη γεωργία, με το 31,9% του να προορίζεται κυρίως για αυτές. Το μερίδιο που διατίθεται πλέον για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή είναι μικρότερο, στο 30,5%, ενώ το 30,9% αυτού θα διατεθεί στην κοινή αγροτική πολιτική. Ταυτόχρονα οι ίδιες οι πολιτικές εκσυγχρονίστηκαν σημαντικά, με στόχο τη στήριξη της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης, βασικών προτεραιοτήτων της Ε.Ε.

Μια σημαντική ακόμη διαφοροποίηση σε σχέση με τον προηγούμενο είναι η αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου, που θα έχει ως συνέπεια τη δημιουργία μιας δημοσιονομικής τρύπας, με σημαντική μείωση του ΑΕΕ της Ε.Ε., εφόσον οι ετήσιες πληρωμές του (σε ίδιους πόρους – ΦΠΑ και ΑΕΠ) υπερέβαιναν τα 10 δις.

Το Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΠΔΠ) 2021-2027 συμφωνήθηκε μετά από επίπονη διαδικασία διαπραγματεύσεων, η οποία ξεκίνησε με πρόταση της Επιτροπής τον Μάιο του 2018. Αφότου η πανδημία του κορωνοϊού έπληξε την Ευρώπη, ακολούθησε δεύτερη πρόταση τον Μάιο του 2020, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι ο προϋπολογισμός θα μπορέσει να στηρίξει καλύτερα την ανάκαμψη της Ευρώπης, συμπεριλαμβάνοντας το μέσο NextGenerationEU.

Τον Ιούλιο του 2020, μετά από διαπραγματεύσεις που διήρκεσαν τέσσερις ημέρες και νύχτες, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων της Ε.Ε. ενέκριναν τον επόμενο μακροπρόθεσμο προϋπολογισμό και το NextGenerationEU. Στις 10 Νοεμβρίου 2020, η συμφωνία επισφραγίστηκε στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στις 17 Δεκεμβρίου δόθηκε η τελική έγκριση από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο 2021-2027 της Ε.Ε., όπως εγκρίθηκε τελικά, αποτυπώνεται στον κάτωθι πίνακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: ΠΔΠ 2021-2027

ΠΟΛΥΕΤΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ 2021-2027 (σε δις €)	
Πολιτική Συνοχής	372,6
1. Ταμείο Συνοχής	48,0
2. ΕΚΤ+	98,5
3. ΕΤΠΑ	226,0
Κοινή Αγροτική Πολιτική	378,5
1. Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)	87,4
2. Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ)	291,0
Πρωτοβουλίες	377,3
1. Μηχανισμός Συνδέοντας την Ευρώπη	20,7
2. InvestEU	3,0
3. Ευρωπαϊκό Διαστημικό Πρόγραμμα	14,9
4. Πρόγραμμα Ψηφιακή Ευρώπη	7,6
5. Πρόγραμμα για την Ενιαία Αγορά	4,2
6. Δικαιοσύνη, Δικαιώματα και Αξίες	0,9
7. Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης	8,4
8. Πρόγραμμα για το Περιβάλλον και τη Δράση για το Κλίμα (LIFE)	5,4
9. Ανθρωπιστική Βοήθεια	11,6
10. Erasmus+	24,6
11. Δημιουργική Ευρώπη	1,8
12. RescEU	1,3
13. EU4Health	2,4
14. Ορίζων Ευρώπη	86,1
15. Μηχανισμός Γειτονίας, Ανάπτυξης και Διεθνούς Συνεργασίας	79,5
16. Λοιπά θέματα	105,0
ΣΥΝΟΛΟ	1.128,4

Πηγή: European Commission (2021),
The EU's 2021-2027 long-term Budget and NextGenerationEU

Ο μακροπρόθεσμος προϋπολογισμός της Ε.Ε. αντιπροσωπεύει, μαζί με το NextGenerationEU, συνδυασμένη ικανότητα παρέμβασης ύψους 2,018 τρις € σε τιμές Νοεμβρίου 2020, που θα συμβάλει στην αποκατάσταση των οικονομικών και κοινωνικών ζημιών που προκλήθηκαν από την πανδημία του κορονοϊού και θα κατευθύνει τη μετάβαση προς μια σύγχρονη και βιώσιμη Ευρώπη. Η δέσμη αποτελείται από τον μακροπρόθεσμο προϋπολογισμό για την περίοδο 2021-2027 (δηλ. το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο) ύψους 1,2 τρις, σε συνδυασμό με το προσωρινό μέσο ανάκαμψης NextGenerationEU, ύψους 806 δις ευρώ σε τιμές Νοεμβρίου 2020, ως κάτωθι:

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: ΠΔΠ και NGEU (τιμές Νοεμβρίου 2020)

ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ			
ΣΕ ΤΙΜΕΣ ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2020			
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΠΔΠ	NGEU	ΣΥΝΟΛΟ
Ενιαία αγορά, καινοτομία και ψηφιακή οικονομία	149,5	11,5	161
Συνοχή, ανθεκτικότητα και αξίες	426,7	776,5	1.203,20
Φυσικοί πόροι και περιβάλλον	401	18,9	419,9
Μετανάστευση και διαχείριση των συνόρων	25,7	-	25,7
Ασφάλεια και άμυνα	14,9	-	14,9
Γειτονικές χώρες και υπόλοιπος κόσμος	110,6	-	110,6
Ευρωπαϊκή δημόσια διοίκηση	82,5	-	82,5
ΣΥΝΟΛΟ	1210,9	806,9	2017,8

Πηγή: European Commission (2021),
The EU's 2021-2027 long-term Budget and NextGenerationEU

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: ΠΔΠ και NGEU (σε τιμές 2018⁷)

ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ			
ΣΕ ΤΙΜΕΣ 2018			
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΠΔΠ	NGEU	ΣΥΝΟΛΟ
Ενιαία αγορά, καινοτομία και ψηφιακή οικονομία	132,8	10,6	143,4
Συνοχή, ανθεκτικότητα και αξίες	377,8	721,9	1099,7
Φυσικοί πόροι και περιβάλλον	356,4	17,5	373,9
Μετανάστευση και διαχείριση των συνόρων	22,7	-	22,7
Ασφάλεια και άμυνα	13,2	-	13,2
Γειτονικές χώρες και υπόλοιπος κόσμος	98,4	-	98,4
Ευρωπαϊκή δημόσια διοίκηση	73,1	-	73,1
ΣΥΝΟΛΟ σε τιμές 2018	1074,4	750,0	1824,4

Πηγή: European Commission (2021),
The EU's 2021-2027 long-term Budget and NextGenerationEU

Η Επιτροπή έχει ως στόχο να αναπτύξει μια συνολική διαδικασία στρατηγικού σχεδιασμού, προκειμένου να αναπτυχθούν περαιτέρω οι συνέργειες ανάμεσα στους μηχανισμούς της συνοχής και στους μηχανισμούς άλλων ενωσιακών πολιτικών, προσδιορίζοντας κοινούς στόχους και τομείς δράσης για τα ΕΔΕΤ με τα άλλα χρηματοδοτικά εργαλεία και προγράμματα που διαθέτει, όπως η Κοινή Γεωργική Πολιτική, το Ορίζων Ευρώπη, το μηχανισμό «Συνδέοντας την Ευρώπη», το πρόγραμμα «Ψηφιακή Ευρώπη», το ταμείο InvestEU και το πρόγραμμα για το περιβάλλον και τη δράση για το κλίμα - LIFE.

Άνω του 50% του μακροπρόθεσμου προϋπολογισμού και του NextGenerationEU θα κατευθυνθεί σε νέες προτεραιότητες:

- έρευνα και καινοτομία, μέσω του Horizon Europe.
- δίκαιο κλίμα και ψηφιακές μεταβάσεις, μέσω του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης και του προγράμματος Digital Europe.
- ετοιμότητα, ανάκαμψη και ανθεκτικότητα, μέσω του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, του Μηχανισμού Πολιτικής Προστασίας της Ε.Ε. (RescEU) και του προγράμματος υγείας EU4Health.

Το 30% περίπου θα δαπανηθεί για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής – το υψηλότερο μερίδιο ποτέ. Θα συνδυάσει κοινοτικούς και εθνικούς δημόσιους πόρους,

⁷ Η διαφορά στις τιμές προέρχεται από την ετήσια προσαρμογή για τον πληθωρισμό. Οι τιμές 2018 είναι χρήσιμες για συγκρίσεις, ενώ τα ποσά σε τιμές Νοεμβρίου 2020 δείχνουν πόσα πραγματικά θα λάβουν οι δικαιούχοι από τον προϋπολογισμό.

δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις για να στηρίξει την Ε.Ε. στην πορεία της προς την κλιματική ουδετερότητα έως το 2050.

Το 20% περίπου θα επενδυθεί στον ψηφιακό μετασχηματισμό της Ε.Ε. Αυτά τα κεφάλαια θα βοηθήσουν την Ε.Ε. να επενδύσει περισσότερο στους υπερυπολογιστές, την τεχνητή νοημοσύνη, την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο, τις προηγμένες ψηφιακές δεξιότητες και την ευρύτερη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών στην οικονομία και την κοινωνία.

3.2. ΣΥΣΤΗΜΑ ΙΔΙΩΝ ΠΟΡΩΝ Ε.Ε.

Σύμφωνα με το άρθρο 311 της ΣΛΕΕ, που αποτελεί τη νομική βάση της Απόφασης για τους ίδιους πόρους, «η Ένωση προικίζεται με επαρκή μέσα για την επίτευξη των στόχων της και την επιτυχή εφαρμογή των πολιτικών της». Κατά την καθιέρωση νέων ιδίων πόρων θα πρέπει να δίνεται προσοχή (i) στη διαφάνεια, την απλότητα και τη σταθερότητα τους, (ii) στη συνέπεια με τους στόχους πολιτικής της Ε.Ε., (iii) στον αντίκτυπο τους στην ανταγωνιστικότητα και τη βιώσιμη ανάπτυξη και (iv) στη δίκαιη κατανομή τους μεταξύ των κρατών μελών.

Για να καταστεί εφικτή η συμφωνία NGEU, έπρεπε να τροποποιηθεί το σύστημα των ιδίων πόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που ορίζει τον τρόπο χρηματοδότησης του προϋπολογισμού της ετησίως, τουλάχιστον μέχρι να λήξουν οι ανωτέρω δανειακές υποχρεώσεις, το οποίο και υλοποιήθηκε με την Απόφαση 2020/2053 του Συμβουλίου της 14^{ης} Δεκεμβρίου 2020 (κύρωση με το ν.4783/2021, ΦΕΚ Α' 38). Στις 31 Μαΐου 2021, η απόφαση για τους ίδιους πόρους επικυρώθηκε από όλα τα κράτη μέλη σύμφωνα με τους συνταγματικούς τους κανόνες.

Γενικά τα έσοδα του προϋπολογισμού της Ε.Ε. μπορούν να διακριθούν σε ίδιους πόρους και σε λοιπά έσοδα.

Μέχρι σήμερα υπάρχουν τρεις κατηγορίες ιδίων πόρων (Πετράκος & Ψυχάρης 2016):

A) οι παραδοσιακοί ίδιοι πόροι που αποτελούνται από τις εισφορές για την παραγωγή ζάχαρης και ισογλυκόζης, στο πλαίσιο της κοινής οργάνωσης της αγοράς στον τομέα της ζάχαρης, και από τους δασμούς, από την εφαρμογή του κοινού δασμολογίου επί της αξίας των εμπορευμάτων που εισάγονται από τρίτες χώρες.

B) ο πόρος ΦΠΑ, ο οποίος καθορίζεται με ενιαίο τρόπο για τα κράτη μέλη και αν και έχει μειωθεί σημαντικά (0,3%) παραμένει «άδικο» για αρκετά κράτη. Για κάθε κράτος μέλος, η βάση ΦΠΑ που θα ληφθεί υπόψη για τον σκοπό αυτό δεν υπερβαίνει το 50% του ΑΕΕ.

Γ) ο πόρος του Ακαθάριστου Εθνικού Εισοδήματος (ΑΕΕ) που εξισορροπεί την άδικη επιβάρυνση του προηγούμενου πόρου και αποτελεί δείκτη μεγέθους της οικονομίας κάθε χώρας (1,23% του ΑΕΕ κάθε χώρας).

Από 1/1/2021 ισχύει ένας νέος πόρος, στενά συνδεδεμένος με την πολιτική της Ε.Ε. για την κυκλική οικονομία, με βάση τα απορρίμματα πλαστικών συσκευασιών τα οποία παράγονται σε κάθε κράτος μέλος και δεν ανακυκλώνονται (0,8 € ανά χιλιόγραμμο). Εφαρμόζεται ετήσια κατ' αποκοπή μείωση για ορισμένα κράτη μέλη⁸.

⁸ Κανονισμός (ΕΕ, Ευρατόμ) 2021/770 του συμβουλίου της 30ής Απριλίου 2021 για τον υπολογισμό του ίδιου πόρου που βασίζεται στα απορρίμματα πλαστικών συσκευασιών που δεν ανακυκλώνονται, για τις μεθόδους και τη διαδικασία απόδοσης του εν λόγω ίδιου πόρου, για τα μέτρα αντιμετώπισης των ταμειακών αναγκών και για ορισμένες πτυχές του ίδιου πόρου που βασίζεται στο ακαθάριστο εθνικό εισόδημα.

Υπάρχουν και Λοιπά Έσοδα από άλλες εισφορές και φόρους, που καλύπτουν μικρό μέρος του προϋπολογισμού.

Επίσης, επειδή για τη χρηματοδότηση του NextGenerationEU η Επιτροπή θα δανειστεί μεγάλα ποσά με μακροπρόθεσμη περίοδο αποπληρωμής, το Δεκέμβριο του 2021 πρότεινε τη θέσπιση της επόμενης γενιάς ιδίων πόρων για τον προϋπολογισμό της Ε.Ε., με πρόβλεψη να αποφέρουν ετησίως στον Προϋπολογισμό της 17 δις, με τρεις νέες πηγές εσόδων⁹:

- φορολόγηση της ενέργειας που θα βασίζεται στο σύστημα εμπορίας ρύπων¹⁰.
- φορολόγηση του μηχανισμού συννοριακής προσαρμογής άνθρακα¹¹ (CBAM), στο πλαίσιο της δέσμης μέτρων «FitFor55»¹² και της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας (Green Deal)¹³.
- το μερίδιο επί των υπολειπόμενων κερδών πολυεθνικών εταιρειών που θα ανακατανέμονται στα κράτη μέλη της Ε.Ε. βάσει της πρόσφατης συμφωνίας ΟΟΣΑ/G20 για την ανακατανομή των φορολογικών δικαιωμάτων.

Λαμβανομένων υπόψη των περιορισμών που αντιμετωπίζουν τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή τα κράτη μέλη, για το NextGenerationEU δεν θα απαιτηθούν άμεσες πρόσθετες εθνικές συνεισφορές στον μακροπρόθεσμο προϋπολογισμό από αυτά. Η αποπληρωμή των κεφαλαίων που θα αντληθούν θα πραγματοποιηθεί μετά το 2027, από τους μελλοντικούς προϋπολογισμούς, με τη μορφή, μεταξύ άλλων, νέων ιδίων πόρων, αυξημένων εθνικών συνεισφορών, ανανέωσης δανεισμού ή και συνδυασμού αυτών των δυνατοτήτων.

⁹ Το από 22/12/2021 Δελτίο Τύπου της Ευρ. Επιτροπής, Η Επιτροπή προτείνει την επόμενη γενιά ιδίων πόρων της ΕΕ.

¹⁰ Το Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών (ΣΕΔΕ) είναι η αγορά ανθρακούχων εκπομπών της Ε.Ε., μέσω της οποίας οι εγκαταστάσεις (εταιρείες) αγοράζουν ή λαμβάνουν δικαιώματα εκπομπών. Τα δικαιώματα αυτά επιτρέπουν στις εταιρείες να εκπέμπουν ίση ποσότητα αερίων του θερμοκηπίου, τηρώντας ένα καθορισμένο ανώτατο όριο το οποίο θα μειώνεται με την πάροδο του χρόνου. Το ΣΕΔΕ συνδέεται άμεσα με τη λειτουργία της ενιαίας αγοράς και αποτελεί βασικό εργαλείο δράσης της ΕΕ για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου με οικονομικά αποδοτικό τρόπο.

¹¹ Επιβάλλεται φόρος σε κάθε προϊόν που εισάγεται από χώρα εκτός της ΕΕ, με στόχο την προσαρμογή της τιμής των εισαγόμενων αγαθών έτσι ώστε να ανταποκρίνεται στην τιμή που θα είχαν εάν παράγονταν εντός της ΕΕ, καθώς και τη δίκαιη αντιμετώπιση των ευρωπαϊκών εταιρειών.

¹² Το Fitfor55 αναφέρεται στον στόχο της Ε.Ε. για μείωση των καθαρών εκπομπών αερίων θερμοκηπίου κατά τουλάχιστον 55% έως το 2030.

¹³ Η Πράσινη Συμφωνία αποτελεί τη νέα αναπτυξιακή στρατηγική της Ε.Ε., η οποία έχει ως στόχο να τεθεί η Ευρώπη σε τροχιά μετασχηματισμού προς μια κλιματικά ουδέτερη, δίκαιη και ευημερούσα κοινωνία, που θα διαθέτει σύγχρονη, αποδοτική ως προς τη χρήση των πόρων και ανταγωνιστική οικονομία. Η Ε.Ε. δεσμεύεται να διαδραματίσει ηγετικό ρόλο στον παγκόσμιο αγώνα κατά της κλιματικής αλλαγής, με στόχο την κλιματική ουδετερότητα έως το 2050.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗΣ ΣΤΗΝ Ε.Ε. ΜΕΤΑ ΤΟ 2020

4.1. ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2021-2027

Μελετώντας την πορεία της Πολιτικής Συνοχής στην Ε.Ε. παρατηρούμε ότι πριν την οικονομική κρίση του 2008 είχε επιτευχθεί ένα είδος σύγκλισης των κρατών – μελών, αλλά στη συνέχεια παρατηρήθηκε μια έντονη απόκλιση. Η σύγκλιση προήλθε λόγω του μεγαλύτερου ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης των φτωχότερων περιφερειών της σε σχέση με αυτόν των πλουσιότερων. Και αυτό επετεύχθη μέσα από τις κοινοτικές εισροές χρημάτων για διαρθρωτικές αλλαγές και βελτίωση υποδομών. Βέβαια η σύγκλιση παρατηρήθηκε κυρίως σε επίπεδο κρατών και όχι απαραίτητα περιφερειών ακόμη και της ίδιας χώρας, διότι εάν πάρουμε ως παράδειγμα την Ελλάδα κάποιες περιφέρειες ευνοήθηκαν και αναπτύχθηκαν σε τέτοιο βαθμό που έφθασαν ή και ξεπέρασαν το μέσο ευρωπαϊκό όρο (π.χ. Αττική, Ν. Αιγαίο), ενώ υπήρχαν και άλλες που επειδή δεν είχαν «χαρίσματα» ή επειδή δεν αξιοποιήθηκαν τα πλεονεκτήματά τους δεν μπόρεσαν να συγκλίνουν σημαντικά.

Εδώ και τρεις δεκαετίες η Πολιτική Συνοχής έχει γνωρίσει διαδοχικές τροποποιήσεις, προκειμένου αφενός να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις της εμβάθυνσης και της διεύρυνσης της Ένωσης και αφετέρου να ικανοποιηθούν τα διανεμητικά αιτήματα των κρατών μελών που αντιμετωπίζουν τα μεγαλύτερα προβλήματα προσαρμογής στις επιταγές της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Ο αναπτυξιακός δυϊσμός στον ευρωπαϊκό χάρτη και η πόλωση, που έχει δημιουργηθεί μεταξύ Βορρά και Νότου – Κέντρου και Περιφέρειας, θέτει τις βάσεις του προγραμματισμού του νέου ΕΣΠΑ. Έχουμε μια νέα μορφή περιφερειακών ανισοτήτων που πρέπει να αντιμετωπιστούν, κυρίως λόγω της νέας κρίσης της πανδημίας, η οποία επηρεάζει με ανομοιόμορφο τρόπο τις ευρωπαϊκές περιφέρειες, κυρίως αυτές που μόλις ανέκαμψαν από την οικονομική κρίση. Πολλές περιφέρειες κατατάσσονται πλέον κάτω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Γι' αυτό απαιτείται διατήρηση, αν όχι αύξηση, των πόρων για την Πολιτική Συνοχής μετά το 2020 (Ψυχάρης, 2019) μέσω των Ταμείων που υπηρετούν τους στόχους αυτής, αλλά και ενίσχυση με νέα σύγχρονα χρηματοδοτικά μέσα και εργαλεία.

Οι βασικές κατευθύνσεις που έχουν τεθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχουν ως βασικό στόχο της νέας περιόδου μια **ανάπτυξη εξωστρεφή και με ανταγωνιστικό πλεονέκτημα**. Στο πλαίσιο αυτό δίνεται έμφαση στους παρακάτω πέντε στόχους πολιτικής:

ΠΙΝΑΚΑΣ 6: Πέντε Στόχοι Πολιτικής ΕΣΠΑ 2021-2027

Μια εξυπνότερη Ευρώπη — καινοτόμος και έξυπνος οικονομικός μετασχηματισμός με στήριξη των ΜΜΕ.
Μια πιο πράσινη Ευρώπη με χαμηλές εκπομπές CO ₂ , που επενδύει στην ενεργειακή μετάβαση, τις ΑΠΕ και την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής.
Μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη — ενίσχυση κινητικότητας, περιφερειακές διασυνδέσεις και ψηφιακή συνδεσιμότητα.
Μια πιο κοινωνική Ευρώπη — υλοποίηση του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, στήριξη της απασχόλησης, της εκπαίδευσης, των δεξιοτήτων και της κοινωνικής ένταξης.
Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της — με τη στήριξη των αναπτυξιακών στρατηγικών που καταρτίζονται σε τοπικό επίπεδο και της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης.

Πηγή: www.espa.gr

Και στην έκτη προγραμματική περίοδο η Πολιτική Συνοχής είναι ένας από τους βασικούς χρηματοδοτικούς μηχανισμούς που διαθέτει η Ε.Ε. για την επίτευξη του στόχου της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής. Ουσιαστική διαφορά σε σχέση με την τρέχουσα περίοδο αποτελεί το γεγονός ότι η χωρική ανάπτυξη μετατρέπεται σε διακριτό Στόχο Πολιτικής «Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες». Στο πλαίσιο αυτό, στηρίζει διακριτά τις αναπτυξιακές στρατηγικές που καταρτίζονται σε τοπικό επίπεδο και ενισχύει τον ρόλο των τοπικών αρχών (τοποκεντρική προσέγγιση). Σε συνδυασμό με την απλοποίηση των διαδικασιών και την ευελιξία του πλαισίου απομένει να δούμε ποιοι θα είναι σε θέση να αξιοποιήσουν τις νέες ευκαιρίες, ιδιαίτερα στις περιφέρειες με τις μεγαλύτερες ανάγκες, αλλά με χαμηλή διοικητική και διαχειριστική ικανότητα.

Ενισχύεται, ακόμη, η αστική διάσταση της πολιτικής για τη συνοχή, καθώς ένα ποσοστό των πόρων του ΕΤΠΑ θα διατεθεί για τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη. Οι οικονομίες συγκέντρωσης αναδεικνύουν την ιδιαίτερη σημασία των πόλεων και των μητροπολιτικών περιοχών στον αναπτυξιακό χάρτη της Ευρώπης, λειτουργώντας ως θύλακες ανάπτυξης. Διανύοντας μια περίοδο, όπου η πανδημία αποτελεί ένα εξωγενές σοκ στην οικονομία με ανομοιόμορφη διάδοση και ταυτόχρονα επηρεάζει τις περιφερειακές ανισότητες και το χώρο γενικότερα, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην ενίσχυση των αστικών περιοχών, διότι ο covid εμφανίζεται πιο πολύ εκεί λόγω μεγάλης χωρικής συγκέντρωσης, αλλά ταυτόχρονα οι περιοχές αυτές συντελούν σημαντικά στην οικονομική ανάπτυξη των χωρών.

Ταυτόχρονα, το οικονομικό και παραγωγικό μοντέλο των επόμενων χρόνων πρέπει να είναι πιο «πράσινο», ώστε να είναι βιώσιμο, και πιο «ψηφιακό», ώστε να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες προκλήσεις και να τονώνει την εξωστρέφεια και την ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών προϊόντων. Εξάλλου η δίδυμη μετάβαση είναι βασική προτεραιότητα της Ένωσης και αποτυπώνεται σε όλες τις νομοθετικές και μη πράξεις της.

Γενικότερα, παρατηρείται μια τάση απλοποίησης των διαδικασιών της Συνοχής κατά τη νέα προγραμματική περίοδο με κύριο εργαλείο το Εγχειρίδιο Απλούστευσης για

την Πολιτικής Συνοχής 2021-2027 που εξέδωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, όπου περιγράφονται οι 80 απλουστευτικές διαδικασίες που θα εφαρμοστούν στην περίοδο αυτή.

4.2. ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ 2021-2027 ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η οικονομική κρίση της προηγούμενης δεκαετίας ακύρωσε στην Ελλάδα την ανάπτυξη των τελευταίων 30 ετών, με μεγάλους χαμένους την Αττική και την Κεντρική Μακεδονία. Μόλις το 2018 άρχισε να ανακάμπτει παρουσιάζοντας ποσοστό ανάπτυξης 1,9% και ανεργίας 19,6% σε σχέση με το 27,5% του 2013 (OECD, 2020). Βέβαια η υποθετική σύγκλιση των προηγούμενων ετών με τα άλλα κράτη μέλη οφειλόταν κυρίως στην μητροπολιτική περιοχή της Αττικής και στο Ν. Αιγαίο και σε καμία περίπτωση στο σύνολο των υπόλοιπων περιφερειών της.

Παρά τις θετικές αυτές εξελίξεις, η τρέχουσα έξαρση της πανδημίας επιβραδύνει τις προσπάθειες ανάκαμψης της Ελλάδας, με βασικό αντίκτυπο στον τομέα του τουρισμού, ο οποίος αντιπροσωπεύει το 6,8% του ΑΕΠ της και το 10% της συνολικής της απασχόλησης (OECD, 2020).

Μια εθνική στρατηγική ανάπτυξης που μπορεί να ιεραρχήσει τις πολιτικές, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικές ανάγκες και χαρακτηριστικά των περιφερειών, μπορεί να αποτελέσει αποτελεσματικό εργαλείο για την ανάπτυξη. Οι πόροι της Ε.Ε. θα διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στη διαδικασία αυτή, δίνοντας έμφαση στις νέες ευρωπαϊκές προτεραιότητες από την ψηφιοποίηση και την εξωστρέφεια έως την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προκλήσεων. Θα τεθούν δηλαδή οι βάσεις για μια βιώσιμη οικονομική ανάκαμψη.

Η καλύτερη απορρόφηση πόρων μπορεί να γίνει μέσω μιας ριζικής μεταρρύθμισης του συστήματος πολυεπίπεδης διακυβέρνησης, με βάση την αρχή της επικουρικότητας και της εταιρικής σχέσης (Ψυχάρης, 2019). Απαιτείται αφενός η διαμόρφωση καλύτερου πλαισίου αποκέντρωσης, με αποσαφήνιση της ανάθεσης ευθυνών και μεγαλύτερη δημοσιονομική αυτονομία των περιφερειακών και τοπικών αρχών και αφετέρου διαχείριση των πόρων με έμφαση στα περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα που είναι περισσότερο στοχευμένα στις τοπικές ανάγκες, αλλά και με περιφερειακή εστίαση στις τομεακές πολιτικές. Μια στρατηγική σύμπραξη ανάμεσα στο κεντρικό, το περιφερειακό και το τοπικό επίπεδο, αλλά και οι διαδημοτικές συνεργασίες (ΟΧΕ, ΤΑΠΤοΚ) θα βελτιώσουν το συγκεκριμένο σύστημα διακυβέρνησης. Μια τάση ενίσχυσης των ΠΕΠ φαίνεται στο νέο ΕΣΠΑ καθώς αυξάνονται οι πόροι τους, από 5,9 του τρέχοντος στα 8,1 δις.

Ο κεντρικός στόχος για την ελληνική οικονομία, κατά τα επόμενα χρόνια, σύμφωνα με το εγκεκριμένο Εταιρικό Σύμφωνο Περιφερειακής Ανάπτυξης είναι η συστηματική αύξηση της παραγωγικότητας και της εξωστρέφειας, της συμμετοχής δηλαδή των διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών στο εθνικό προϊόν, καθώς και η στενότερη διασύνδεση της παραγωγής με την τεχνολογία και την καινοτομία. Οι προτεραιότητες της χώρας είναι η αύξηση των επενδύσεων και των εξαγωγών ως ποσοστό του ΑΕΠ, η ενίσχυση της απασχόλησης, η αύξηση του μεγέθους των ελληνικών επιχειρήσεων, η προώθηση των τεχνολογιών αιχμής, της καινοτομίας και της ψηφιοποίησης, η συνέχιση και εμβάθυνση της ψηφιακής μεταρρύθμισης στη δημόσια διοίκηση, ο εκσυγχρονισμός της εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες, η υποστήριξη των αδύναμων νοικοκυριών, η αναδιάρθρωση του συστήματος υγείας, η επίτευξη εξαιρετικά υψηλών περιβαλλοντικών στόχων, η ενεργειακή αναβάθμιση

κτιρίων και η στροφή σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας με άμβλυνση του κόστους μετάβασης και στήριξη των τοπικών κοινωνιών κατά την απολιγνιτοποίηση.

Το νέο ΕΣΠΑ κατανέμει 26,2 δις € (20,9 δις ενωσιακή στήριξη, μέσω ΕΤΠΑ, ΤΣ, ΕΚΤ+, ΤΔΜ, ΕΤΘΑΥ, και 5,3 δις εθνική συνεισφορά) στα νέα Προγράμματα, 8 Τομεακά (17 δις) και 13 Περιφερειακά (8,1 δις).

Ανά ευρωπαϊκό στόχο πολιτικής κατανέμονται ως ακολούθως: στην ανταγωνιστική οικονομία και ψηφιακή μετάβαση (20% - 4,077 δις), στις πράσινες επενδύσεις, την καθαρή ενέργεια και την πολιτική προστασία (27% - 5,655 δις), στις μεταφορές και ευρυζωνικά δίκτυα (8% - 1,637 δις), στην απασχόληση, εκπαίδευση και κοινωνική προστασία (30% - 6,219 δις) και τέλος στη (6% - 1,190 δις). Το 7% (1,375 δις) των πόρων θα διατεθεί στον ειδικό στόχο της Δίκαιης Μετάβασης, με στοχευμένες δράσεις για την απεξάρτηση από το λιγνίτη στις περιοχές της Δυτικής Μακεδονίας, τη Μεγαλόπολη και τα νησιά.

Αναλυτικά ανά τομεακό και περιφερειακό πρόγραμμα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 7: Τομεακά Προγράμματα ΕΣΠΑ 2021-2027

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΠΟΡΟΙ (εκατ. Ευρώ)
Ανταγωνιστικότητα	3.885
Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή	4.162
Ψηφιακός Μετασχηματισμός	943
Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή	3.607
Μεταφορές	2.224
Πολιτική Προστασία	714
Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση	1.629
Αλιεία, Υδατοκαλλιέργεια και Θάλασσα	455
Τεχνική Βοήθεια και Υποστήριξη Δικαιούχων	504
ΣΥΝΟΛΟ	18.123

Πηγή: www.espa.gr

ΠΙΝΑΚΑΣ 8: Περιφερειακά Προγράμματα 2021-2027

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΠΟΡΟΙ (εκατ. Ευρώ)
Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης	639,1
Κεντρικής Μακεδονίας	1.440,10
Θεσσαλίας	553,9
Ηπείρου	426
Δυτικής Ελλάδας	628,4
Δυτικής Μακεδονίας	394,1
Στερεάς Ελλάδας	426
Πελοποννήσου	410,1
Ιονίων Νήσων	287,6
Βορείου Αιγαίου	394
Κρήτης	564,5
Αττικής	1.617,00
Νοτίου Αιγαίου	285,3
ΣΥΝΟΛΟ	8.066,10

Πηγή: www.espa.gr

Ο αναπτυξιακός προγραμματισμός της χώρας για τη νέα Προγραμματική Περίοδο έχει συμπεριλάβει τη συμμετοχή όλων των αρμόδιων φορέων πολιτικής σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο με στόχο την εδραίωση της εταιρικής σχέσης με το σύνολο των εμπλεκόμενων φορέων και κοινωνικών εταίρων, επιδιώκοντας την ενεργητική συμμετοχή τους σε όλες τις διαδικασίες σχεδιασμού, προετοιμασίας και διαβούλευσης του ΕΣΠΑ και των Προγραμμάτων 2021-2027 με ανοικτές, διαφανείς και συμμετοχικές διαδικασίες. Μόνο με τη συμμετοχή τους στις διαδικασίες σχεδιασμού μιας προγραμματικής περιόδου μπορούν οι τοπικές αρχές να προβούν και στην υλοποίηση αυτής.

Το Εταιρικό Σύμφωνο υποστηρίζει τις Εθνικές Στρατηγικές και τα Εθνικά Σχέδια Δράσης, καθώς και το νέο Ταμείο για τη Δίκαιη Μετάβαση. Τέλος, συνάδει απόλυτα με το Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία (Νοέμβριος 2020) και συνεργεί για την επίτευξη των στόχων του με το Πρόγραμμα Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΤΟ ΝΕΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟ ΜΕΣΟ NEXT GENERATION EU

5.1. ΝΕΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Σύμφωνα με την πρόσφατη μελέτη του ΟΟΣΑ για την Περιφερειακή Πολιτική στην Ελλάδα (2020), η χώρα μας κατατάσσεται στη μεσαία κατηγορία των κρατών ως προς την αξιοποίηση των κοινοτικών πόρων. Η πρόσφατη περιπέτεια της πανδημίας, όμως, οδήγησε σε όξυνση των περιφερειακών και ενδο-περιφερειακών ανισοτήτων επιβεβαιώνοντας τη σημασία της περιφερειακότητας.

Είναι, πλέον, προφανής η αναγκαιότητα λειτουργίας ενός σύγχρονου και αποτελεσματικού ευρωπαϊκού χρηματοδοτικού εργαλείου ενίσχυσης των ιδιωτικών και δημοσίων επενδύσεων και όχι μια απλή μεταβίβαση πόρων, καθώς ταυτόχρονα οι ευρωπαϊκές περιφέρειες οφείλουν να ανταποκριθούν στη διπλή πρόκληση της πράσινης μετάβασης και του ψηφιακού μετασχηματισμού.

Οι ενισχύσεις των διαρθρωτικών Ταμείων, αλλά και του νεοϊδρυθέντος Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας συνιστούν μια διπλή πρόκληση για τη χώρα μας. Τα διάφορα Ταμεία οφείλουν να αναπτύξουν τις απαραίτητες συνέργειες, ώστε οι πόροι να λειτουργούν συμπληρωματικά και όχι ανταγωνιστικά. Βέβαια η ισόρροπη ανάπτυξη των περιφερειών είναι πρωτίστως ευθύνη των προγραμμάτων της Πολιτικής Συνοχής, εφόσον εξ ορισμού το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας δεν στοχεύει στην περιφερειακότητα.

Οι πόροι που θα εισέλθουν στη χώρα την επόμενη επταετία θα είναι πολύ περισσότεροι από αυτούς που έχει διαχειριστεί στο παρελθόν (περίπου 56 δις). Συνεπώς είναι βασικό να υπάρχουν οι κατάλληλες διοικητικές δομές διαχείρισης και υλοποίησης έργων, καθώς και η ύπαρξη επαρκούς αριθμού ώριμων έργων, ώστε να επιτευχθεί ο μέγιστος βαθμός απορρόφησης των πόρων αυτών. Όλα τα παραπάνω σε συνδυασμό με το προσωρινό πλαίσιο ευελιξίας που δόθηκε προκειμένου οι συγκεκριμένοι πόροι να συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων της πανδημίας, υποδεικνύει την κατεύθυνση που πρέπει να ακολουθηθεί στα επόμενα χρόνια.

Μολονότι η Επιτροπή και το Κοινοβούλιο υποστηρίζουν ιδιαίτερα τη χρήση νέων χρηματοδοτικών μέσων παράλληλα με τις επιχορηγήσεις, προκειμένου για τη μόχλευση του ιδιωτικού τομέα και την κινητοποίηση πρόσθετων δημοσίων ή ιδιωτικών συνεπενδύσεων, ακαδημαϊκές πηγές είναι πιο συγκρατημένες διότι τα μέσα αυτά είναι δυσκολότερο να τα διαχειριστούν κάποιες περιφερειακές αρχές και είναι λιγότερο χρήσιμα σε μικρής εμβέλειας έργα (Margaras, 2017). Αναμφισβήτητα η συγκεκριμένη συγκυρία αποτελεί μια μοναδική ευκαιρία να δοκιμαστούν τα μέσα αυτά στην πράξη.

5.2. ΙΣΤΟΡΙΚΟ - ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ NextGenerationEU

Η επιδημική κρίση του COVID-19 στις αρχές του 2020 άλλαξε τις κοινωνικοοικονομικές και δημοσιονομικές προοπτικές σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο, γεγονός που απαιτούσε επείγουσα και συντονισμένη αντίδραση ώστε να αντιμετωπιστούν οι αρνητικές επιπτώσεις για τα κράτη μέλη.

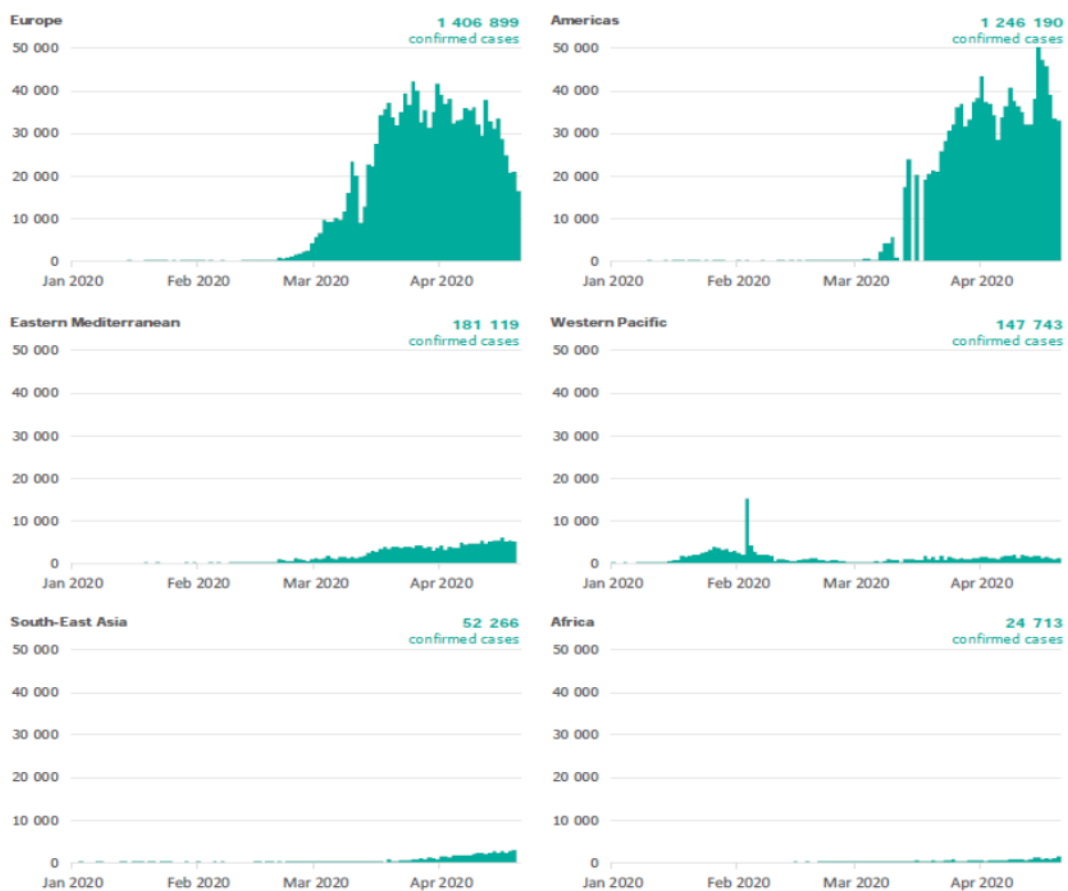
Η Ευρώπη χτυπήθηκε από το αρχικό κύμα της πανδημίας τον Μάρτιο του 2020 με πρώτη την Ιταλία, η οποία έθεσε αμέσως τις μολυσμένες ζώνες της σε περιορισμό. Τα περισσότερα κράτη μέλη ήταν αρχικά διστακτικά, φοβούμενα για καταστροφή της

οικονομίας τους, αλλά σύντομα έκλεισαν τα σύνορά τους και επέβαλαν περιορισμούς. Η εξάπλωση του ιού βύθισε την ήπειρο σε βαθιά οικονομική κρίση, με το εθνικό χρέος και τις δημόσιες δαπάνες να εκτοξεύονται, λόγω των αυξανόμενων δαπανών για την υγειονομική περίθαλψη και των μέτρων για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης.

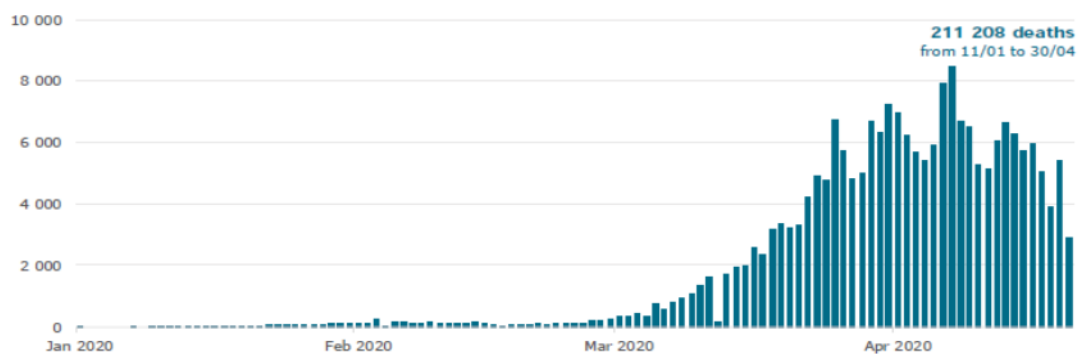
Στα κάτωθι διαγράμματα αποτυπώνονται τα επιβεβαιωμένα κρούσματα από τον κορωνοϊό ανά περιοχή, με την Ευρώπη και την Αμερική να πρωτοστατούν σε αριθμούς τον Απρίλιο του 2020, στο ξέσπασμα δηλαδή της πανδημίας, καθώς και την ραγδαία παγκόσμια αύξηση των θανάτων λόγω του νέου ιού.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1: Κρούσματα/Θάνατοι από COVID-19 (Απρίλιος 2020)

Daily confirmed cases of COVID-19 overtime by region

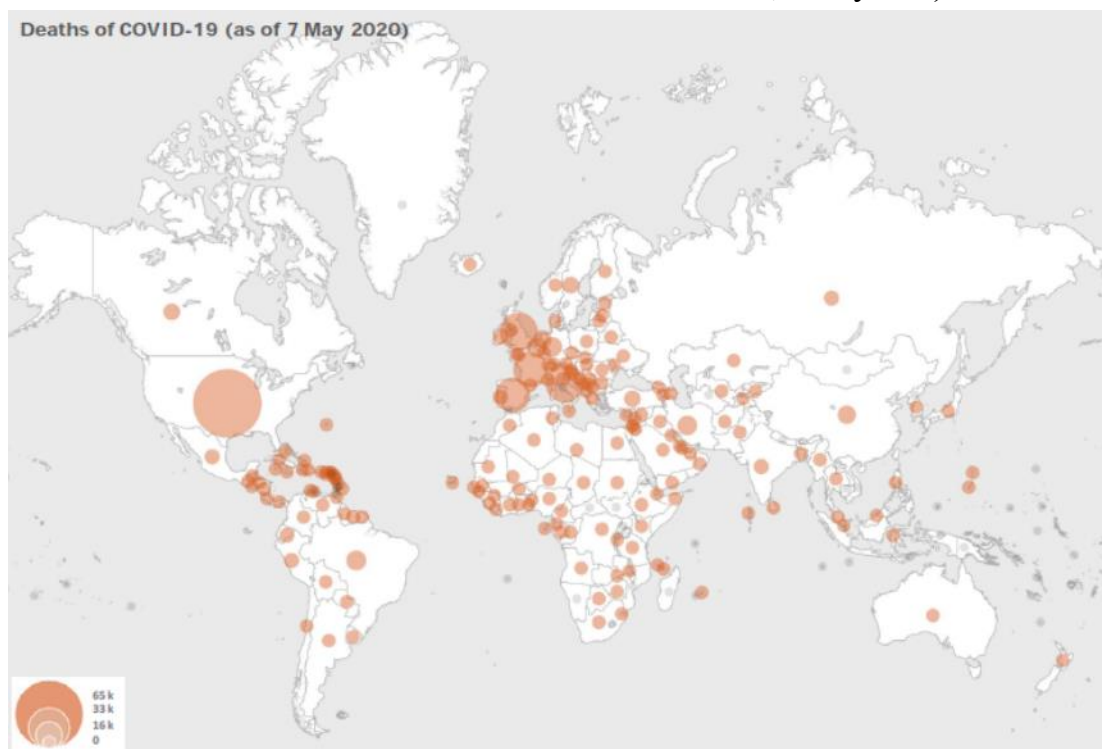
Daily deaths due to COVID-19 over time

Πηγή: Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (covid19.who.int)

Το Μάιο του ίδιου έτους η κατάσταση δυσκόλεψε με τραγική αύξηση των κρουσμάτων και θανάτων στην γηραιά ήπειρο, που ήταν μαζί με την Αμερική στο επίκεντρο της πανδημίας εκείνη την περίοδο, όπως αποτυπώνεται στον κάτωθι χάρτη.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2: Θάνατοι από COVID-19 (Μάιος 2020)

Πηγή: Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (covid19.who.int)

Οι πρώτες εβδομάδες μετά την κρίση κυριαρχήθηκαν από μονομερείς και σπασμωδικές ενέργειες των κρατών-μελών της Ε.Ε., όπως το κλείσιμο συνόρων κατά παράβαση της συνθήκης Σένγκεν και ο ανταγωνισμός στη διασφάλιση αναγκαίου υγειονομικού υλικού (μάσκες, αναπνευστήρες κ.λπ.), χωρίς κανένα συντονισμό μεταξύ τους.

Για πρώτη φορά δύο σημαντικοί Επίτροποι, ο Γάλλος Th. Breton και ο Ιταλός P. Gentiloni, αυτονομούμενοι, ζήτησαν με κοινό άρθρο τους τη δημιουργία ευρωπαϊκού ταμείου το οποίο θα εκδίδει μακροπρόθεσμα ομόλογα. Ο Ιταλός πρωθυπουργός G. Conte απειλούσε σχεδόν ευθέως με αποχώρηση της χώρας του από την Ε.Ε., αν αυτή δεν αναλάμβανε πρωτοβουλία για αντιμετώπιση της κρίσης, ενώ ο Γάλλος Πρόεδρος E. Macron μιλούσε ανοικτά για τον κίνδυνο της διάλυσης της, αν δεν θεσπιζόταν ένα ταμείο διάσωσης ικανό να εκδώσει κοινό χρέος για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας.

Σταδιακά, τα θεσμικά όργανα της Ε.Ε. συμφώνησαν στη λήψη περαιτέρω μέτρων για να βοηθήσουν τα κ-μ. Στα μέσα Μαρτίου, η Christin Lagarde, Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ), ενέκρινε το Pandemic Emergency Purchase Programme (PEPP), ένα προσωρινό πρόγραμμα 750 δις € για την αντιμετώπιση της πανδημίας το οποίο στη συνέχεια επεκτάθηκε με επιπλέον 600 δις¹⁴. Στις 20 Μαρτίου, η Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση για την ενεργοποίηση της γενικής ρήτρας

¹⁴ www.ecb.europa.eu.

διαφυγής του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης¹⁵ με αποτέλεσμα τα κράτη να καλύψουν ένα πολύ μεγάλο μέρος των απωλειών σε ένα χρόνο¹⁶. Επιπλέον, διατέθηκαν από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ESM)¹⁷, δάνεια μέχρι ποσοστού 2% του ΑΕΠ τους για τη χρηματοδότηση εθνικών προγραμμάτων υγειονομικής περίθαλψης, θεραπείας και πρόληψης συνδεδεμένων αποκλειστικά με την κρίση του κορωνοϊού, χωρίς να προβλεφθούν όροι «μνημονιακού τύπου». Θεσπίστηκε, ακόμη, το Πρόγραμμα SURE με στόχο την προστασία της απασχόλησης από τις συνέπειες της κρίσης του κορωνοϊού, δίνοντας τη δυνατότητα σε επιχειρήσεις που αντιμετώπιζαν οικονομικές δυσκολίες να μειώσουν προσωρινά τις ώρες εργασίας των εργαζομένων τους, με ταυτόχρονη αποζημίωση για απώλεια εισοδήματος από το κ-μ. Προέβλεπε χρηματοδοτική συνδρομή, ύψους έως 100 δις € συνολικά, υπό μορφή δανείων χορηγούμενων με ευνοϊκούς όρους από την Ε.Ε. προς τα κράτη, τα οποία θα αντλούσε η Επιτροπή από τις διεθνείς κεφαλαιαγορές¹⁸.

Η οικονομική όμως κρίση ήταν τεράστια, όπως φαίνεται στο κάτωθι διάγραμμα, το οποίο αναπαριστά το ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ της Ε.Ε. από το 2008, έναρξη της οικονομικής κρίσης, έως το πρώτο τρίμηνο του 2020, έναρξη της πανδημίας. Παρατηρούμε ότι μετά την τεράστια ύφεση του 2008 και 2009 υπήρχαν περίοδοι ανάκαμψης και κυρίως μετά το 2013, μέχρι το πρώτο τρίμηνο του 2020 όπου το ΑΕΠ της Ένωσης δέχεται και πάλι τεράστιο πλήγμα.

¹⁵ Η εν λόγω ρήτρα θεσπίστηκε με την μεταρρύθμιση του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης το 2011, με συνεκτίμηση των διδαγμάτων που αντλήθηκαν από την οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση. Η εμπειρία αυτή κατέδειξε ιδίως την ανάγκη θέσπισης ειδικών διατάξεων στους δημοσιονομικούς κανόνες της ΕΕ ώστε να καταστεί δυνατή η συντονισμένη και εύτακτη απόκλιση από τις κανονικές απαιτήσεις για όλα τα κράτη μέλη σε περίπτωση γενικευμένης κρίσης. Προβλέπονται δύο περιπτώσεις όπου μπορεί να ανασταλούν οι περιορισμοί του συμφώνου: α) *unusual event clause*, σε ένα έκτακτο περιστατικό που είναι εκτός ελέγχου των κυβερνήσεων και β) *general escape clause*, όταν απειλείται η ΕΕ και η Ευρωζώνη από μεγάλη οικονομική οπισθοδρόμηση. Η γενική ρήτρα διαφυγής δεν ανέστειλε τις διαδικασίες του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, αλλά η ενεργοποίησή της επέτρεψε στην Επιτροπή και στο Συμβούλιο να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για τον συντονισμό των πολιτικών στο πλαίσιο του Συμφώνου, αποκλίνοντας παράλληλα από τις δημοσιονομικές υποχρεώσεις που θα ίσχυαν κανονικά.

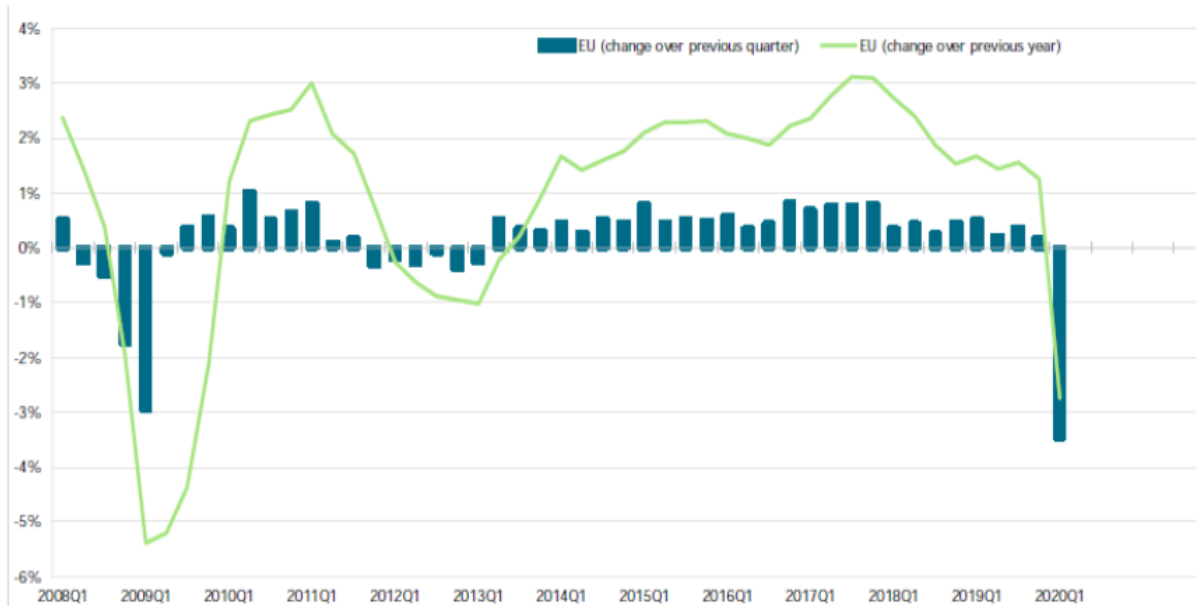
¹⁶ Ανακοίνωση COM(2020) 123 της Επιτροπής προς το Συμβούλιο της 20^{ης} Μαρτίου 2020 για την ενεργοποίηση της γενικής ρήτρας διαφυγής του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

¹⁷ www.esm.europa.eu

¹⁸ Στην Ελλάδα από το SURE χρηματοδοτήθηκε το Πρόγραμμα ΣΥΝ-ΕΡΓΑΣΙΑ, με δικαίωμα συμμετοχής όλων των επιχειρήσεων της χώρας που εμφανίζουν μείωση του τζίρου τους, κατά τουλάχιστον 20%, αλλά και οι εποχικές επιχειρήσεις.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3: Ρυθμός Αύξησης ΑΕΠ Ε.Ε. (2008-2020)

GDP growth rates over the previous quarter and previous year
(% change, based on seasonally adjusted data)

Πηγή: Eurostat (<https://ec.europa.eu/eurostat>)

Τα προαναφερόμενα μέτρα δεν ήταν ικανά να καταπολεμήσουν την οικονομική κρίση που προκάλεσε η πανδημία και παρόλο που η απειλή ήταν κοινή και συμμετρική για όλα τα κράτη, οι επιπτώσεις της κρίσης ήταν διαφορετικές. Έτσι η ύφεση σε ορισμένες χώρες έφτασε να είναι διπλάσια από κάποιες άλλες, με την Ιταλία και Ισπανία να βρίσκονται στο -11,2% και -10,9% αντίστοιχα, τη στιγμή που Πολωνία και Δανία ήταν στο -4,6% και -5,2% (Sapir 2020, European Commission 2020). Ο αντίκτυπος της κρίσης φαίνεται πιο ξεκάθαρα εάν συνυπολογιστεί μαζί με την ύφεση και η απώλεια της θετικής ανάπτυξης που αναμενόταν για το 2020, απεικονίζοντας έτσι τη συνολική απώλεια ΑΕΠ από την πανδημία. Οι ανισοροπίες λοιπόν που προκύπτουν μεταξύ των κρατών μελών είναι σημαντικές με τις πιο έντονες ανάμεσα στις χώρες του «νότου» από τη μία, Ισπανία, Ιταλία, Πορτογαλία, Ελλάδα και των λεγόμενων «Frugal Four» από την άλλη, Ολλανδία, Αυστρία, Δανία και Σουηδία.

Τέσσερις παράγοντες που μπορούν να εξηγήσουν τον διαφορετικό οικονομικό αντίκτυπο μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών είναι: α) η διαφορετική ένταση στην εφαρμογή περιοριστικών μέτρων, β) η δομή της οικονομίας και ιδιαίτερα η εξάρτηση από τον τουρισμό - τομέας που επλήγη κατεξοχήν από τα περιοριστικά μέτρα, γ) το ύψος του δημόσιου χρέους και συνεπώς το δημοσιονομικό περιθώριο που διέθεταν τα κράτη για να αντιμετωπίσουν την κρίση και δ) η ποιότητα της διακυβέρνησης που καθόριζε τον βαθμό της αποτελεσματικότητας της κρατικής αντίδρασης στην κρίση.

Οι συζητήσεις σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης της κατάστασης οδήγησαν σε έντονη αντιπαράθεση μεταξύ των κρατών Βορρά και Νότου, ειδικά μετά την απόρριψη έκδοσης ευρωομολόγων. Ωστόσο ο κατακερματισμός της Ευρωζώνης που θα προέκυπτε από τις μεγάλες ανισοροπίες και η άνοδος των ευρωσκεπτικιστικών δυνάμεων οδήγησε πολλές από τις χώρες του «πυρήνα» της Ε.Ε. προς μια πιο διαλλακτική στάση.

Στις 27 Μαΐου 2020, η Επιτροπή παρουσίασε το σχέδιο «NextGenerationEU»¹⁹, μια πρόταση αξίας 750 δις ευρώ, μια μέση λύση μεταξύ των 1.000 δις που ζητούσαν οι χώρες που είχαν πληγεί περισσότερο, όπως η Ιταλία και η Ισπανία, και των 500 δις που προτάθηκε από τη Γαλλία και τη Γερμανία. Το σχέδιο θα υλοποιούνταν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία θα δανειζόταν χρήματα στις χρηματοπιστωτικές αγορές, θα τα ενσωμάτωνε στον προϋπολογισμό της Ε.Ε. και θα τα διένειμε στα κράτη μέλη.

Τα ζητούμενα ήταν: α) το μέγεθος του ταμείου να είναι αρκετό για να στηρίξει το σύνολο της Ευρωζώνης, β) οι παροχές δεν έπρεπε να αυξήσουν υπέρμετρα το δημόσιο χρέος με πρόκληση μιας δεύτερης κρίσης χρέους μετά την πανδημία, γ) η διαφύλαξη της συνοχής της Ε.Ε. και δ) η διασφάλιση ότι η οικονομική βοήθεια θα αξιοποιηθεί μόνο για την αντιμετώπιση της κρίσης και όχι για τη χρηματοδότηση ελλειμματικών προϋπολογισμών.

Μετά από έντονες αντιπαραθέσεις στις επόμενες συνεδριάσεις του Συμβουλίου, στις 10 Νοεμβρίου 2020, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο κατέληξαν σε οριστική συμφωνία που ενσωματώνει το ΠΔΠ 2021–2027, ύψους 1.074,3 δις και το προσωρινό μέσο NGEU, ύψους 750 δις.

Παρά τον έκτακτο και προσωρινό χαρακτήρα του μέσου, ενυπάρχουν και στοιχεία μακροπρόθεσμου σχεδιασμού, με μεγάλο μέρος της χρηματοδότησης να κατευθύνεται σε στρατηγικού επιπέδου στόχους, όπως η πράσινη ενέργεια και η ψηφιακή τεχνολογία.

Σίγουρα οι πολιτικές που υιοθετήθηκαν διαμορφώθηκαν από τους εξής παράγοντες: σύγκρουση συμφερόντων, ισορροπία ισχύος, εθνικά συμφέροντα, πολιτικές σκοπιμότητες, οικονομική δομή του κράτους (π.χ. τραπεζικός τομέας, εμπόριο - εξαγωγές), εσωτερικές αναταράξεις λόγω Brexit και δομή του διεθνούς συστήματος (στάση Κίνας, ΗΠΑ, Ρωσίας).

Παρά ταύτα, η δημιουργία του Μηχανισμού Ανάκαμψης (RRF) αποτέλεσε μια ανέλπιστη εξέλιξη στους κόλπους της Ένωσης, που παλαιότερα θα ήταν αδιανόητη. Ο κοινός ευρωπαϊκός δανεισμός, η διανομή κονδυλίων στα ασθενέστερα μέλη και η διαχείριση της κρίσης από τα υπερεθνικά όργανα της Ε.Ε., ήταν αιτήματα της «περιφέρειας» που κατά την οικονομική κρίση απορρίπτονταν κατηγορηματικά από τον «πυρήνα» της ένωσης. Ήταν τόσο το μέγεθος της κρίσης που οδήγησε στη συμφωνία δημιουργίας ενός μηχανισμού, που θα αποτελέσει προηγούμενο για τις αντιδράσεις της Ένωσης σε μελλοντικές κρίσεις.

¹⁹ Ως νομική βάση για τη χρηματοδότηση του σχεδίου Ανάκαμψης χρησιμοποιήθηκε το Άρθρο 122 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), κατά το οποίο: «Όταν ένα κράτος μέλος αντιμετωπίζει δυσκολίες ή διατρέχει μεγάλο κίνδυνο να αντιμετωπίσει σοβαρές δυσκολίες οφειλόμενες σε φυσικές καταστροφές ή έκτακτες περιστάσεις που ξεφεύγουν από τον έλεγχό του, το Συμβούλιο μπορεί να αποφασίσει με ειδική πλειοψηφία να του χορηγήσει, υπό ορισμένους όρους, κοινοτική χρηματοδοτική ενίσχυση», αλλά και τα άρθρα 174 και 175 της ΣΛΕΕ που αναφέρονται στην οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή. Η έννοια βέβαια της Συνοχής στον νέο Μηχανισμό αποκτά μια νέα ευρύτερη σημασία, χωρίς σαφή χωρική διάσταση. Οι πολιτικές που υιοθετούνται στο όνομα της συνοχής θα πρέπει να θεωρούνται επιτυχημένες εφόσον η ύπαρξή τους καθιστά εφικτή την αρμονική εξέλιξη της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης (Ανδρέου, 2021).

5.3. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ NextGenerationEU (NGEU)

Η οικονομική απάντηση της Ευρώπης στην πανδημία ήταν η πρωτοβουλία NextGenerationEU, ένα νέο καινοτομικό εργαλείο για τη στήριξη της ανάκαμψης (Κανονισμός 2020/2094 του Συμβουλίου της 14ης Δεκεμβρίου 2020), ένα ακόμα βήμα στην πορεία ολοκλήρωσης της Ε.Ε., καθώς συντελεί σε μια μορφή αμοιβαιοποίησης του χρέους και ταυτόχρονα αποτελεί ένα διάλειμμα από την πολιτική λιτότητας που υιοθετήθηκε μετά τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2008.

Το NGEU συνδέθηκε με τον τακτικό προϋπολογισμό 2021-2027 του Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου (ΠΔΠ) της Ε.Ε., καταδεικνύοντας ότι τα κράτη μέλη μπορούν να συμφωνήσουν συλλογικά τόσο για την πολιτική όσο και για τη χρηματοδότηση της αντιμετώπισης κρίσεων μεγάλης κλίμακας.

Συγκεκριμένα βάσει του προαναφερόμενου Κανονισμού, το εν λόγω Μέσο διαρθρώνεται σε τρεις βασικούς πυλώνες:

- Υποστήριξη χωρών της Ε.Ε. με επενδύσεις και μεταρρυθμίσεις (Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας RRF, πρωτοβουλία REACT-EU, Αγροτική Ανάπτυξη, Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης).
- Ενίσχυση της οικονομίας της Ε.Ε. με κίνητρα ιδιωτικών επενδύσεων (InvestEU).
- Χρήση των διδαγμάτων της κρίσης του κορωνοϊού, με ένα νέο Πρόγραμμα Υγείας, ενισχύοντας τον Μηχανισμό Πολιτικής Προστασίας και χρηματοδοτώντας την έρευνα (EU4Health, RescEU, Ορίζων Ευρώπη).

Πρωταρχικός στόχος της Ένωσης είναι να βοηθήσει τα κράτη μέλη της να αποκαταστήσουν τις άμεσες οικονομικές και κοινωνικές ζημιές που προκλήθηκαν από την πανδημία. Παράλληλα στοχεύει στην πράσινη μετάβαση, τον ψηφιακό μετασχηματισμό, την έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, την κοινωνική και εδαφική συνοχή, την υγεία και την ανθεκτικότητα, καθώς και την ενίσχυση της εκπαίδευσης και των δεξιοτήτων της επόμενης γενιάς. Ο τρίτος στόχος είναι ο εκσυγχρονισμός της ευρωπαϊκής οικονομίας.

Τα μέτρα που θα χρηματοδοτηθούν στοχεύουν στην αποκατάσταση της απασχόλησης και τη δημιουργία θέσεων εργασίας, στην ενίσχυση των επιχειρήσεων που πλήττονται από τις οικονομικές επιπτώσεις της πανδημίας, στην αύξηση του επιπέδου ετοιμότητας της Ένωσης για την ταχεία αντιμετώπιση κρίσεων, στη δίκαιη μετάβαση σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία και στην ενίσχυση της έρευνας και καινοτομίας.

5.4. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΜΕΣΟΥ NextGenerationEU

Το Μέσο χρηματοδοτείται με 750 δις €, σε τιμές 2018, τα οποία κατανέμονται ως εξής:

α) στήριξη έως 384,4 δις € με τη μορφή μη επιστρεπτέας στήριξης και επιστρεπτέας στήριξης μέσω χρηματοδοτικών μέσων, ως εξής:

- έως 47,5 δις € για διαρθρωτικά προγράμματα και προγράμματα συνοχής του ΠΔΠ 2014-2020, όπως ενισχύθηκε έως το 2022.
- έως 312,5 δις € για πρόγραμμα χρηματοδότησης της ανάκαμψης και της οικονομικής κοινωνικής ανθεκτικότητας μέσω της στήριξης διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων.
- έως 1,9 δις € για προγράμματα που σχετίζονται με την πολιτική προστασία.

- έως 5 δις € για προγράμματα που σχετίζονται με την έρευνα και την καινοτομία.
 - έως 10 δις € για προγράμματα στήριξης περιοχών στη μετάβασή τους προς μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία.
 - έως 7,5 δις € για ανάπτυξη σε αγροτικές περιοχές.
- β) έως 360 δις € σε δάνεια προς κράτη μέλη για πρόγραμμα χρηματοδότησης της ανάκαμψης και της οικονομικής κοινωνικής ανθεκτικότητας μέσω της στήριξης διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων.
- γ) έως 5,6 δις € για σχηματισμό προβλέψεων για εγγυήσεις από τον προϋπολογισμό και σχετικές δαπάνες για προγράμματα που αποσκοπούν στη στήριξη επενδυτικών δραστηριοτήτων στον τομέα των εσωτερικών πολιτικών της Ένωσης.

Προκειμένου να χρηματοδοτήσει τα προτεινόμενα μέτρα ανάκαμψης, η Επιτροπή θα δανειστεί στις χρηματοπιστωτικές αγορές εξ ονόματος της Ένωσης. Για να καταστεί αυτό δυνατό, η Επιτροπή θα χρησιμοποιήσει το ελεύθερο περιθώριο, δηλαδή τη διαφορά μεταξύ του ανώτατου ορίου ιδίων πόρων του μακροπρόθεσμου προϋπολογισμού και του ανώτατου ορίου πραγματικών δαπανών.

Το ανώτατο όριο ιδίων πόρων καθορίζει το μέγιστο ποσό ιδίων πόρων που μπορεί να ζητήσει η Επιτροπή από τα κ-μ ετησίως για τη χρηματοδότηση δαπανών. Το όριο αυτό παρέχει ασφάλεια και προβλεψιμότητα στα κ-μ για το δημοσιονομικό και οικονομικό σχεδιασμό τους. Όταν το ανώτατο όριο είναι αρκετά υψηλό, η Ένωση μπορεί να καλύψει όλες τις οικονομικές υποχρεώσεις της και τις ενδεχόμενες υποχρεώσεις της που λήγουν σε ένα δεδομένο έτος.

Στον προϋπολογισμό της Ε.Ε. υπάρχει επίσης ανώτατο όριο πληρωμών, δηλαδή το ανώτατο ποσό πληρωμών που πρόκειται να καταβληθούν για προηγούμενες αναλήψεις υποχρεώσεων – πληρωμών του ΠΔΠ.

Η διαφορά μεταξύ του ανώτατου ορίου ιδίων πόρων και του ανώτατου ορίου πληρωμών στο πλαίσιο του μακροπρόθεσμου προϋπολογισμού, συν το ποσό λοιπών εσόδων (π.χ. φόρων επί των μισθών του προσωπικού της Ε.Ε. και πρόστιμα στον τομέα του ανταγωνισμού) αναφέρεται ως ελεύθερο περιθώριο. Είναι αναγκαίο να υπάρχει επαρκές ελεύθερο περιθώριο, ώστε να διασφαλίζεται η υψηλή αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας της Ε.Ε., αλλά και να μειωθεί το κόστος δανεισμού και οι επακόλουθες δαπάνες αποπληρωμής για τα κράτη μέλη.

Για να επιτευχθεί αυτό, πρότείνει να τροποποιηθεί η Απόφαση για τους ίδιους πόρους, δηλαδή το νομικό κείμενο στο οποίο καθορίζονται οι προϋποθέσεις για τη χρηματοδότηση του προϋπολογισμού της Ε.Ε., ώστε να επιτραπεί η δανειοληψία και να αυξηθεί εκτάκτως και προσωρινά το ανώτατο όριο ιδίων πόρων κατά 0,6 εκατοστιαίες μονάδες. Η αύξηση αυτή θα είναι επιπρόσθετη στο μόνιμο ανώτατο όριο των ιδίων πόρων, δηλαδή 1,4 % του ακαθάριστου εθνικού εισοδήματος της Ε.Ε., το οποίο προτείνεται εξαιτίας της οικονομικής αβεβαιότητας και του Brexit²⁰.

Η αύξηση κατά 0,6 εκατοστιαίες μονάδες θα είναι χρονικά περιορισμένη, θα χρησιμοποιηθεί μόνο στο πλαίσιο της ανάκαμψης από την πανδημία και θα τερματιστεί όταν όλα τα κονδύλια έχουν αποπληρωθεί και όλες οι υποχρεώσεις έχουν παύσει να υφίστανται.

²⁰ Το αποθεματικό προσαρμογής στο Brexit, ύψους μέχρι 5 δις € για την περίοδο 2021-2027, θα συμβάλει στην αντιμετώπιση των δυσμενών οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων στα κράτη μέλη και στους τομείς που πλήττονται περισσότερο από την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου.

Τα κεφάλαια που θα αντληθούν, θα αποπληρωθούν από τα δανειζόμενα κράτη μέλη από μελλοντικούς προϋπολογισμούς της Ε.Ε., αρχής γενομένης μετά το 2027. Για να διευκολυνθεί η αποπληρωμή της χρηματοδότησης που θα αντληθεί από την αγορά και να βοηθηθεί η περαιτέρω αποσυμφόρηση των εθνικών προϋπολογισμών, η Επιτροπή θα προτείνει πρόσθετους νέους ιδίους πόρους - επιπλέον αυτών που έχουν ήδη προταθεί - σε μεταγενέστερο στάδιο της δημοσιονομικής περιόδου 2021-2027. Αυτοί θα συνδέονται στενά με τις προτεραιότητες της Ε.Ε. (κλιματική αλλαγή, κυκλική οικονομία και δίκαιη φορολογία).

Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή έλαβε εντολή να εκδώσει χρέος 750 δις € στις διεθνείς κεφαλαιαγορές για λογαριασμό των 27 κρατών μελών, η πρώτη που γίνεται σε τόσο μεγάλη κλίμακα. Σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 14ης Δεκεμβρίου 2020, οι καθαρές δανειοληπτικές πράξεις προγραμματίζεται να λήξουν έως το 2026, ενώ η προθεσμία για την αποπληρωμή των οφειλόμενων δανείων και των επιτοκίων ορίζεται το αργότερο στις 31 Δεκεμβρίου 2058.

Μια **διαφοροποιημένη στρατηγική χρηματοδότησης** με συνδυασμό διαφορετικών μέσων και τεχνικών, με ανοιχτή και διαφανή επικοινωνία με τους συμμετέχοντες στην αγορά, θα επιτρέψει στην Επιτροπή να συγκεντρώσει σύντομα και αποτελεσματικά τα απαραίτητα ποσά. Με αυτόν τον τρόπο, ο εκδότης διευκολύνει την απορρόφηση του χρηματοδοτικού του προγράμματος από την αγορά, ενώ είναι σε θέση να αντιδρά γρήγορα στις μεταβαλλόμενες απαιτήσεις χρηματοδότησης ή στις εκάστοτε συνθήκες της αγοράς, οδηγούμενος σε φθηνότερο δανεισμό και διασφαλίζοντας τη διαθεσιμότητα ρευστότητας ανά πάσα στιγμή.

Σύμφωνα με την καθιερωμένη πρακτική της αγοράς, η Επιτροπή θα χρησιμοποιήσει τις ακόλουθες μεθόδους²¹:

➤ **Ετήσια Απόφαση:** Η Επιτροπή εγκρίνει ετήσια απόφαση για τον καθορισμό της μέγιστης δανειοληπτικής της ικανότητας για ένα έτος.

➤ **Εξαμηνιαία Σχέδια Χρηματοδότησης:** Δημοσιεύει σε τακτική βάση τα σχέδια χρηματοδότησής της που περιλαμβάνουν:

- Στοχευμένα ποσά που θα χρηματοδοτηθούν από ομόλογα.

- Στοχευμένες ημερομηνίες δημοπρασιών για εκδόσεις ομολόγων και γραμματίων.

- Ενδείξεις για τον αναμενόμενο αριθμό και άθροισμα όγκου κοινοπρακτικών δραστηριοτήτων.

Οι ετήσιες αποφάσεις δανεισμού και τα εξαμηνιαία σχέδια χρηματοδότησης είναι απαραίτητα για τη διασφάλιση της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης, όπου η διαφάνεια έναντι του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου είναι βασική. Αφενός οι ετήσιες αποφάσεις δανεισμού θα ορίσουν ένα ανώτατο όριο για τις προγραμματισμένες πράξεις για περίοδο ενός έτους και θα καθορίσουν τα ποσά της βραχυπρόθεσμης και μακροπρόθεσμης χρηματοδότησης. Αφετέρου τα εξαμηνιαία σχέδια χρηματοδότησης θα υποδεικνύουν τα δάνεια που θα πραγματοποιηθούν κατά τους επόμενους έξι μήνες και θα έχουν ως στόχο να εγγυηθούν τη διαθεσιμότητα κεφαλαίων για την κάλυψη αναγκαίων πληρωμών.

➤ **Μέσα χρηματοδότησης:** Η Επιτροπή θα χρησιμοποιήσει ομόλογα με διαφορετική διάρκεια, καθώς και βραχυπρόθεσμους χρεωστικούς τίτλους.

- **Ομόλογα EE /EU-Bonds:** Η έκδοση ομολόγων με διάρκεια 3 έως 30 έτη έχει ως στόχο την τακτική παρουσία σε όλα τα μέρη της καμπύλης με όσο το δυνατόν ρευστά ομόλογα. Αντί να εκδίδει νέα με καινούριες λήξεις, η Επιτροπή, όπου είναι

²¹ Από το 14/4/2021 Ενημερωτικό Δελτίο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη στρατηγική χρηματοδότησης του NGEU.

δυνατόν, θα αυξάνει το ποσό των ήδη εκδοθέντων ομολόγων. Με αυτόν τον τρόπο το ανεξόφλητο ποσό του ομολόγου θα τα καταστήσει πιο ελκυστικά για τους επενδυτές.

- *EU-Bills*: Η Επιτροπή θα εκδίδει τίτλους διάρκειας μικρότερης του ενός έτους. Αυτά θα δώσουν πρόσβαση στη βραχυπρόθεσμη αγορά χρήματος, η οποία θα ενισχύσει την ικανότητά της να διαχειρίζεται τις χρηματοδοτικές της ανάγκες με ευελιξία. Για την έκδοσή τους, η Επιτροπή θα επανέρχεται πάντα σε δημοπρασίες, σύμφωνα με τη συνήθη πρακτική της αγοράς.

➤ Διαφανείς σχέσεις με τις Τράπεζες: Η Επιτροπή θα συνεργαστεί με ένα δίκτυο επιλεγμένων Τραπεζών που δραστηριοποιούνται στην υποστήριξη της έκδοσης των ομολόγων της (EU-Bonds και EU-Bills).

➤ Τεχνικές Χρηματοδότησης: Η χρήση ποικίλων τεχνικών χρηματοδότησης θα επιτρέψει να προσελκύσει την απαραίτητη χρηματοδότηση, ακόμη και υπό δύσκολες συνθήκες της αγοράς, να διευρύνει τη βάση των επενδυτών και να μειώσει το κόστος χρηματοδότησης. Για να το πετύχει θα συνδυάσει κοινοπραξίες και δημοπρασίες.

- *Κοινοπρακτικές συναλλαγές (syndication)*: Για τις κοινοπρακτικές συναλλαγές, ο εκδότης συνεργάζεται με μια ομάδα ασφαλιστών, συνήθως τράπεζες. Ο ρόλος τους είναι να τοποθετήσουν το χρέος στους επενδυτές. Οι συναλλαγές αυτές είναι η παραδοσιακή τεχνική για την έκδοση χρέους από υπερεθνικούς εκδότες. Η Επιτροπή χρησιμοποίησε το κοινοπρακτικό δίκτυο αποκλειστικά στο παρελθόν και θα συνεχίσει να βασίζεται σε αυτό για σημαντικό μέρος των μελλοντικών εκδόσεων NextGenerationEU.

- *Δημοπρασία (auction)*: Ως μέρος της στρατηγικής διαφοροποιημένης χρηματοδότησης NextGenerationEU και σύμφωνα με τις καθιερωμένες πρακτικές της αγοράς, η Επιτροπή έχει δημιουργήσει ένα Δίκτυο Κύριων Διαπραγματευτών (Primary Dealers²²) για τη διευκόλυνση της αποτελεσματικής εκτέλεσης δημοπρασιών και κοινοπρακτικών συναλλαγών, τη στήριξη της ρευστότητας στις δευτερογενείς αγορές και τη διασφάλιση της τοποθέτησης του χρέους με την ευρύτερη δυνατή επενδυτική βάση. Το Δίκτυο ενισχύει την ικανότητα της Επιτροπής και διασφαλίζει διαφανείς σχέσεις με τις τράπεζες που υποστηρίζουν την τοποθέτηση δανείων της Ε.Ε. Αποτελούν έναν οικονομικά αποδοτικό τρόπο έκδοσης χρέους και τη μοναδική μορφή για την έκδοση EU-Bills. Εξάλλου, οι δημοπρασίες είναι η προτιμώμενη τεχνική έκδοσης που χρησιμοποιείται από μεγάλες χώρες της ΕΕ, όπως η Γερμανία και η Γαλλία.

➤ NextGenerationEU Πράσινη Ομολογία: Τα ομόλογα περιβαλλοντικής, κοινωνικής και εταιρικής διακυβέρνησης (ESG) αποτελούν ένα ταχέως αναπτυσσόμενο τμήμα στις κεφαλαιαγορές. Η Επιτροπή είναι ήδη παρούσα στην αγορά ESG μέσω της έκδοσης ομολόγων EU SURE, τα οποία φέρουν ετικέτα κοινωνικών ομολόγων. Η Επιτροπή θα επιδιώξει να συγκεντρώσει το 30% των κεφαλαίων NextGenerationEU μέσω της έκδοσης πράσινων ομολόγων και να χρησιμοποιήσει τα έσοδα για τη χρηματοδότηση επιλέξιμων πράσινων δαπανών.

➤ Συνεργασία με άλλους συμμετέχοντες στην αγορά: Η Επιτροπή θα έρθει στην αγορά σε περιόδους που εκδίδουν επίσης πολλοί άλλοι εκδότες, ιδίως κρατικοί. Προκειμένου να διασφαλιστεί ο κατάλληλος συγχρονισμός των δραστηριοτήτων, θα συνεχίσει να συντονίζεται με τα κράτη της Ε.Ε. και τους υπερεθνικούς εκδότες που δραστηριοποιούνται στην αγορά ομολόγων, διασφαλίζοντας τη διαφάνεια, την προβλεψιμότητα και το βέλτιστο κόστος χρηματοδότησης και ελαχιστοποιώντας τον κίνδυνο.

²² https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/eu-borrower-investor-relations/primary-dealer-network_en, μεταξύ των οποίων είναι και η Eurobank S.A. και η Piraeus Bank S.A.

Το πρώτο σχέδιο χρηματοδότησης της Επιτροπής²³, το οποίο καλύπτει την περίοδο μεταξύ Ιουνίου και Δεκεμβρίου 2021, περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο αυτή πρόκειται να προσεγγίσει την αγορά προκειμένου να συγκεντρώσει την απαραίτητη χρηματοδότηση. Εν ολίγοις, ανακοίνωσε τις εκτιμήσεις της για έκδοση περίπου 80 δις ευρώ μακροπρόθεσμων ομολόγων (EU-Bonds) το 2021, τα οποία θα συμπληρωθούν με δεκάδες δις από τα EU-Bills, για τη χρηματοδότηση του NextGenerationEU.

Σύμφωνα με τα σχετικά Δελτία Τύπου της Επιτροπής, ήδη στις 15 Ιουνίου 2021 κατά την πρώτη της συναλλαγή για το NGEU, η Επιτροπή συγκέντρωσε 20 δις μέσω δεκαετούς ομολόγου που λήγει στις 4 Ιουλίου 2031. Μέχρι το Δεκέμβρη του 2021 είχε συγκεντρώσει 71 δις μέσω μακροπρόθεσμων ομολόγων, 12 εκ των οποίων από πράσινες ομολογίες (ESG) και βρισκόταν σε αναμονή η έκδοση 20 δις EU-Bills. Με αυτό τον τρόπο μπόρεσε να καταβάλλει προχρηματοδότηση 54,15 δις στο πλαίσιο του RRF και 6 δις στα υπόλοιπα προγράμματα του NGEU, ικανοποιώντας πλήρως όλα τα αιτήματα πληρωμής του 2021.

Σύμφωνα με το δεύτερο σχέδιο χρηματοδότησης²⁴, η Επιτροπή σκοπεύει στο πρώτο εξάμηνο του 2022 να εκδώσει περίπου 50 δις ευρώ μακροπρόθεσμων ομολόγων (EU-Bonds) με 5 κοινοπρακτικές συναλλαγές, καθώς και 3μηνα και 6μηνα EU-Bills.

5.5. ΤΑΜΕΙΑ / ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ NGEU

Η Ευρωπαϊκή Ένωση ενέκρινε το NGEU, 750 δις €, για την περίοδο 2021–2026, προκειμένου να γίνει η Ευρώπη πιο πράσινη, πιο ψηφιακή και πιο ανθεκτική, με καλύτερη προσαρμογή στις τρέχουσες και μελλοντικές προκλήσεις.

Το πιο σημαντικό σκέλος του είναι ο Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (RRF), ο οποίος ανέρχεται σε 672,5 δις - επιχορηγήσεις και δάνεια- για τη στήριξη επενδύσεων και μεταρρυθμίσεων, με έμφαση στο μετριασμό των οικονομικών και κοινωνικών συνεπειών της πανδημίας, καθώς και στην πράσινη και ψηφιακή μετάβαση.

Στήριξη για τη συνοχή και τα εδάφη της Ευρώπης θα προσφέρει, επίσης, ένα από τα μεγαλύτερα προγράμματα του NGEU, το React-EU (Κανονισμός 2020/2221 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23^{ης} Δεκεμβρίου 2020), ο προϋπολογισμός του οποίου είναι 47,5 δις. Πρόκειται για μια νέα πρωτοβουλία για τη θέσπιση μέτρων αντιμετώπισης κρίσεων και για τη συμβολή σε μια πράσινη, ψηφιακή και ανθεκτική οικονομική ανάκαμψη. Τα συγκεκριμένα κονδύλια θα διατεθούν τα έτη 2021 και 2022 εμπροσθοβαρώς από το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ+ και το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας για Απόρους (TEBA). Οι χώρες της Ε.Ε.²⁵ θα έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν αυτούς τους πρόσθετους πόρους έως το τέλος του 2023. Οι επενδύσεις θα επικεντρωθούν στους τομείς που πλήττονται περισσότερο από τις οικονομικές επιπτώσεις της πανδημίας.

Η μελλοντική ανάπτυξη και ευημερία της Ευρώπης εξαρτώνται από την ικανότητά της να διατηρήσει ηγετική θέση στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας παγκοσμίως. Το NGEU θα φέρει στο πλαίσιο αυτό πρόσθετους πόρους 5 δις στο

²³ EC, Funding Plan June-December 2021 (1/6/2021)

²⁴ EC, Funding Plan January-June 2022 (14/12/2021)

²⁵ Η Ελλάδα θα λάβει για το 2021 από το React-EU ποσό ύψους 1.707.882.353€, το οποίο δίνεται στα προγράμματα 2014-2020 που τρέχει ήδη η χώρα. Η δόση του 2022 θα αποφασιστεί στο τέλος του 2021 με βάση τα επικαιροποιημένα κοινωνικοοικονομικά δεδομένα. Η Ελλάδα μαζί με την Πορτογαλία έχουν λάβει μέχρι στιγμής το μεγαλύτερο μέρος πληρωμών.

πρόγραμμα “Ορίζων Ευρώπη” (συνολικού προϋπολογισμού 95,5 δις). Αποτελεί την εμβληματική πρωτοβουλία της Ε.Ε. για τη στήριξη του τομέα έρευνας και καινοτομίας και αναμένεται να ενισχύσει τους τομείς της επιστήμης και της τεχνολογίας, ώστε να μπορεί να αντιμετωπίσει τις παγκόσμιες προκλήσεις σε ζωτικούς τομείς, όπως η υγεία, η γήρανση του πληθυσμού, η ασφάλεια, η ρύπανση και η κλιματική αλλαγή.

Στην τρέχουσα κρίση, η κατανομή των πόρων στην αγορά δεν είναι πλήρως αποτελεσματική με σημαντική μείωση στη ροή των ιδιωτικών επενδύσεων. Το Μέσο Στήριξης της Φερεγγυότητας InvestEU (Κανονισμός (ΕΕ) 2021/523 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Μαρτίου 2021), χρησιμοποιεί την εγγύηση από τον προϋπολογισμό της Ε.Ε. προκειμένου να κινητοποιεί ιδιωτικούς πόρους για την επείγουσα στήριξη των ευρωπαϊκών εταιρειών από όλους τους οικονομικούς τομείς. Το μέσο αυτό είναι προσωρινό για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας και τη στήριξη των ενωσιακών πολιτικών κατά τη διάρκεια της ανάκαμψης σε τομείς όπως οι βιώσιμες υποδομές, η καινοτομία, η πράσινη μετάβαση και η ψηφιοποίηση. Αποτελεί μέρος του Ευρωπαϊκού Ταμείου Στρατηγικών Επενδύσεων (ΕΤΣΕ) και με εγγυήσεις συνολικού ύψους 26 δις από τον προϋπολογισμό της, η Ε.Ε. θα παρέχει αντίστοιχα εγγυήσεις ύψους έως και περίπου 75 δις στον όμιλο της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων. Μέσω της μόχλευσης που θα επιτύχει η ΕΤΕπ, το InvestEU αναμένεται να αποφέρει επενδύσεις 400 δις σε ολόκληρη την Ε.Ε. από το 2021 έως το 2027.

Επιπλέον, η υποστήριξη μιας οικονομίας σε περιοχές που προάγουν την αγροτική ανάπτυξη είναι απαραίτητη. Η συμβολή της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής (ΚΑΠ) στους στόχους αγροτικής ανάπτυξης της Ε.Ε. υποστηρίζεται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ). Ο προϋπολογισμός του για την περίοδο 2021-2027 ανέρχεται σε 95,5 δις και περιλαμβάνει συνεισφορά ύψους 7,5 δις από το NGEU για την αντιμετώπιση των προκλήσεων που θέτει η πανδημία.

Η Ε.Ε. θα χρηματοδοτήσει έως και το 100% των επιλέξιμων μέτρων (παραγωγή βιολογικών προϊόντων, υποστήριξη νέων αγροτών για επενδύσεις σε βιώσιμη και ψηφιακή ανάκαμψη, δράσεις για το περιβάλλον κ) από τα πρόσθετα κεφάλαια του NextGenerationEU, γεγονός που επιτρέπει στα κ-μ να μη συνεισφέρουν επιπλέον πόρους από τους εθνικούς τους προϋπολογισμούς.

Το NextGenerationEU περιλαμβάνει και αύξηση κατά 1,9 δις για το RescEU, που αποτελεί μηχανισμό πολιτικής προστασίας της Ένωσης, ώστε να καταστεί πιο ευέλικτη και να αυξηθεί η ικανότητα της για ανάληψη συλλογικής δράσης. Το RescEU θεσπίστηκε με το άρθρο 12 της Απόφασης (ΕΕ) 2019/420 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και αποτελεί κοινή δεξαμενή μέσων της Ε.Ε. για την αντιμετώπιση καταστροφών. Τα μέσα αυτά θα αποκτώνται με αγορά, μίσθωση ή μακροχρόνια μίσθωση (leasing) από τα ενδιαφερόμενα κ-μ, με συγχρηματοδότηση σε ποσοστό 80% έως 90% του συνολικού επιλέξιμου κόστους. Τα μέσα του RescEU χρησιμοποιούνται για εθνικούς σκοπούς, μόνο όταν δεν συμμετέχουν σε επιχειρήσεις αντιμετώπισης καταστροφών στο πλαίσιο του Μηχανισμού Πολιτικής Προστασίας της Ένωσης.

Τέλος, το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (FTJ) είναι ένα μέσο πολιτικής εφαρμόζοντας την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και υποστηρίζοντας όλα τα κράτη μέλη (Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης – COM(2020)0022). Αποτελεί τον πρώτο πυλώνα του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης (JTM) και βασικό εργαλείο για τη στήριξη των εδαφών που επηρεάζονται περισσότερο από τη μετάβαση προς την

κλιματική ουδετερότητα προκειμένου για την αποφυγή αύξησης των περιφερειακών ανισοτήτων. Κύριος στόχος του είναι να αμβλύνει τις επιπτώσεις της μετάβασης, χρηματοδοτώντας τη διαφοροποίηση και τον εκσυγχρονισμό της τοπικής οικονομίας και μετριάζοντας τις αρνητικές επιπτώσεις στην απασχόληση. Προκειμένου να επιτύχει τον στόχο του στηρίζει επενδύσεις σε τομείς όπως: η ψηφιακή συνδεσιμότητα, οι τεχνολογίες καθαρής ενέργειας, η μείωση των εκπομπών, η αναζωογόνηση βιομηχανικών εγκαταστάσεων, η απόκτηση νέων δεξιοτήτων από τους εργαζόμενους και η τεχνική βοήθεια. Το Ταμείο υλοποιείται βάσει κανόνων από κοινού διαχείρισης, γεγονός που συνεπάγεται στενή συνεργασία με εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές. Τα κράτη μέλη οφείλουν να υποβάλουν εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης, στα οποία να περιγράφουν τις συγκεκριμένες περιοχές παρέμβασης, με βάση τις οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις από τη μετάβαση. Συγκεκριμένα, πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις αναμενόμενες απώλειες θέσεων εργασίας και το μετασχηματισμό των παραγωγικών διεργασιών των βιομηχανικών εγκαταστάσεων με τη μεγαλύτερη ένταση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Διαθέτει συνολικό προϋπολογισμό ύψους 17,5 δις για την περίοδο 2021-2027. Τα 7,5 δις θα διατεθούν βάσει του ΠΔΠ, ενώ επιπλέον 10 δις θα προέλθουν από το NGEU.

ΠΙΝΑΚΑΣ 9: Πόροι NGEU ανά Ταμείο/Πρόγραμμα

Next Generation EU		
Ταμεία / Προγράμματα	Πόροι (σε δις € τιμές 2018)	Πόροι (σε δις € τιμές Νοεμβρίου 2020)
Ταμείο Ανάπτυξης και Ανθεκτικότητας (RRF)	672,5	723,8
ReactEU	47,5	50,6
Ορίζων Ευρώπη (Horizon Europe)	5,0	5,4
InvestEU	5,6	6,1
Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (Just Transition Fund)	10,0	10,9
Αγροτική Ανάπτυξη	7,5	8,1
RescEU	1,9	2,0
Σύνολο	750,0	806,9

Πηγή: European commission 2021: The EU's 2021-2027 long term Budget and Next Generation Eu – Facts and Figures

5.6. ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ ΚΑΙ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ (RRF)

Με τον Κανονισμό (ΕΕ) 2021/241 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12^{ης} Φεβρουαρίου 2021 θεσπίστηκε ο Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Resilience and Recovery Fund) ως προσωρινό μέσο για τον μετριασμό των επιπτώσεων της πανδημίας. Αποτελεί τον κεντρικό πυλώνα του NGEU παρέχοντας χρηματοδοτική στήριξη στα κ-μ με σκοπό την επίτευξη

οροσήμων και στόχων συγκεκριμένων μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων, όπως αυτά καθορίζονται στα σχετικά εθνικά σχέδια.

Συγκεκριμένα, θα διατεθούν 312,5 δις σε επιχορηγήσεις και 360 δις σε δάνεια σε τιμές 2018 (ή 806,9 σε τιμές Νοεμβρίου 2020, εκ των οποίων 338 σε επιχορηγήσεις και 385,8 σε δάνεια) με σεβασμό στην αρχή της προσθετικότητας²⁶ και την αρχή της μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης²⁷. Βάσει του σχετικού Κανονισμού, το 70% των χρημάτων θα διατεθούν σε κάθε κράτος μέλος τα έτη 2021-2022 με βάση την ανεργία 2015-2019, το αντίστροφο του κκΑΕΠ και τον πληθυσμό, ενώ το 30% θα διατεθεί το 2023 με βάση τη μείωση του πραγματικού ΑΕΠ στη διάρκεια του 2020, τη συνολική μείωση του πραγματικού ΑΕΠ το διάστημα 2020-2021, το αντίστροφο του κκΑΕΠ και τον πληθυσμό.

Τα χορηγούμενα δάνεια θα αποπληρωθούν από τα ίδια τα κράτη μέλη. Όλες οι πληρωμές προς αυτά είναι απαλλαγμένες από φόρους ή άλλες προμήθειες. Η διάρκεια ληκτότητας κάθε εκταμίευσης ορίζεται σε 30 έτη από την ημερομηνία αυτής. Η πληρωμή του κεφαλαίου κάθε εκταμίευσης θα αρχίσει μετά από δεκαετή περίοδο χάριτος από την ημερομηνία αυτής και θα κατανεμηθεί ομοιόμορφα σε ίσες δόσεις αποπληρωμής κατά την εναπομένουσα διάρκεια ληκτότητας της εκταμίευσης. Σε περίπτωση αθέτησης οποιασδήποτε υποχρέωσης, το κράτος θα καταβάλλει επιπλέον τόκους υπερημερίας επί του ληξιπρόθεσμου και ανεξόφλητου ποσού. Το κράτος δύναται να ζητήσει πρόωρη εξόφληση του δανείου μετά από αίτημα του και αποδεχόμενο τους όρους που θέτει η Επιτροπή.

Καμία εκταμίευση δανείου δε θα πραγματοποιηθεί πριν λάβει η Επιτροπή την επίσημη κοινοποίηση υπό τη μορφή Νομικής Γνωμοδότησης από το Κράτος Μέλος ότι έχουν εκπληρωθεί όλες οι συνταγματικές και νομικές απαιτήσεις για τις διατάξεις που αφορούν στα δάνεια και για την έγκυρη και αμετάκλητη δέσμευση του κράτους σε όλες τις υποχρεώσεις του στο πλαίσιο της υπογεγραμμένης δανειακής σύμβασης, η οποία θα συνοδεύεται από ένα αίτημα καταβολής.

Τα προαναφερόμενα κονδύλια θα διατεθούν στα κράτη βάσει των Εθνικών Σχεδίων Ανάκαμψης τα οποία περιλαμβάνουν μεταρρυθμίσεις και έργα δημοσίων επενδύσεων. Τα σχέδια πρέπει:

- Να ευθυγραμμίζονται με τις προτεραιότητες της Ε.Ε. για την προώθηση της ανάπτυξης, τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την οικονομική και κοινωνική ανθεκτικότητα.
- Να συνεκτιμούν τις ιδιαίτερες προκλήσεις κάθε χώρας σύμφωνα πάντα με τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου.
- Να στηρίζουν την πράσινη μετάβαση. Το 37% τουλάχιστον των πόρων πρέπει να συμβάλλουν στη δράση για το κλίμα και την περιβαλλοντική βιωσιμότητα, σύμφωνα με τη συμφωνία του Παρισιού για το κλίμα και τους στόχους της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, που επιδιώκει να καταστήσει την Ε.Ε. παγκόσμιο ηγέτη στην κλιματική αλλαγή και να επιτύχει την ουδετερότητα των εκπομπών άνθρακα έως το 2050.
- Να προωθούν τον ψηφιακό μετασχηματισμό. Το 20% τουλάχιστον των πόρων πρέπει να συμβάλλουν στην ψηφιακή μετάβαση.

²⁶ Δεν υποκαθιστά τις τακτικές δαπάνες των εθνικών προϋπολογισμών.

²⁷ Η μη άσκηση οικονομικών δραστηριοτήτων που βλάπτουν οποιονδήποτε σημαντικό περιβαλλοντικό στόχο.

Ο εν λόγω Μηχανισμός έχει **έξι πυλώνες**:

- Πράσινη μετάβαση.
- Ψηφιακός μετασχηματισμός.
- Έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη και απασχόληση.
- Υγεία και ανθεκτικότητα.
- Κοινωνική και εδαφική συνοχή.
- Πολιτικές για την επόμενη γενιά.

Το κάθε κράτος μέλος, που θα λάβει χρηματοδότηση από το NGEU, οφείλει να τηρεί τις υποχρεώσεις δημοσιότητας: να ευαισθητοποιήσει το κοινό για τη συνεισφορά του Ταμείου στην ανάκαμψη της Ευρώπης και ειδικότερα στη δίδυμη πράσινη και ψηφιακή μετάβαση, να δημιουργήσει διαδικτυακό τόπο όπου θα παρέχονται πληροφορίες σχετικά με το Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και τέλος να δηλώνεται σε κάθε έργο ευδιάκριτα ότι «Χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση – *NextGenerationEU*»²⁸.

Ακολουθεί Πίνακας με τα ποσά που θα λάβει το κάθε κράτος μέλος τόσο από το Μηχανισμό Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (RRF) όσο και από την Πολιτικής Συνοχής 2021-2027.

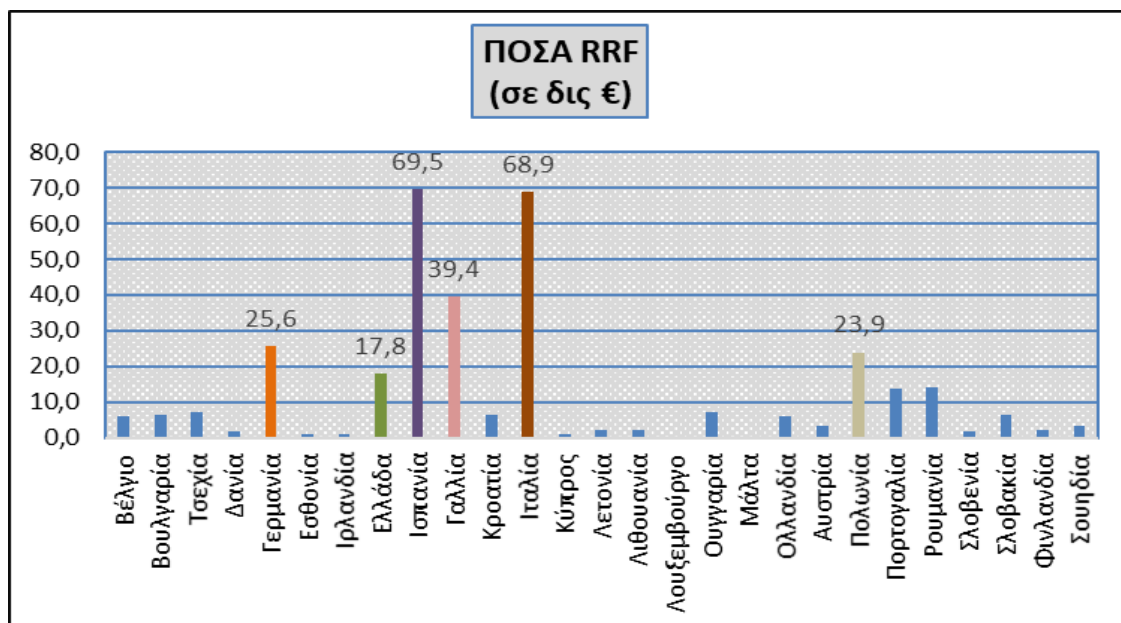
²⁸ Με την υπ' αρ. 139061/5-11-2021 απόφαση του Διοικητή της ΕΥΣΤΑ εγκρίθηκε η Στρατηγική Επικοινωνίας και Δημοσιότητας για τα Έργα και τις Δράσεις του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας στο πλαίσιο του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας «Ελλάδα 2.0».

ΠΙΝΑΚΑΣ 10: Πόροι RRF και Πολιτικής Συνοχής ανά Κράτος

ΚΡΑΤΟΣ ΜΕΛΟΣ	Ποσά RRF (σε δις €)	Ποσά Πολιτική Συνοχής (σε δις €)
Βέλγιο	5,9	2,7
Βουλγαρία	6,3	10,1
Τσεχία	7,1	21,8
Δανία	1,6	0,5
Γερμανία	25,6	18,4
Εσθονία	1,0	3,3
Ιρλανδία	1,0	1,2
Ελλάδα	17,8	21,4
Ισπανία	69,5	35,4
Γαλλία	39,4	16,8
Κροατία	6,3	9,1
Ιταλία	68,9	42,1
Κύπρος	1,0	1,0
Λετονία	2,0	4,6
Λιθουανία	2,2	6,5
Λουξεμβούργο	0,1	0,1
Ουγγαρία	7,2	22,5
Μάλτα	0,3	0,8
Ολλανδία	6,0	1,3
Αυστρία	3,5	1,1
Πολωνία	23,9	75,0
Πορτογαλία	13,9	23,6
Ρουμανία	14,2	30,3
Σλοβενία	1,8	3,3
Σλοβακία	6,3	12,9
Φινλανδία	2,1	1,7
Σουηδία	3,3	1,9
EU-27	338,0	369,3

Πηγή: European Commission 2021: The EU's 2021-2027 long term Budget and Next Generation Eu – Facts and Figures

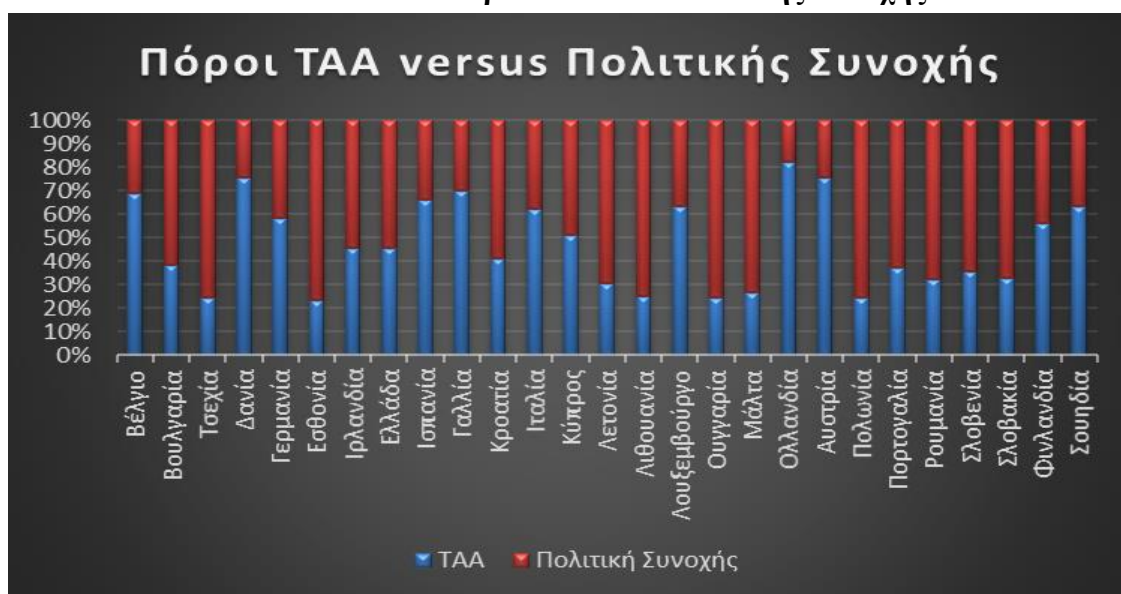
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4: Πόροι RRF ανά Κράτος

Πηγή: ίδια επεξεργασία από στοιχεία της Ευρ. Επιτροπής

Από το κάτωθι διάγραμμα παρατηρούμε ότι η Ολλανδία, η Αυστρία, η Δανία, το Βέλγιο, η Γαλλία, η Ισπανία, το Λουξεμβούργο, η Σουηδία, η Ιταλία και η Γερμανία - εύπορα γενικά κράτη - θα λάβουν περισσότερους πόρους από το Ταμείο Ανάκαμψης, συγκριτικά με αυτούς από την Πολιτική Συνοχή για το ίδιο διάστημα, συνειδητοποιώντας ότι το συγκεκριμένο μέσο έχει διαφορετική στόχευση και προτεραιότητες από αυτές της διαχρονικής Πολιτικής Συνοχής. Βέβαια η σύγκριση πρέπει να γίνεται με βάση τον πληθυσμό και το κκαΕΠ της κάθε χώρας, αλλά στο σημείο αυτό δίνεται μια τάξη μεγέθους των δύο χρηματοδοτικών μέσων σε απόλυτα νούμερα.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5: Πόροι ΤΑΑ και Πολιτικής Συνοχής

Πηγή: ίδια επεξεργασία από στοιχεία της Ευρ. Επιτροπής

Βέβαια, ο συντονισμός Πολιτικής Συνοχής και RRF είναι ζωτικής σημασίας προκειμένου να δαπανηθούν αποτελεσματικά οι σημαντικοί πόροι που διατίθενται και από τα δύο μέσα, αποφεύγοντας τις επικαλύψεις, τη μειωμένη προσθετικότητα της στήριξης της Ε.Ε. και τα αποτελέσματα υποκατάστασης. Κάποιοι θεωρούν ότι η ύπαρξη ενός καινούριου μέσου ίσως μειώσει το επενδυτικό ενδιαφέρον για την πολιτική συνοχής και την αγροτική ανάπτυξη.

Η Πολιτική Συνοχής και το RRF διέπονται από χωριστούς κανονισμούς, που προσφέρουν διαφορετικά κίνητρα και κόστος για τους δικαιούχους. Αν και συχνά θεωρείται ότι το RRF προσφέρει ένα «ευκολότερο» σύστημα διαχείρισης από την Πολιτική Συνοχής, η εφαρμογή του παρουσιάζει προκλήσεις, όπως είναι η εισαγωγή μεταρρυθμίσεων παράλληλα με τις επενδύσεις. Η χρηματοδότηση που δεν συνδέεται με το κόστος εισάγει τη δυνατότητα για διοικητική απλούστευση, αλλά η εμπειρία σε αυτό είναι περιορισμένη και υπάρχουν αβεβαιότητες σχετικά με το πώς μπορεί να εφαρμοστεί. Τα ορόσημα και οι στόχοι που συμφωνούνται με την Επιτροπή για τη μέτρηση της προόδου προς την επίτευξη των εγκεκριμένων μεταρρυθμίσεων ή επενδύσεων, αποτελεί μια ακόμη διαφοροποίηση. Το γεγονός ότι το RRF είναι μια μοναδική ευκαιρία με περιορισμένο χρονοδιάγραμμα απαιτεί επίσης από τα κράτη μέλη να εντοπίζουν γρήγορα και να προτείνουν έργα υψηλής απόδοσης τα οποία είναι βέβαια ότι μπορούν να υλοποιηθούν εγκαίρως. Στη συνέχεια παρατίθενται οι βασικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των κανονισμών της Πολιτικής Συνοχής και του RRF.

ΠΙΝΑΚΑΣ 11: Διαφοροποιήσεις RRF και Πολιτικής Συνοχής

Διαφοροποιήσεις στους Κανονισμούς Πολιτικής Συνοχής και RRF		
	Πολιτική Συνοχής	RRF
Διαχείριση	Επιλογή έργου σε εθνικό/υποεθνικό επίπεδο καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων χωρίς συμμετοχή της Ευρ. Επιτροπής εκτός από μεγάλα έργα.	Έργα/μεταρρυθμίσεις που αποτέλεσαν αντικείμενο διαπραγμάτευσης μεταξύ της Ευρ. Επιτροπής και των κρατών μελών και εγκρίθηκαν ως πακέτο στην αρχή της διαδικασίας.
Χρονοδιάγραμμα	Μέρος ενός πολυετούς προγραμματισμού υπό μια ισχυρή λογική παρέμβασης χρησιμοποιώντας ένα ευρύ σύνολο κοινών δεικτών.	Το RRF έχει δημιουργηθεί μόνο ως απάντηση έκτακτης ανάγκης στον COVID 19 και ως εκ τούτου θα πρέπει να θεωρείται ως προσωρινή χρηματοδότηση ή εφάπαξ ευκαιρία.
Θεματική/Χωρική στόχευση	Ακολουθεί μια θεματική και χωρική κατηγοριοποίηση.	Χωρίς αυστηρά καθορισμένη θεματική ή εδαφική εστίαση.
Ένταση Βοήθειας	Έργα που καλύπτονται εν μέρει από συγχρηματοδότηση της ΕΕ.	Τα έργα χρηματοδοτούνται στο 100%.
Χρηματοδότηση	Τακτικές πληρωμές σε όλη την περίοδο. Η εκταμίευση βασίζεται στο πραγματικό κόστος έργου.	Εφάπαξ πληρωμή (με προκαταβολή προς το κράτος μέλος αξίας 13% του όγκου των επιχορηγήσεων και δανείων). Πληρωμή με βάση το εκτιμώμενο κόστος που έχει συμφωνηθεί εκ των προτέρων. Εκταμίευση μόλις επιτευχθούν τα ορόσημα και οι στόχοι.
Είδος Ενεργειών	Μείγμα επιχορηγήσεων και δανείων.	Μείγμα μεταρρυθμίσεων, επιχορηγήσεων και δανείων.

Πηγή: ίδια επεξεργασία

5.7. ΕΓΚΡΙΣΗ - ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΣΧΕΔΙΟΥ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ ΚΑΙ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Για να λάβουν υποστήριξη από το RRF, τα κ-μ όφειλαν να υποβάλουν εθνικά σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (RRP) έως τις 30/4/2021, συμπεριλαμβανομένων των στόχων, των ορόσημων και του εκτιμώμενου κόστους, τα οποία θα ενέκρινε ή θα απέρριπτε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, μετά από σχετική πρόταση της Επιτροπής. Τα κράτη ενθαρρύνθηκαν να υποβάλουν προσχέδιο ήδη από τις 15 Οκτωβρίου 2020 με δυνατότητα συμπερίληψης μέτρων που έχουν δρομολογηθεί από το Φεβρουάριο του 2020.

Μετά την έγκριση του σχεδίου και την κύρωση της σχετικής συμφωνίας υπάρχει δυνατότητα προχρηματοδότησης ύψους έως και 13% των επιχορηγήσεων και 13% των δανείων.

Το κράτος μέλος οφείλει να ελέγχει τακτικά εάν η χορηγούμενη χρηματοδότηση χρησιμοποιείται ορθά σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες του RRF και τα σχετικά ορόσημα και στόχους, καθώς και εάν κάθε μέτρο των μεταρρυθμίσεων και των έργων έχει εφαρμοστεί σωστά όσον αφορά την πρόληψη, τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση υποθέσεων απάτης, διαφθοράς και σύγκρουσης συμφερόντων. Εκτός από το σύστημα εσωτερικού ελέγχου του κράτους, το οποίο πληροί τις βασικές απαιτήσεις του Παραρτήματος της σχετικής Συμφωνίας με την Επιτροπή, και η ίδια δύναται να διενεργεί επαληθεύσεις, επιθεωρήσεις και ελέγχους έως και πέντε έτη μετά την τελική πληρωμή. Η τελευταία δύναται να μειώσει αναλογικά τη μη επιστρεπτέα στήριξη ή και να ανακτήσει καταβεβλημένο ποσό στην περίπτωση απάτης και διαφθοράς που θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης. Δυνατότητα περαιτέρω ελέγχων έχουν η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF), η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία (EPPO) και το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο (ΕΕΣ).

Στο πλαίσιο της παρακολούθησης του προγράμματος, η Επιτροπή υποβάλλει τακτικές εκθέσεις υλοποίησης στο Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, τα κ-μ υποβάλλουν εκθέσεις προόδου δύο φορές το χρόνο στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και προβλέπεται να υλοποιηθούν ανεξάρτητες αξιολογήσεις το 2024 και εκ των υστέρων αξιολογήσεις μέχρι το 2028.

Ως βασικά ορόσημα του προγράμματος είναι η δέσμευση των πόρων Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας μέχρι τα τέλη του 2023, ενώ οι εγκεκριμένες μεταρρυθμίσεις και οι επενδύσεις θα πρέπει να πραγματοποιηθούν έως το 2026.

5.8. NEXT GENERATION EU: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

5.8.1. ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ ΚΑΙ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ (ΕΣΑΑ)

Η έξαρση της πανδημίας είχε αρνητικό αντίκτυπο στην οικονομία της Ελλάδας. Το 2019 το κκαΕΠ της χώρας αντιστοιχούσε στο 55% του μέσου όρου της Ε.Ε., ενώ το 2020 μειώθηκε κατά 8,2% και αναμένεται να μειωθεί περαιτέρω το 2021²⁹.

Στο πλαίσιο αυτό και ενώ η πανδημία μεσουρανούσε, στις 27 Απριλίου 2021, η Ελλάδα υπέβαλλε στην Επιτροπή το σχέδιο της με τον τίτλο «**Ελλάδα 2.0**», αφού ακολουθήθηκε διαδικασία διαβούλευσης με τοπικές και περιφερειακές αρχές, κοινωνικούς εταίρους, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και άλλους φορείς, αν και η εταιρική σχέση δεν είχε την ίδια υποχρεωτικότητα με το σχεδιασμό των

²⁹ Από την Εκτελεστική Απόφαση του Συμβουλίου για το ΕΣΑΑ.

προγραμμάτων Πολιτικής Συνοχής. Η προτεραιοποίηση των δράσεων έγινε ξεκάθαρα σε εθνικό και θεματικό/κλαδικό, παρά σε περιφερειακό επίπεδο. Στόχος ήταν η υλοποίηση μεγάλων δημόσιων έργων και σημαντικών μεταρρυθμίσεων που σχετίζονται με τις δημοσιευμένες στρατηγικές της χώρας.

Η Επιτροπή, γνωρίζοντας ότι η Ελλάδα εμφανίζει υπερβολικές μακροοικονομικές ανισορροπίες, με υψηλό δημόσιο χρέος, μεγάλο ποσοστό μη εξυπηρετούμενων δανείων, υψηλή ανεργία και χαμηλή δυναμική ανάπτυξη, αξιολόγησε³⁰ τη συνάφεια, την αποτελεσματικότητα, την αποδοτικότητα και τη συνοχή του υποβαλλόμενου σχεδίου. Κρίθηκε ότι συμβάλλει και στους έξι πυλώνες του σχετικού Μηχανισμού, τηρεί τα όρια για την πράσινη και ψηφιακή μετάβαση και ικανοποιεί τις ειδικές συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου το 2019 και 2020³¹. (Εκτελεστική Απόφαση του Συμβουλίου 2021/0159 για την έγκριση του ελληνικού σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας).

Το σχέδιο περιλαμβάνει ώριμα έργα που δύνανται να ολοκληρωθούν εμπροσθοβαρώς μέχρι το 2024 και πάντως το αργότερο μέχρι το 2026. Επιπλέον, βασίζεται και συνάδει με το ολοκληρωμένο «Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία» (Νοέμβριος 2020) και δύναται να αυξήσει το πραγματικό ΑΕΠ της χώρας από 2,1 – 3,3% έως το 2026, ενώ ταυτόχρονα θα δημιουργήσει 180.000 νέες θέσεις εργασίας.

Κατά το σχεδιασμό του ΕΣΑΑ τέθηκαν τρία βασικά ερωτήματα: Τι είναι επιλέξιμο για χρηματοδότηση από το συγκεκριμένο Μηχανισμό; Τι μπορεί να δαπανηθεί και να ελεγχθεί; Τι είναι ώριμο προς υλοποίηση εντός του ορισμένου χρονικού πλαισίου που έχει τεθεί από τον Κανονισμό; Ταυτόχρονα οι ιθύνοντες έλαβαν υπόψη ότι το RRF δύναται να χρηματοδοτήσει εθνικές μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις, καθώς και μεγάλης κλίμακας έργα, ενώ τα διαρθρωτικά ταμεία χρησιμοποιούνται για μικρότερα έργα με περιφερειακή κυρίως στόχευση.

³⁰ Ο κανονισμός εξασφαλίζει διαφανή αξιολόγηση βάσει 11 κριτηρίων που αφορούν τους έξι πυλώνες αυτού και συγκεκριμένα κατά πόσον: τα μέτρα έχουν διαρκή αντίκτυπο - τα μέτρα αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις ή σημαντικό υποσύνολο των προκλήσεων που εντοπίζονται στις ειδικές ανά χώρα συστάσεις - τα ορόσημα και οι στόχοι που χρησιμεύουν για την παρακολούθηση της προόδου όσον αφορά τις μεταρρυθμίσεις και τις επενδύσεις είναι σαφή και ρεαλιστικά - τα σχέδια καλύπτουν τον στόχο του 37% για τις δαπάνες για το κλίμα και τον στόχο του 20% για τις ψηφιακές δαπάνες- τα σχέδια τηρούν την αρχή της μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης - τα σχέδια παρέχουν κατάλληλο μηχανισμό λογιστικών και λοιπών ελέγχων και καθορίζουν το βάσιμο των πληροφοριών για τον υπολογισμό του κόστους. Η Επιτροπή συνοψίζει την αξιολόγησή της στην πρόταση εκτελεστικής απόφασης του Συμβουλίου. Το συνοδευτικό έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής παρέχει λεπτομερή τεκμηρίωση σχετικά με την αξιολόγηση.

³¹ Υπάρχει υποχρέωση των κ-μ για διασύνδεση ανάμεσα στα κονδύλια των ΕΔΕΤ και στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο. Τα προγράμματα θα πρέπει να συνάδουν με τα Εθνικά Προγράμματα Μεταρρυθμίσεων και θα πρέπει να περιλαμβάνουν τις σχετικές μεταρρυθμίσεις που έχουν προσδιοριστεί μέσω ειδικών για κάθε χώρα συστάσεων στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Εάν κριθεί αναγκαίο, η Επιτροπή μπορεί να ζητήσει από τα κράτη μέλη -στο πλαίσιο της ρήτρας «μακροοικονομικών προϋποθέσεων»- να τροποποιήσουν προγράμματα προκειμένου να στηριχθούν βασικές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις. Ως έσχατη λύση, μπορεί να αναστείλει τη χορήγηση των κονδυλίων, εάν έχουν διαπιστωθεί επανειλημμένες και σοβαρές παραβιάσεις των οικονομικών συστάσεων. Επιπροσθέτως, θεσπίζονται μακροοικονομικοί όροι, με βάση τους οποίους τα κράτη μέλη οφείλουν να λαμβάνουν τα μέτρα για τη θέσπιση υγιών δημοσιονομικών πολιτικών, την αντιμετώπιση μεταβαλλόμενων οικονομικών συνθηκών και την εκτέλεση βασικών διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων.

Το «Ελλάδα 2.0» αποτελείται από τους τέσσερις κάτωθι πυλώνες:

Πράσινη Μετάβαση
Ψηφιακός Μετασχηματισμός
Απασχόληση, Δεξιότητες και Κοινωνική Συνοχή
Ιδιωτικές επενδύσεις και Μετασχηματισμός της Οικονομίας

Παρατηρούμε ότι αν και στους πυλώνες του RRF υπάρχουν οι όροι εδαφική και κοινωνική συνοχή (απουσιάζει ο τρίτος στόχος της συνοχής, ο οικονομικός), στο ελληνικό Σχέδιο αναφέρεται μόνο η κοινωνική συνοχή.

Η Ένωση παρέχει στην Ελλάδα συνολική χρηματοδοτική συνεισφορά 30,5 δις €, και συγκεκριμένα 17.769.942.602€³² με τη μορφή μη επιστρεπτέας στήριξης, καθώς και δάνειο ανώτατου ύψους 12.727.538.920€³³, εφόσον εκπληρώσει ικανοποιητικά τα σχετικά ορόσημα και στόχους του εθνικού σχεδίου της³⁴ (Κύρωση της Σύμβασης Χρηματοδότησης και της Δανειακής Σύμβασης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Ελληνικής Δημοκρατίας, ν. 4822/2021).

Εντός δύο μηνών από την υπογραφή της σχετικής Σύμβασης καταβάλλεται προχρηματοδότηση 2.310.092.538€ από την Επιτροπή, 13% δηλαδή της χρηματοδοτικής συνεισφοράς. Στη συνέχεια και προκειμένου το κράτος μέλος να λάβει τις επόμενες δόσεις βάσει του χρονοδιαγράμματος, οφείλει με το αίτημα καταβολής να αιτιολογήσει επαρκώς την ικανοποιητική εκπλήρωση των σχετικών που ορίζονται στην Εκτελεστική Απόφαση του Συμβουλίου. Η Επιτροπή διενεργεί τη σχετική αξιολόγηση του αιτήματος και καταβάλλει μέρος ή το σύνολο εκάστοτε δόσης.

Επιπλέον, το ΕΣΑΑ αποσκοπεί στο να κινητοποιήσει και σημαντικές δυνάμεις από τον ιδιωτικό τομέα, ενισχύοντας ιδιωτικές επενδύσεις και χρησιμοποιώντας Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα και Εταιρείες Παροχής Ενεργειακών Υπηρεσιών για την πραγματοποίηση δημοσίων επενδύσεων, ώστε να συγκεντρώσει σημαντικά επιπρόσθετα ιδιωτικά κεφάλαια. Με χρήση των μέσων αυτών και αξιοποιώντας τα δάνεια του Ταμείου Ανάκαμψης για την προώθηση ιδιωτικών επενδύσεων το «Ελλάδα 2.0» επιδιώκει να κινητοποιήσει συνολικά επενδυτικούς πόρους 57 δις €.

Συγκεκριμένα, η συμβολή του ελληνικού σχεδίου στην πράσινη μετάβαση ανέρχεται στο 38% των συνολικών πιστώσεών του, το οποίο υπερβαίνει το ελάχιστο όριο του 37% που απαιτείται από τον κανονισμό RRF. Τα μέτρα για τη στήριξη της πράσινης μετάβασης της Ελλάδας περιλαμβάνουν ενδεικτικά 1,3 δις για την ανακαίνιση περισσότερων από 100.000 κατοικιών με σκοπό την αύξηση της ενεργειακής τους απόδοσης και 264 εκατ. για την εγκατάσταση περισσότερων από 8.000 σημείων φόρτισης ηλεκτρικών οχημάτων και την αντικατάσταση 220 αστικών λεωφορείων

³² Ποσό ύψους 13.515.279.418 € είναι διαθέσιμο για νομική δέσμευση έως 31/12/2022, ενώ το ποσό των 4.254.663.184 € θα είναι διαθέσιμο από 1/1/2023 έως 31/12/2023 με δυνατότητα επικαιροποίησης βάσει του άρθρου 11 παρ. 2 του Κανονισμού περί Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας για ποσό ίσο ή και μικρότερο του προβλεπόμενου.

³³ Ποσό ύψους 1.654.580.060 € θα εκταμιευτεί ως προχρηματοδότηση της δανειακής στήριξης (13% του συνόλου).

³⁴ Σημειώνεται ότι οι μεταρρυθμίσεις και οι επενδύσεις που θα χρηματοδοτηθούν από το Ταμείο Ανάκαμψης δύνανται να λάβουν χρηματοδότηση και από άλλες πηγές για διαφορετικές όμως δαπάνες, όπως συμβαίνει σε όλα τα έργα κρατικών ενισχύσεων. Το κράτος μέλος είναι υπεύθυνο για τον έλεγχο αποφυγής διπλής χρηματοδότησης.

στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη με ηλεκτρικά οχήματα. Περιλαμβάνουν επίσης επενδύσεις για τη στήριξη της περαιτέρω επέκτασης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο ενεργειακό μείγμα της Ελλάδας και την κατασκευή διασυνδέσεων ηλεκτρικής ενέργειας μεταξύ Κυκλάδων και ηπειρωτικής χώρας. Περαιτέρω επενδύσεις αποσκοπούν στην ενίσχυση της πολιτικής προστασίας της Ελλάδας για την πρόληψη και τη διαχείριση κινδύνων που σχετίζονται με το κλίμα, συμπεριλαμβανομένης της πρόληψης πυρκαγιών, και τη στήριξη εθνικού προγράμματος αναδάσωσης με σκοπό την ενίσχυση της προστασίας της φύσης και της βιοποικιλότητας.

Παράλληλα, η συμβολή του στην ψηφιακή μετάβαση ανέρχεται στο 23,3% των συνολικών πιστώσεων του, υπερβαίνοντας το προαπαιτούμενο ελάχιστο όριο του 20%. Τα μέτρα για τη στήριξη της ψηφιακής μετάβασης της Ελλάδας περιλαμβάνουν ενδεικτικά 231 εκατ. για την παροχή κουπονιών για αγορά φορητών υπολογιστών σε περίπου 600.000 μαθητές και φοιτητές από οικογένειες χαμηλού εισοδήματος, καθώς και για την εγκατάσταση 40.000 διαδραστικών συστημάτων μάθησης σε σχολεία. Περαιτέρω 1,3 δις διατίθενται για διάφορα έργα με στόχο την ψηφιοποίηση της δημόσιας διοίκησης και τη διευκόλυνση της ανάπτυξης έξυπνων πόλεων σε ολόκληρη την Ελλάδα. Πρόσθετη χρηματοδότηση προορίζεται ειδικά για ψηφιακές πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στην αύξηση της αποδοτικότητας βασικών υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων της φορολογικής και τελωνειακής διοίκησης, της δικαιοσύνης, της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, της κοινωνικής πρόνοιας, της εκπαίδευσης και των υπηρεσιών απασχόλησης. Περιλαμβάνονται σημαντικές μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις για την επιτάχυνση της ανάπτυξης δικτύων πολύ υψηλής χωρητικότητας, ιδίως δικτύων 5G και οπτικών ινών, και της χρήσης διαστημικών τεχνολογιών και εφαρμογών για την υποστήριξη υπηρεσιών ασφαλούς συνδεσιμότητας. Μέτρα ψηφιακής αναβάθμισης δεξιοτήτων που περιλαμβάνονται στο σχέδιο αναμένεται να συμβάλουν στη γεφύρωση του ψηφιακού χάσματος μεταξύ του πληθυσμού και στη μείωση των αναντιστοιχιών δεξιοτήτων στην αγορά εργασίας.

Το σχέδιο περιλαμβάνει μέτρα που αποσκοπούν στη μετάβαση της Ελλάδας προς ένα ενεργειακό μοντέλο χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών, στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, στην αύξηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, στην προώθηση της ενεργειακής απόδοσης και της ενεργειακής ανακαίνισης των κτιρίων, στην εισαγωγή βιώσιμων τρόπων μεταφοράς και στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Οι μεταρρυθμίσεις και οι επενδύσεις στον ψηφιακό μετασχηματισμό σχετίζονται με την ενίσχυση της συνδεσιμότητας και της ευρυζωνικής κάλυψης, την ψηφιοποίηση της δημόσιας διοίκησης και βασικών τομέων της οικονομίας και την ανάπτυξη ψηφιακών υποδομών και δεξιοτήτων. Το σχέδιο προβλέπει μέτρα για την ενίσχυση των ιδιωτικών επενδύσεων, μεταξύ άλλων, για τις ΜΜΕ, τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, την τόνωση των επιδόσεων έρευνας, ανάπτυξης και καινοτομίας, την αύξηση της απασχόλησης και τη σύνδεση δεξιοτήτων και θέσεων εργασίας, και την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης και του δικαστικού συστήματος. Έχουν σχεδιαστεί παρεμβάσεις με σκοπό την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής μέσω της αντιμετώπισης των προκλήσεων που σχετίζονται με τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας, την ανάπτυξη δεξιοτήτων και τις ίσες ευκαιρίες. Όσον αφορά τις πολιτικές για την επόμενη γενιά, οι μεταρρυθμίσεις και οι επενδύσεις σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης αποσκοπούν στην ψηφιοποίηση των διαδικασιών και των υποδομών και στην ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων για τους νέους, ενώ άλλα μέτρα εστιάζουν στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα.

Επιπλέον, το ελληνικό σχέδιο περιλαμβάνει εκτενές σύνολο αλληλοενισχυόμενων μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων που συμβάλλουν στην αποτελεσματική αντιμετώπιση των οικονομικών και κοινωνικών προκλήσεων, οι οποίες περιγράφονται στις ειδικές ανά χώρα συστάσεις που απηύθυνε το Συμβούλιο στην Ελλάδα στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου το 2019 και το 2020. Ειδικότερα, το σχέδιο περιλαμβάνει μέτρα στους τομείς:

• της ποιότητας και της βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών
• της προσβασιμότητας και ανθεκτικότητας του συστήματος υγείας
• των ενεργητικών πολιτικών για την αγορά εργασίας
• των πολιτικών στήριξης των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων στους τομείς της εκπαίδευσης, των δεξιοτήτων και της απασχολησιμότητας
• της έρευνας και ανάπτυξης
• των ασφαλών και βιώσιμων μεταφορών και εφοδιαστικής, της καθαρής και αποδοτικής παραγωγής και χρήσης ενέργειας, συμπεριλαμβανομένων των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και των έργων διασύνδεσης
• των περιβαλλοντικών υποδομών
• της ανάπλασης των αστικών περιοχών
• του ψηφιακού μετασχηματισμού της δημόσιας διοίκησης και των επιχειρήσεων

ΠΙΝΑΚΑΣ 12: Βασικές Αρχές του ΕΣΑΑ

Βασικές αρχές Σχεδίου
Ευθυγράμμιση με την « αρχή της μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης » και τους στόχους του Εθνικού Σχεδίου Ενέργειας και Κλίματος (ΕΣΕΚ)
Αναμενόμενη συμβολή του Σχεδίου στην ισότητα των φύλων και τις ίσες ευκαιρίες για όλους
Ανταπόκριση στις Ειδικές Συστάσεις για την χώρα μας στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου
Εξασφάλιση συμπληρωματικότητας, συνεργειών, συνοχής και συνέπειας με τις δράσεις του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα , την Δίκαιη Μετάβαση και τα επιχειρησιακά προγράμματα στο πλαίσιο των άλλων ταμείων της ΕΕ
Δεν μπορεί να υποκαθιστά τακτικές δαπάνες του εθνικού προϋπολογισμού
Επιπλέον, δράσεις και πολιτικές που προϋποθέτουν δημόσιες δαπάνες οι οποίες εκτείνονται μετά την λήξη του Σχεδίου δεν είναι επιλέξιμες
Βελτίωση της κατάταξης της χώρας στον ευρωπαϊκό δείκτη DESI - Digital Economy and Society Index . Συγκεκριμένα, υστερεί και κατατάσσεται προτελευταία μεταξύ των 27 κρατών μελών της ΕΕ στην αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα της δημόσιας διοίκησης, τελευταία μεταξύ των χωρών της ΕΕ στα κριτήρια «Συνδεσιμότητας» παρόλο που προχωρά με πολύ υψηλό ρυθμό στην εγκατάσταση γρήγορων ευρυζωνικών συνδέσεων και αποτελεί μία από τις λιγότερο προηγμένες ψηφιακές οικονομίες στην ΕΕ.

Πηγή: ίδια επεξεργασία

Ως **εμβληματικές επενδύσεις** ανά πυλώνα του ΕΣΑΑ έχουν χαρακτηριστεί οι κάτωθι:

ΠΙΝΑΚΑΣ 13: Εμβληματικές Επενδύσεις του ΕΣΑΑ ανά Πυλώνα

Πράσινη Μετάβαση
«Εξοικονομώ» για νοικοκυριά, επιχειρήσεις και δημόσιο
Ηλεκτρικές διασυνδέσεις των νησιών και επενδύσεις αποθήκευσης ενέργειας
Εθνικό σχέδιο αναδάσωσης, επενδύσεις στη βιοποικιλότητα και ενίσχυση της πολιτικής προστασίας
Πολεοδομικά σχέδια & στρατηγικές αστικές αναπλάσεις
Ψηφιακός Μετασχηματισμός
Υποδομές 5G, υποδομή οπτικών ινών σε κτίρια, ψηφιακή διασύνδεση των ελληνικών νησιών
Ψηφιακός μετασχηματισμός του Δημοσίου (Υγεία, Παιδεία, Δικαιοσύνη, ΕΦΚΑ, Πολεοδομίες, αδειοδοτήσεις), με έμφαση στη διαλειτουργικότητα και την εξυπηρέτηση του πολίτη
Ψηφιοποίηση των φορολογικών αρχών και on line διασύνδεση τους με τις επιχειρήσεις
Απασχόληση, Δεξιότητες, Κοινωνική Συνοχή
Μεγάλες επενδύσεις στην κατάρτιση και επανακατάρτιση του εργατικού δυναμικού με έμφαση στις ψηφιακές δεξιότητες
Μεγάλες επενδύσεις στην υγεία, την παιδεία και την κοινωνική ενσωμάτωση ευάλωτων ομάδων
Ιδιωτικές επενδύσεις και μετασχηματισμός της οικονομίας
Ισχυρά κίνητρα για ιδιωτικές επενδύσεις (πράσινος, ψηφιακός μετασχηματισμός, καινοτομία, εξωστρέφεια)
Συμπράξεις Δημόσιου – Ιδιωτικού Τομέα σε νέα, μεγάλα έργα υποδομών (αρδευτικά, σιδηρόδρομοι)
Επενδύσεις στους τομείς του πολιτισμού, του τουρισμού και της αγροδιατροφής ως κινητήριους μοχλούς ανάπτυξης

Πηγή: greece20.gov.gr

Επιπλέον, ως **εμβληματικές μεταρρυθμίσεις** ανά πυλώνα του ΕΣΑΑ έχουν χαρακτηριστεί οι κάτωθι:

ΠΙΝΑΚΑΣ 14: Εμβληματικές Μεταρρυθμίσεις του ΕΣΑΑ ανά Πυλώνα

Πράσινη μετάβαση
Απλοποίηση διαδικασιών αδειοδότησης για ΑΠΕ
Πρώθηση της ηλεκτροκίνησης μέσω ενός σύγχρονου θεσμικού πλαισίου
Υλοποίηση της μεταρρύθμισης του πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού
Υποδομές επεξεργασίας αστικών λυμάτων σε οικισμούς των 2.000 κατοίκων σε τουριστικές περιοχές
Ψηφιακός Μετασχηματισμός
Ανάπτυξη Σχεδίου Δράσης για την παροχή «πελατοκεντρικών» ψηφιακών υπηρεσιών από την πλευρά της δημόσιας διοίκησης
Μετάβαση στην τεχνολογία 5G και διευκόλυνση της ανάπτυξης καινοτόμων ψηφιακών υπηρεσιών
Πρώθηση της μετάβασης σε γρήγορες ευρυζωνικές συνδέσεις
Ψηφιακός μετασχηματισμός ΜμΕ
Απασχόληση, Δεξιότητες, Κοινωνική Συνοχή
Ριζική αναθεώρηση και εκσυγχρονισμός του συστήματος αναβάθμισης δεξιοτήτων του ενεργού πληθυσμού
Μεταρρύθμιση της εργατικής νομοθεσίας (εκσυγχρονισμός και απλοποίηση)
Μεταρρύθμιση ενεργητικών και παθητικών πολιτικών απασχόλησης
Ψηφιοποίηση εκπαιδευτικού υλικού και περιεχομένου
Πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας και ψηφιακή εξυπηρέτηση για τηλεϊατρική
Μηχανισμός αξιολόγησης ισότητας και διακρίσεων στους χώρους εργασίας
Ενίσχυση βρεφονηπιακών σταθμών σε επιχειρήσεις
Κίνητρα για την αύξηση της δηλωμένης εργασίας στον χώρο του πολιτισμού και καταπολέμηση της κλοπής πνευματικών δικαιωμάτων καλλιτεχνών
Ιδιωτικές επενδύσεις και μετασχηματισμός της οικονομίας
Μεταρρυθμίσεις για την απλοποίηση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, τη διευκόλυνση του επιχειρείν και την υποστήριξη των επενδύσεων
Αναβάθμιση ερευνητικών κέντρων της χώρας

Πηγή: greece20.gov.gr

Συγκεκριμένα, το ΕΣΑΑ αποτελείται από 4 πλώνες, όπως έχουν ήδη αναφερθεί ανωτέρω, 18 Άξονες, 176 Δράσεις, εκ των οποίων 106 επενδύσεις και 70 μεταρρυθμίσεις και δράσεις Τεχνικής Βοήθειας (αναλυτικά παρουσιάζονται στο Παράρτημα της παρούσας). Τα επιμέρους έργα, σύμφωνα με το Παράρτημα της εκτελεστικής απόφασης του Συμβουλίου για την έγκριση της αξιολόγησης του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ελλάδας, ανέρχονται στα 319. Τα προς επίτευξη ορόσημα και στόχοι που έχουν προσδιοριστεί και εγκριθεί είναι 331.

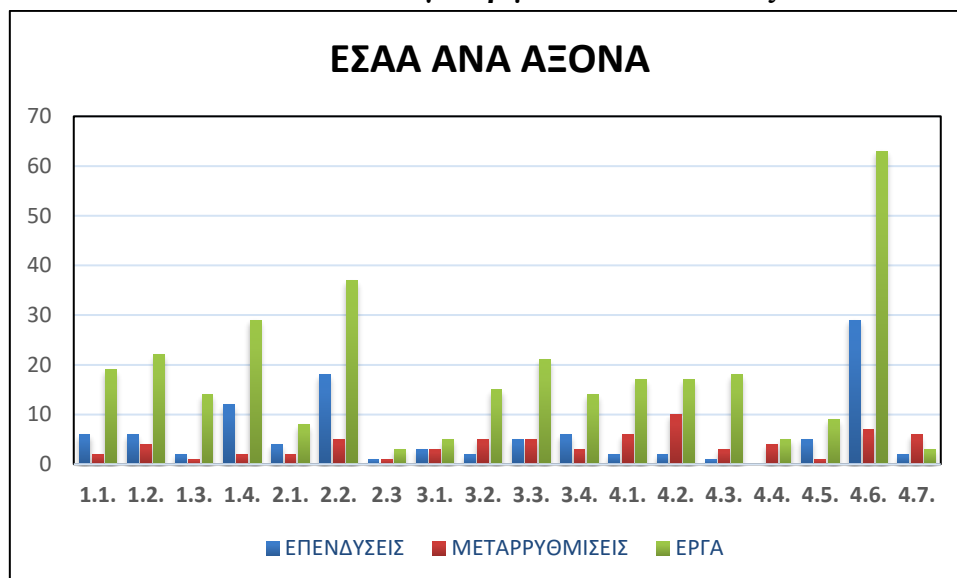
Στον κάτωθι πίνακα και ακολούθως στο διάγραμμα απαριθμούνται οι επενδύσεις, μεταρρυθμίσεις και έργα που έχουν εγκριθεί από το Συμβούλιο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 15: Εγκεκριμένο ΕΣΑΑ σε αριθμούς

ΑΞΟΝΕΣ	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ	ΕΡΓΑ
ΠΡΑΣΙΝΗ ΜΕΤΑΒΑΣΗ	26	9	84
1.1.	6	2	19
1.2.	6	4	22
1.3.	2	1	14
1.4.	12	2	29
ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ	23	8	48
2.1.	4	2	8
2.2.	18	5	37
2.3	1	1	3
ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ, ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ	16	16	55
3.1.	3	3	5
3.2.	2	5	15
3.3.	5	5	21
3.4.	6	3	14
ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	41	37	132
4.1.	2	6	17
4.2.	2	10	17
4.3.	1	3	18
4.4.	0	4	5
4.5.	5	1	9
4.6.	29	7	63
4.7.	2	6	3
ΣΥΝΟΛΟ	106	70	319

Πηγή: ίδια επεξεργασία από Παράρτημα Εκτελεστικής Απόφασης Συμβουλίου

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6: Εγκριμένο ΕΣΑΑ ανά Άξονα

Πηγή: ίδια επεξεργασία από Παράρτημα Εκτελεστικής Απόφασης Συμβουλίου

Στον κάτωθι πίνακα αποτυπώνονται οι Πυλώνες του Σχεδίου με τους επιμέρους Άξονες, ο προϋπολογισμός του ανά Άξονα, καθώς και οι επενδυτικοί πόροι που προβλέπεται να κινητοποιηθούν με τα προτεινόμενα στο Σχέδιο έργα. Τα οικονομικά στοιχεία έχουν ληφθεί από το κατατεθειμένο εθνικό Σχέδιο (Απρίλιος 2021).

ΠΙΝΑΚΑΣ 16: Ελληνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας σε αριθμούς

Πυλώνες	Άξονες	Π/Υ Ταμείου Ανάκαμψης (εκ €)	Επενδυτικοί Πόροι που κινητοποιούνται (εκ €)
1. Πράσινη Μετάβαση	1.1 Μετάβαση σε νέο ενεργειακό μοντέλο φιλικό στο περιβάλλον	1.200	2.574
1. Πράσινη Μετάβαση	1.2 Ενεργειακή αναβάθμιση του κτιριακού αποθέματος της χώρας και χωροταξική μεταρρύθμιση	2.544	4.279
1. Πράσινη Μετάβαση	1.3 Μετάβαση σε ένα πράσινο και βιώσιμο σύστημα μεταφορών	520	1.197
1. Πράσινη Μετάβαση	1.4 Αειφόρος χρήση των πόρων, ανθεκτικότητα στην κλιματική αλλαγή και διατήρηση της βιοποικιλότητας	1.762	2.345
Σύνολο Πόρων Πυλώνα 1		6.026	10.395
2. Ψηφιακή Μετάβαση	2.1 Συνδεσιμότητα για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις, το κράτος	453	453
2. Ψηφιακή Μετάβαση	2.2 Ψηφιακός μετασχηματισμός του κράτους	1.308	1.308
2. Ψηφιακή Μετάβαση	2.3 Ψηφιακός μετασχηματισμός των επιχειρήσεων	375	475
Σύνολο Πόρων Πυλώνα 2		2.136	2.236
3. Απασχόληση, Δεξιότητες, Κοινωνική Συνοχή (Υγεία, Παιδεία, Κοινωνική Προστασία)	3.1 Αύξηση των θέσεων εργασίας και προώθηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας	760	760
3. Απασχόληση, Δεξιότητες, Κοινωνική Συνοχή (Υγεία, Παιδεία, Κοινωνική Προστασία)	3.2 Ενίσχυση των ψηφιακών δυνατοτήτων της εκπαίδευσης και εκσυγχρονισμός της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης	2.311	2.412
3. Απασχόληση, Δεξιότητες, Κοινωνική Συνοχή (Υγεία, Παιδεία, Κοινωνική Προστασία)	3.3 Ενίσχυση της προβασιμότητας, της αποτελεσματικότητας και της ποιότητας του συστήματος υγείας	1.536	1.536
3. Απασχόληση, Δεξιότητες, Κοινωνική Συνοχή (Υγεία, Παιδεία, Κοινωνική Προστασία)	3.4 Αύξηση της πρόσβασης σε αποτελεσματικές και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικές πολιτικές	601	601
Σύνολο Πόρων Πυλώνα 3		5.208	5.310
4. Ιδιωτικές επενδύσεις και μετασχηματισμός της οικονομίας	4.1 Φορολογικά εργαλεία πιο φιλικά για την ανάπτυξη και βελτίωση της φορολογικής διοίκησης	183	183
4. Ιδιωτικές επενδύσεις και μετασχηματισμός της οικονομίας	4.2 Εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης	184	184
4. Ιδιωτικές επενδύσεις και μετασχηματισμός της οικονομίας	4.3 Βελτίωση της αποτελεσματικότητας του συστήματος δικαιοσύνης	231	331
4. Ιδιωτικές επενδύσεις και μετασχηματισμός της οικονομίας	4.4 Ενίσχυση του χρηματοπιστωτικού τομέα και των κεφαλαιαγορών	25	25
4. Ιδιωτικές επενδύσεις και μετασχηματισμός της οικονομίας	4.5 Προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας	444	554
4. Ιδιωτικές επενδύσεις και μετασχηματισμός της οικονομίας	4.6 Εκσυγχρονισμός και βελτίωση της ανθεκτικότητας κύριων κλάδων οικονομίας της χώρας	3.709	6.121
4. Ιδιωτικές επενδύσεις και μετασχηματισμός της οικονομίας	4.7 Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και προώθηση ιδιωτικών επενδύσεων και εξαγωγών	45	409
Σύνολο Πόρων Πυλώνα 4		4.821	7.806
Άθροισμα από Επιδοτήσεις		18.191	25.748
Δάνεια		12.728	31.819
Συνολικοί Επενδυτικοί Πόροι		30.919	57.567

Μέχρι τις 21 Ιανουαρίου 2022 είχαν ενταχθεί στο ΕΣΑΑ 51 Δράσεις (33 επενδύσεις και 18 μεταρρυθμίσεις) και είχαν εκδοθεί αποφάσεις ένταξης για 115 έργα και υποέργα επενδύσεων και μεταρρυθμίσεων, δημόσιας δαπάνης 4,7 δις € και συνολικού προϋπολογισμού περίπου 6 δις. Σημειώνεται ότι οι περισσότερες μεταρρυθμίσεις πραγματοποιούνται από τους φορείς υλοποίησης χωρίς δημόσια δαπάνη, ενώ στην περίπτωση των επενδύσεων χρηματοδοτούνται στο 100%, σε αντίθεση με τα ΕΔΕΤ που συγχρηματοδοτούν τα έργα. Στο Παράρτημα αναλύονται τα έργα για τα οποία έχει εκδοθεί απόφαση ένταξης.

Αναλυτικά ανά Πυλώνα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 17: Δημόσια Δαπάνη Ενταγμένων Έργων

ΠΥΛΩΝΑΣ	Δ.Δ. ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΠΥΛΩΝΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ Δ.Δ. ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ/ ΣΥΝΟΛΟ ΠΥΛΩΝΑ
ΠΡΑΣΙΝΗ ΜΕΤΑΒΑΣΗ	1.616.918.142	6.026.000.000	26,83%
ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ	501.181.409	2.136.000.000	23,46%
ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ, ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ	1.564.781.608	5.208.000.000	30,05%
ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	1.035.476.585	4.821.000.000	21,48%

Πηγή: ίδια επεξεργασία στοιχείων από ΟΠΣ-ΤΑΑ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7: Δημόσια Δαπάνη Ενταγμένων Έργων (%)

Πηγή: στοιχεία από ΟΠΣ-ΤΑΑ

Οι φορείς ευθύνης που έσπευσαν να εντάξουν έργα τους στο ΕΣΑΑ είναι τα Υπουργεία Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Ψηφιακής Διακυβέρνησης, Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας, Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού, Τουρισμού, Μετανάστευσης και Ασύλου, Υγείας, Εσωτερικών, Δικαιοσύνης, Οικονομικών, Μεταφορών και Υποδομών, Ανάπτυξης και Επενδύσεων, η ΑΑΔΕ και το ΤΕΕ.

Τα περισσότερα ενταγμένα έργα έχουν ημερομηνία έναρξης τα έτη 2020 και 2021 και ως ημερομηνία ολοκλήρωσης το 2024 και 2025.

5.8.2. ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ (ΕΥΣΤΑ) – ΛΟΙΠΟΙ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ

Η Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού Ταμείου Ανάκαμψης είναι αυτοτελής Δημόσια Υπηρεσία υπαγόμενη στον Υπουργό Οικονομικών με σκοπό το συντονισμό της σύνταξης του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης, που υπεβλήθη προς έγκριση στα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και την παρακολούθηση της υλοποίησης αυτού.

Για την επίτευξη του σκοπού της, η Ειδική Υπηρεσία, η οποία συστάθηκε με το νόμο 4738/2020 (ΦΕΚ Α΄ 207 – Κεφάλαιο Ε), ασκεί τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

- Εκπροσωπεί τη χώρα στα αρμόδια ενωσιακά όργανα σχετικά με το RRF.
- Υποστηρίζει και συντονίζει το σχεδιασμό και την υποβολή του ΕΣΑΑ στην Επιτροπή.
- Παρακολουθεί και αξιολογεί τις διαδικασίες υλοποίησης των μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων στην Ελλάδα και παρέχει κατευθύνσεις προς τους αρμόδιους φορείς για την εφαρμογή, απλοποίηση και επιτάχυνση των διαδικασιών.
- Επεξεργάζεται και εισηγείται στον Υπουργό Οικονομικών και στα αρμόδια συλλογικά κυβερνητικά όργανα τρόπους αντιμετώπισης των προβλημάτων που ανακύπτουν κατά την εκτέλεση των σχετικών έργων, καθώς και τροποποιήσεις του ΕΣΑΑ.
- Συντάσσει τις εκθέσεις υλοποίησης των έργων και αναφορές για την επίτευξη των οροσήμων και στόχων προς τα αρμόδια εθνικά και ευρωπαϊκά όργανα.
- Διευκολύνει την επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων φορέων και υπηρεσιών.
- Υποβάλλει στην Επιτροπή τα αιτήματα πληρωμής και παρακολουθεί τη διαδικασία χρηματοδότησης των έργων.

Η ΕΥΣΤΑ αποτελείται από 40 άτομα (οι θέσεις τους καταργούνται την 31^η/3/2027) και διαρθρώνεται ως εξής:

Διοικητής
Διεύθυνση Υποστήριξης Προγραμμάτων & Έργων
· Τμήμα Χρηματοοικονομικής & Τεχνικής Παρακολούθησης
· Τμήμα Απλούστευσης, Επιτάχυνσης & Τυποποίησης Διαδικασιών
· Τμήμα Νομικής Υποστήριξης
Διεύθυνση Διοικητικής Υποστήριξης
· Τμήμα Οργάνωσης & Προμηθειών
· Τμήμα Πληροφορικής, Ηλεκτρονικής Υποστήριξης & Τηλεπικοινωνιών
Διεύθυνση Εκθέσεων & Αναφορών
· Τμήμα Σχεδιασμού & Συλλογής Στοιχείων
· Τμήμα Σύνταξης Εκθέσεων & Αναφορών

Εκτός από την ΕΥΣΤΑ, στην υλοποίηση και παρακολούθηση του προγράμματος Ελλάδα 2.0 εμπλέκονται και οι κάτωθι φορείς σύμφωνα με το Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου (ΣΔΕ) του Ταμείου:

Υπουργεία Ευθύνης: Έχουν αρμοδιότητα της εξειδίκευσης των αναγκών και του σχεδιασμού του συγκεκριμένου προγράμματος στον τομέα πολιτικής τους και προτείνουν τα προς ένταξη έργα και μεταρρυθμίσεις. Προσδιορίζουν τους φορείς υλοποίησης τους, παρακολουθούν την πορεία αυτών και επιβεβαιώνουν στην Υπηρεσία Συντονισμού την επίτευξη των οροσήμων και στόχων.

Φορείς Υλοποίησης: Είναι υπεύθυνοι για την αποτελεσματική υλοποίηση των Δράσεων / Έργων και την επίτευξη των επιχειρησιακών ρυθμίσεων³⁵, στόχων και οροσήμων σύμφωνα με τους όρους της Απόφασης Ένταξης και τις διαδικασίες του ΣΔΕ του Προγράμματος. Είναι αρμόδιοι για την πληρωμή στους αναδόχους και για την επιλογή των Ανεξάρτητων Ελεγκτών. Υποβάλλουν μέσω του ΟΠΣ ΤΑ³⁶ τα απαραίτητα τυποποιημένα έντυπα υλοποίησης, παρακολούθησης και ελέγχου των έργων.

Επιτροπή Δημοσιονομικού Ελέγχου (ΕΔΕΑ): Είναι αρμόδια για τον έλεγχο του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, καταρτίζοντας στρατηγική έλεγχου, διασφαλίζοντας την υλοποίηση των ελέγχων και συντάσσοντας έκθεση αξιολόγησης της συμμόρφωσης στα κριτήρια της χρηματοδοτικής συμφωνίας και την αντίστοιχη της δανειοδότησης.

Διεύθυνση Δημοσίων Επενδύσεων του ΥΠΑΝΕΠ: Διαχειρίζεται τις ετήσιες πιστώσεις των έργων του Ταμείου και μεριμνά για την απρόσκοπτη χρηματοδότηση των ΣΑΤΑ³⁷ ώστε να διενεργούνται οι πληρωμές.

Ειδική Υπηρεσία Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος (ΟΠΣ): Σχεδιάζει, αναπτύσσει και προσαρμόζει το ΟΠΣ στις απαιτήσεις του Ταμείου Ανάκαμψης.

Κεντρική Μονάδα Κρατικών Ενισχύσεων (ΚΕΜΚΕ): Εξετάζει τα προτεινόμενα σχέδια μέτρων ως προς τη συμβατότητα τους με τους κανόνες κρατικών ενισχύσεων και είναι αρμόδια για την κοινοποίηση τους στην Επιτροπή.

Γενική Γραμματεία Συντονισμού της Προεδρίας της Κυβέρνησης: Είναι αρμόδια για τον έλεγχο της συμβατότητας των προτεινόμενων μεταρρυθμίσεων με την κυβερνητική πολιτική και επιβεβαιώνει την επίτευξη των οροσήμων τους πριν το εκάστοτε αίτημα πληρωμής.

Γενικές Διευθύνσεις Οικονομικών Υπηρεσιών εκάστοτε Υπουργείου: Είναι αρμόδιες για την πληρωμή των δαπανών, καθώς και τον έλεγχο της νομιμότητας αυτών.

Ελεγκτικό Συνέδριο: Είναι αρμόδιο για τη διαχείριση των δημοσίων πόρων όσον αφορά το Ταμείο.

Εθνική Αρχή Διαφάνειας: Αποτελεί το εθνικό σημείο υποδοχής καταγγελιών για τα χρηματοδοτούμενα από το Ταμείο Έργα.

5.8.3. ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΑΑ (ΣΔΕ)

Για την ένταξη των έργων στο Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ) υποβάλλονται προς έγκριση, στην Υπηρεσία Συντονισμού από τους Φορείς Υλοποίησης διαμέσου των Υπουργείων Ευθύνης, τα απαραίτητα Τεχνικά Δελτία Έργου, σύμφωνα με το ΣΔΕ του Ταμείου. Ελέγχεται η συμβατότητα του έργου με την Εκτελεστική Απόφαση του

³⁵ Οι Επιχειρησιακές Ρυθμίσεις είναι τεχνικού χαρακτήρα και αναφέρουν λεπτομέρειες σχετικά με την υλοποίηση, τα χρονοδιαγράμματα και τους δείκτες για τα Ορόσημα και τους Στόχους. Υπεγράφη η σχετική συμφωνία το Δεκέμβριο του 2021 μεταξύ της Επιτροπής και του Υπουργείου Οικονομικών.

³⁶ Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα Ταμείου Ανάκαμψης.

³⁷ Συλλογική Απόφαση Ταμείου Ανάκαμψης του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, εθνικό σκέλος.

Συμβουλίου, το εγκεκριμένο Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και τα οριζόμενα στο σχετικό Κανονισμό. Σε περίπτωση που η υλοποίηση του έργου έχει εκκινήσει νωρίτερα, εξετάζεται και η νομιμότητα υλοποίησης και στη συνέχεια εκδίδεται η Απόφαση Ένταξης³⁸. Εάν το έργο αποκλίνει από τους όρους ένταξης, προτείνονται διορθωτικά μέτρα, τα οποία εάν δεν υλοποιηθούν εντός συγκεκριμένης ημερομηνίας, η απόφαση ένταξης ανακαλείται.

Η Απόφαση Ένταξης κάθε έργου αποτελεί αυτοδίκαιη πράξη εγγραφής³⁹, διακριτή ανά φορέα χρηματοδότησης, στο εθνικό σκέλος του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων από την αρμόδια διεύθυνση του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων.

Το Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα Ταμείου Ανάκαμψης (ΟΠΣ ΤΑ) είναι το σύστημα για την καταχώρηση των στοιχείων προγραμματισμού, διαχείρισης, παρακολούθησης και ελέγχου των Δράσεων και Έργων του ΤΑ. Διασφαλίζει την προστασία και τον εμπιστευτικό χαρακτήρα των δεδομένων, καθώς και την ταυτοποίηση των χρηστών. Διασυνδέεται, ακόμη, με το ΟΠΣ ΕΣΠΑ παρέχοντας πληροφορίες για συνέργειες και συμπληρωματικότητα με έργα που χρηματοδοτούνται από διαφορετικά ταμεία της Ένωσης. Από την άλλη, στο Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΟΠΣ ΠΔΕ) καταχωρούνται τα δεδομένα που σχετίζονται με τις χρηματοδοτήσεις και πληρωμές των έργων ΤΑ, το οποίο διασυνδέεται ηλεκτρονικά με το ΟΠΣ ΤΑ.

Για την παρακολούθηση της ωρίμανσης του έργου μέχρι τη συμβασιοποίηση του ο Φορέας Υλοποίησης υποβάλλει Δελτίο Ωρίμανσης στην ΕΥΣΤΑ μία φορά το μήνα, με ενέργειες που έχουν ήδη υλοποιηθεί και αυτές που υπολείπονται. Στη συνέχεια υποβάλλει το σχέδιο της Διακήρυξης και τα τεύχη του διαγωνισμού όπως ορίζονται στο ν. 4412/2016 περί ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων, προκειμένου να ελεγχθεί η συμβατότητα με τα ως ανωτέρω προαναφερόμενα. Όσον αφορά τα έργα κρατικών ενισχύσεων η γνώμη της ΕΥΣΤΑ δίνεται μετά από θετική γνωμοδότηση της ΚΕΜΚΕ. Μετά τη συμβασιοποίηση, ο Ανάδοχος καταχωρεί στο ΟΠΣ ΤΑ τα απαραίτητα στοιχεία προόδου του φυσικού και οικονομικού αντικείμενου του έργου, με τη βεβαίωση της ορθότητας τους από το Φορέα Υλοποίησης. Στην περίπτωση υλοποίησης του έργου με ίδια μέσα ο τελευταίος προβαίνει στις απαραίτητες καταχωρίσεις στο σύστημα.

Ο Φορέας υλοποίησης καταχωρεί αμελλητί στο σύστημα την επίτευξη των επιχειρησιακών ρυθμίσεων και των οροσήμων / στόχων υποβάλλοντας την απαραίτητη τεκμηρίωση. Ο Ανεξάρτητος Ελεγκτής αναρτά το πόρισμά του και το Υπουργείο Ευθύνης επιβεβαιώνει την ορθότητα του. Στην περίπτωση οροσήμων νομοθετικής φύσεως ή μεταρρυθμίσεων, η επίτευξη αυτών δηλώνεται από το Υπουργείο Ευθύνης και επιβεβαιώνεται από τη Γενική Γραμματεία Συντονισμού της Προεδρίας της Κυβέρνησης.

Οι έλεγχοι, διοικητικοί ή και επιτόπιοι, των έργων από Ανεξάρτητο Ελεγκτή αποσκοπούν: στη βεβαίωση της ορθής εκτέλεσης αυτών σύμφωνα με τις αρχές της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης και το εθνικό και ενωσιακό δίκαιο, στην ικανοποίηση των οροσήμων και στόχων, στην αποφυγή της απάτης και της διαφθοράς⁴⁰, στη μη σύγκρουση

³⁸ Η απόφαση ένταξης περιλαμβάνει τον προϋπολογισμό και τον σχέδιο χρηματοδότησης του έργου, τις επιλέξιμες δαπάνες, τη συνεισφορά του ΤΑΑ, τα ορόσημα και τους στόχους, τη λεπτομερή περιγραφή και το χρονοδιάγραμμα, ποσοτικούς στόχους και δείκτες και τις υποχρεώσεις του φορέα υλοποίησης.

³⁹ Εγγραφή σε Συλλογική Απόφαση Ταμείου Ανάκαμψης (ΣΑΤΑ). Οι χρηματοδοτήσεις των ΣΑΤΑ πραγματοποιείται μέσω Κεντρικού Λογαριασμού που τηρείται στην Τράπεζα της Ελλάδος σύμφωνα με την υπ' αρ. 35259/24-3-2021 ΚΥΑ (Β' 1197). Οι πληρωμές των έργων του ΤΑΑ γίνονται σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις του ΠΔΕ (υπ' αρ. 134453/23-12-2015 ΚΥΑ - Β' 2857).

⁴⁰ Η Υπηρεσία Συντονισμού συντάσσει σχετική Στρατηγική (υπ' αρ. 139614/10-11-2021 έγγραφο του Διοικητή της ΕΥΣΤΑ) και συγκροτεί Ομάδα Αξιολόγησης Κινδύνων Απάτης. Κυριότεροι στόχοι της Στρατηγικής είναι:

συμφερόντων, στη μη διπλή χρηματοδότηση αυτών⁴¹, στη μη πρόκληση σημαντικής βλάβης και στη επίτευξη των κλιματικών και ψηφιακών στόχων, όπου απαιτείται. Δειγματοληπτικούς ελέγχους επιτελεί, βάσει της Στρατηγικής Ελέγχου, και η ΕΔΕΛ, ενώ δυνατότητα ελέγχου έχει ταυτόχρονα η Υπηρεσία Συντονισμού, καθώς και η Ευρ. Επιτροπή, η OLAF, το Ευρ. Ελεγκτικό Συνέδριο και η Ευρ. Εισαγγελία ως αρμόδιοι έλεγχοι της ορθής ενωσιακής χρηματοδοτικής συνδρομής.

Το αίτημα πληρωμής και η συνοδευτική διαχειριστική δήλωση υποβάλλονται από την Υπηρεσία Συντονισμού στην Ευρ. Επιτροπή, μετά την ολοκλήρωση των συμφωνηθέντων οροσήμεων και στόχων. Η αρμόδια Υπηρεσία λαμβάνει υπόψη: τις εκθέσεις των Ανεξάρτητων Ελεγκτών και της ΕΔΕΛ, τα διορθωτικά μέτρα που ελήφθησαν, τη βεβαίωση της Γενικής Γραμματείας της Προεδρίας της Κυβέρνησης για τις μεταρρυθμίσεις και τα νομοθετήματα, τα καταχωρημένα στο ΟΠΣ ΤΑ και τυχόν καταγγελίες. Επίσης, λαμβάνει βεβαίωση από το Νομικό Σύμβουλο του Κράτους ότι δεν έχει λάβει χώρα κανένα γεγονός που θα καθιστούσε εσφαλμένη οποιαδήποτε δήλωση περιήλθε στη Νομική Γνωμοδότηση που εκδόθηκε στις 2/8/2021 για τη σύναψη της Δανειακής Συμφωνίας του ΤΑΑ και από τον Οργανισμό Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους ότι δεν προέκυψε κανένα γεγονός αθέτησης υποχρεώσεων της Συμφωνίας Χορήγησης Δανείου.

Η Ελλάδα υπέβαλε, στις 29 Δεκεμβρίου, το πρώτο αίτημα πληρωμής προς την Επιτροπή, έπειτα από την έγκριση του Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομικών και μετά την πλήρη και ενδεδειγμένη ολοκλήρωση των 15 σχετικών οροσήμεων και στόχων που είχαν συμφωνηθεί στο πλαίσιο του ΕΣΑΑ, και αποτυπώνονται στην Εκτελεστική Απόφαση του Συμβουλίου. Το συνολικό ύψος της πρώτης δόσης ανέρχεται σε 3,56 δις €, εκ των οποίων 1,72 δις αφορά το σκέλος των επιδοτήσεων του Ταμείου Ανάκαμψης και 1,84 δις το σκέλος των δανείων.

Τα ορόσημα και οι στόχοι που εκπληρώθηκαν από τις ελληνικές Αρχές αφορούν, μεταξύ άλλων, στις ενέργειες προετοιμασίας για τη διάθεση των δανείων προς τις επιχειρήσεις μέσω των Τραπεζών, στη διαμόρφωση του νομοθετικού πλαισίου για την προώθηση της πράσινης μετάβασης (σημεία φόρτισης ηλεκτρικών αυτοκινήτων, διαχείριση αποβλήτων, ενεργειακή ανακαίνιση κατοικιών) και την ενεργοποίηση σχετικών δράσεων, σε μεταρρυθμίσεις στους τομείς της εργασίας (νομοθεσία για οργανωτική μεταρρύθμιση ΟΑΕΔ, έναρξη ισχύος εργασιακού νόμου), της υγείας (έναρξη νομοθεσίας για το clawback), της επιχειρηματικότητας (νομοσχέδιο για ενθάρρυνση εξωστρέφειας επιχειρήσεων), των μεταφορών (μεταρρύθμιση σιδηροδρόμων) και της φορολογίας (κωδικοποίηση φορολογικής νομοθεσίας), καθώς και στην προώθηση υποδομών πολιτικής προστασίας (διαγωνισμός για 13 Περιφερειακά Κέντρα επιχειρήσεων πολιτικής προστασίας) και δικαιοσύνης (νέα δικαστικά κτίρια).

(α) η ενίσχυση ηθικής κουλτούρας, (β) η αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ των αρμόδιων Εθνικών Αρχών για τη διαχείριση, την παρακολούθηση και τον έλεγχο, όσο και των θεσμικών οργάνων με αντικείμενο την ανίχνευση και την καταπολέμηση της απάτης, (γ) η αποτελεσματική συνεργασία με τους αρμόδιους εξωτερικούς φορείς (ιδίως Ευρωπαϊκή Επιτροπή και OLAF), (δ) η ενίσχυση της διαφάνειας, με ενίσχυση της πληροφόρησης για την αξιοποίηση των πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholders), και η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρέχουν τα σύγχρονα πληροφοριακά συστήματα και (ε) η ενίσχυση του Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου του ΤΑΑ, η ανατροφοδότηση και η συνεχής βελτίωση αυτού, ώστε να επιτυγχάνονται η πρόληψη της απάτης, η ανίχνευσή της, και η σωστή και έγκαιρη απόκριση σε αυτήν. Σχετικές καταγγελίες απάτης υποβάλλονται στην Εθνική Αρχή Διαφάνειας.

⁴¹ Οι Φορείς Υλοποίησης δηλώνουν τη συνέργεια/συμπληρωματικότητα του έργου με άλλα έργα που χρηματοδοτούνται από άλλα προγράμματα της Ευρ. Ένωσης και διαχωρίζουν τις επιλέξιμες δαπάνες. Ο Ανεξάρτητος Ελεγκτής επιβεβαιώνει την ορθότητα αυτών.

Σημειώνεται ότι η Ελλάδα είναι μία από τις πρώτες χώρες που υποβάλλει αίτημα πληρωμής, όπως ήταν από τις πρώτες χώρες που κατέθεσε το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας στην Ε.Ε. και έλαβε τη σχετική έγκριση.

Υπενθυμίζεται ότι με την υπογραφή της Σύμβασης Χρηματοδότησης και της Δανειακής Σύμβασης η Ελλάδα έχει, ήδη, λάβει προχρηματοδότηση από τις αρχές Αυγούστου συνολικού ύψους 3,96 δις (2,31 δις για επιδοτήσεις και 1,65 δις για δάνεια).

Στις 21 Δεκεμβρίου 2021 υπεγράφη μεταξύ του Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομικών, υπεύθυνου για τη διαχείριση του ΤΑ, Θεόδωρου Σκυλακάκη, και του Επιτρόπου Οικονομικών Υποθέσεων, Paolo Gentiloni, η Συμφωνία Επιχειρησιακών Ρυθμίσεων. Η Συμφωνία εξειδικεύει τις ρυθμίσεις και το χρονοδιάγραμμα παρακολούθησης και υλοποίησης, τους δείκτες εκπλήρωσης των προβλεπόμενων οροσήμων και στόχων, τις ρυθμίσεις για την πλήρη πρόσβαση της Επιτροπής στα σχετικά δεδομένα τεκμηρίωσης και τα πρόσθετα ορόσημα και στόχους που σχετίζονται με την πληρωμή του δανείου. Εξάλλου, οι ειδοποιός διαφορά του ΤΑ με τα υπόλοιπα ταμεία είναι οι εκταμιεύσεις προς τα κ-μ γίνονται βάση εκπλήρωσης οροσήμων και στόχων και όχι με την πραγματοποίηση σχετικών δαπανών. Οι δόσεις που θα λάβει η Ελλάδα όσον αφορά τη χρηματοδοτική συμφωνία, αλλά και το εγκεκριμένο δάνειο, όπως αποτυπώνονται στη Συμφωνία Επιχειρησιακών Ρυθμίσεων, έχουν ως εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ 18: Δόσεις Χρηματοδοτικής Συμφωνίας ΤΑ

ΔΟΣΕΙΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΤΑΜΕΙΟΥ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ		
ΑΙΤΗΜΑ	ΠΟΣΟ	ΤΡΙΜΗΝΟ ΕΤΟΥΣ (Q)
Αίτημα για την 1η δόση πληρωμής	1.974.438.067 €	Q4 2021
Αίτημα για την 2η δόση πληρωμής	1.974.438.067 €	Q2 2022
Αίτημα για την 3η δόση πληρωμής	1.974.438.067 €	Q4 2022
Αίτημα για την 4η δόση πληρωμής	1.974.438.067 €	Q2 2023
Αίτημα για την 5η δόση πληρωμής	1.974.438.067 €	Q4 2023
Αίτημα για την 6η δόση πληρωμής	1.974.438.067 €	Q2 2024
Αίτημα για την 7η δόση πληρωμής	1.974.438.067 €	Q4 2024
Αίτημα για την 8η δόση πληρωμής	1.974.438.067 €	Q2 2025
Αίτημα για την 9η δόση πληρωμής	1.974.438.067 €	Q4 2025
ΣΥΝΟΛΟ	17.769.942.603 €	

ΠΙΝΑΚΑΣ 19: Δόσεις Δανείου ΤΑ

ΔΟΣΕΙΣ ΔΑΝΕΙΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ		
ΑΙΤΗΜΑ	ΠΟΣΟ	ΤΡΙΜΗΝΟ ΕΤΟΥΣ (Q)
Αίτημα για την 1η δόση πληρωμής	2.121.256.487 €	Q4 2021
Αίτημα για την 2η δόση πληρωμής	2.121.256.487 €	Q4 2022
Αίτημα για την 3η δόση πληρωμής	2.121.256.487 €	Q4 2023
Αίτημα για την 4η δόση πληρωμής	2.121.256.487 €	Q4 2024
Αίτημα για την 5η δόση πληρωμής	2.121.256.487 €	Q4 2025
Αίτημα για την 6η δόση πληρωμής	2.121.256.485 €	Q4 2026
ΣΥΝΟΛΟ	12.727.538.920 €	

5.8.4. ΔΑΝΕΙΑ ΤΑΜΕΙΟΥ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ

Το Σεπτέμβριο του 2021 και έως τις 28 αυτού τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση το κείμενο των επιλεξιμοτήτων για τα δάνεια του Ταμείου, τα οποία στοχεύουν στη χρηματοδότηση σημαντικών ιδιωτικών επενδύσεων που θα υλοποιηθούν από φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Τα δάνεια, θα είναι χαμηλότοκα, χωρίς εγγύηση του ελληνικού δημοσίου, θα καλύπτουν από 30% έως 50% το κόστος του επιχειρηματικού σχεδίου και θα κατευθύνονται σε σχέδια που εμπίπτουν σε πέντε κατηγορίες:

α) ψηφιακός μετασχηματισμός
β) πράσινη μετάβαση
γ) εξωστρέφεια
δ) ανάπτυξη οικονομιών κλίμακας μέσω συνεργασιών, εξαγορών και συγχωνεύσεων
ε) καινοτομία – έρευνα & ανάπτυξη

Η κλιμάκωση μεταξύ του 30% και του 50% βασίζεται στο βαθμό μεγαλύτερης συνεισφοράς σε κάθε μια από τις πέντε κατηγορίες, ή/και σε συνδυασμό τους. Η αξιολόγηση των επιλεξιμοτήτων θα γίνεται από ανεξάρτητους ελεγκτές, ενώ η φερεγγυότητα του επενδυτικού σχεδίου θα αξιολογείται από τα τραπεζικά ιδρύματα.

Στις 30 Σεπτεμβρίου ίδιου έτους, σε λειτουργία του «Μηχανισμού Χρηματοδότησης μέσω Εμπορικών Τραπεζών»⁴², εκδόθηκαν δύο προσκλήσεις προς τα Πιστωτικά ιδρύματα, που

⁴² Ο Μηχανισμός αποτελεί ένα από τα τρία διακριτά χρηματοδοτικά κανάλια που θα χρησιμοποιηθούν για τη χορήγηση δανείων στο πλαίσιο του ΕΣΑΑ.

εδρεύουν στην Ελλάδα και στην Ευρ. Ένωση αντίστοιχα, και ενδιαφέρονται να συνεργαστούν με την ΕΥΣΤΑ με σκοπό τη χρηματοδότηση τελικών αποδεκτών με Δάνεια Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και Δάνεια συγχρηματοδότησης. Τα συνεργαζόμενα Πιστωτικά Ιδρύματα θα υπογράψουν Επιχειρησιακή Συμφωνία με την ΕΥΣΤΑ, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 197 του ν. 4820/2021 (Α' 130).

Σύμφωνα με Απόφαση του Υπουργείου Οικονομικών⁴³ για τον έλεγχο των αιτήσεων των Ιδρυμάτων συγκροτείται τριμελές όργανο, η Επιτροπή Εξέτασης Αιτήσεων, από υπαλλήλους του ιδίου Υπουργείου. Μετά την επιλογή υπογράφεται σχετική σύμβαση με τα Πιστωτικά Ιδρύματα, την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων ή την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (ευρωπαϊκοί χρηματοπιστωτικοί θεσμοί) και πραγματοποιείται η πρώτη εκταμίευση⁴⁴. Οι εκταμιεύσεις των κεφαλαίων από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Οικονομικών θα πραγματοποιούνται τμηματικά σε συνάρτηση με την επίτευξη από το Πιστωτικό Ίδρυμα των στόχων και την πλήρωση των όρων που αναφέρονται στην Επιχειρησιακή Συμφωνία.

Συγκεκριμένα, προκειμένου να αιτηθούν περαιτέρω κεφάλαια θα πρέπει σωρευτικά να έχουν συνάψει συμβάσεις για Δάνεια ΤΑΑ για συνολικό ποσό ίσο με ποσοστό τουλάχιστον 60% της Πρώτης Δόσης Κεφαλαίων ΤΑΑ, να έχουν εκταμιεύσει βάσει τέτοιων συμβάσεων προς τους Δικαιούχους ποσό ίσο με ποσοστό τουλάχιστον 5% της Πρώτης Δόσης και επιπλέον οι ληξιπρόθεσμες οφειλές εκ των χορηγηθέντων από την Τράπεζα Δανείων ΤΑΑ που βρίσκονται σε καθυστέρηση μεγαλύτερη των ενενήντα ημερών δεν υπερβαίνει το πέντε τοις εκατό (5%) του συνόλου του κεφαλαίου των χορηγηθέντων δανείων αυτών.

Τα ως άνω Δάνεια ΤΑΑ θα καλύπτουν κατ' ανώτατο όριο ποσοστό 50% του συνολικού επιλέξιμου επενδυτικού κόστους των χρηματοδοτούμενων επενδύσεων, ενώ η ιδιωτική συμμετοχή του Τελικού Αποδέκτη θα καλύψει, κατ' ελάχιστον, ποσοστό 20% του συνολικού επιλέξιμου επενδυτικού κόστους. Ποσοστό τουλάχιστον 30% του συνολικού επιλέξιμου επενδυτικού κόστους θα καλυφθεί μέσω Δανείου Συγχρηματοδότησης.

Για τα χαμηλότοκα αυτά δάνεια ορίζεται το ελάχιστο επιτόκιο χορήγησης τους σταθερό σε ποσοστό 0,35%, με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, κ. Χρήστου Σταϊκούρα και του αρμόδιου Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομικών, κ. Θόδωρου Σκυλακάκη, που υπεγράφη τέλη Ιανουαρίου 2022⁴⁵.

Για το σκοπό της χορήγησης των Δανείων Συγχρηματοδότησης και των Δανείων ΤΑΑ, τα Πιστωτικά Ιδρύματα δημοσιεύουν πρόσκληση για την υποβολή αιτήσεων παροχής τέτοιων δανείων και αξιολογούν τη βιωσιμότητα της κάθε προτεινόμενης επένδυσης και την πιστοληπτική ικανότητα του φορέα αυτής σύμφωνα με την πολιτική τους.

Επιπλέον, πιστοποιημένοι ανεξάρτητοι αξιολογητές⁴⁶, οι οποίοι θα επιλέγονται από κατάλογο σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 196 του ν. 4820/2021, θα ελέγχουν την

⁴³ ΥΑ υπ' αρ. 120536/30-9-2021 περί Καθορισμού της διαδικασίας διάθεσης κεφαλαίων στα πιστωτικά ιδρύματα, των όρων και προϋποθέσεων της διαδικασίας χορήγησης των δανείων στις επιχειρήσεις, εξειδίκευση των κριτηρίων και του τρόπου ελέγχου της επιλεξιμότητας των επενδύσεων που χρηματοδοτούνται με πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και ορισμός της διαδικασίας, των όρων και των κριτηρίων ανάθεσης σε αξιολογητές των επιλεξιμότητων των επενδυτικών σχεδίων (Β' 4522), όπως τροποποιήθηκε με την υπ' αρ. 159337/13-12-2021 ΥΑ (Β' 5886).

⁴⁴ Η πρώτη εκταμίευση είναι 200 εκατ. € για τα Ιδρύματα κρατών μελών της Ένωσης και 100 ή 70 ή 40 ή 20 εκατ.€ για τα Ιδρύματα που εδρεύουν στην Ελλάδα, ανάλογα με την επιχειρησιακή συμφωνία.

⁴⁵ Σύμφωνα με την υπ. αρ. 12027 ΕΞ 2022/31-1-2022 (Β' 322) Απόφαση.

⁴⁶ Σύμφωνα με την υπ' αρ. 168312/30-12-2021 Δημόσια Πρόσκληση για τη δημιουργία καταλόγου αξιολογητών, δικαίωμα υποβολής αίτησης ένταξης στο Μητρώο, έχουν ορκωτοί ελεγκτές λογιστές και ελεγκτικές εταιρείες, εφόσον πληρούν τις εξής προϋποθέσεις: (α) είναι εγγεγραμμένοι στο Δημόσιο Μητρώο του άρθρου 14 του ν. 4449/2017 και δεν τελούν σε αναστολή, (β) έχουν συνολικό κύκλο εργασιών άνω των 2 εκατ. ευρώ, είτε κατά την τελευταία τετραετία από τη δημοσίευση της παρούσας πρόσκλησης, (γ) διαθέτουν

επιλεξιμότητα και συμβατότητα των επενδύσεων με τις κατευθυντήριες γραμμές του ΕΣΑΑ και τη συμμόρφωση με τους εφαρμοστέους κανόνες περί σώρευσης κρατικών ενισχύσεων. Με Υπουργική Απόφαση καθορίζονται τα κριτήρια αξιολόγησης της επιλεξιμότητας των επενδυτικών σχεδίων που χρηματοδοτούνται με δάνεια ΤΑΑ⁴⁷.

Κατόπιν ολοκλήρωσης της διαδικασίας αξιολόγησης και επιλογής της επιλέξιμης επένδυσης και του Τελικού Αποδέκτη από το Πιστωτικό Ίδρυμα, θα υπογράφεται η σχετική δανειακή σύμβαση. Τα Δάνεια δύνανται να έχουν οποιαδήποτε νομική μορφή, συμπεριλαμβανομένων ομολογιακών δανείων.

Για την παρακολούθηση της υλοποίησης των σκοπών των δανείων αυτών και ιδίως των υποχρεώσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων και των ευρωπαϊκών χρηματοπιστωτικών θεσμών, καθώς και της επίτευξης των σχετικών οροσήμων και στόχων, για κάθε σύμβαση αρμόδιο είναι το Επενδυτικό Συμβούλιο της παρ. 1 του άρθρου 197 του ν. 4820/2021⁴⁸ που συστήνεται και συγκροτείται με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών.

Στις 29 Νοεμβρίου 2021 υπεγράφη η σύμβαση της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (EBRD) και του Ταμείου Ανάκαμψης που αφορά στην αξιοποίηση ποσού που μπορεί να φθάσει τα 500 εκατ. € από το Ταμείο Ανάκαμψης και συνεπάγεται, παράλληλα, αντίστοιχου ύψους χρηματοδοτήσεις από την EBRD και ίδια κεφάλαια των ιδιωτών επενδυτών. Στόχος είναι η κινητοποίηση ιδιωτικών επενδύσεων άνω του 1 δις. Συμφωνία έχει επιτευχθεί και με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (EIB), η οποία προβλέπεται να εισφέρει 5 δις €.

Στις 28 Δεκεμβρίου υπεγράφησαν οι επιχειρησιακές συμφωνίες μεταξύ του Υπουργείου Οικονομικών και έξι εγχώριων πιστωτικών ιδρυμάτων - Εθνικής Τράπεζας, Τράπεζας Πειραιώς, Alpha Bank, Eurobank, Optima Bank και Παγκρήτιας Τράπεζας - για την αξιοποίηση των δανειακών πόρων του ΤΑΑ και αναμένεται η υπογραφή με τη Συνεταιριστική Τράπεζα Κεντρικής Μακεδονίας. Δυνάμει αυτών των συμφωνιών, θα εκταμιευθούν άμεσα 970 εκατ. € προς τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα. Μαζί με τις εκταμιεύσεις ύψους 600 εκατ. € προς τις EBRD και EIB, συνολικό ποσό ύψους 1,570 δις θα είναι άμεσα διαθέσιμο για τη χρηματοδότηση επενδύσεων στην ελληνική επικράτεια.

Τα πιστωτικά ιδρύματα οφείλουν, εντός 30 εργάσιμων ημερών, να δημοσιοποιήσουν προσκλήσεις εκδήλωσης ενδιαφέροντος προς τους επενδυτές που επιθυμούν να λάβουν δανειοδότηση από το «Ελλάδα 2.0» για την υλοποίηση των σχεδίων τους.

Οι τράπεζες θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να αξιολογούν τη σχέση απόδοσης-κινδύνου και τη βιωσιμότητα των επιχειρηματικών σχεδίων που χρηματοδοτούν, στο πλαίσιο της συνετής διαχείρισης των κινδύνων στους οποίους εκτίθενται και αναλαμβάνουν. Συνολικά, η αποτελεσματικότητα της διάθεσης των πόρων του ΤΑΑ θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από την ύπαρξη αξιόλογων, ώριμων επενδυτικών σχεδίων με βιώσιμα χαρακτηριστικά.

ασφαλιστική κάλυψη επαγγελματικής ευθύνης τουλάχιστον 1 εκατ. ευρώ ανά συμβάν και συνολικού ποσού τουλάχιστον 5 εκατ. ευρώ ετησίως και (δ) διαθέτουν ομάδα έργου, δηλαδή προσωπικό ή/και συνεργάτες επαρκείς σε πλήθος και επαγγελματικού τύπου δεξιότητες για την υλοποίηση του έργου.

⁴⁷ ΥΑ υπ' αρ. 120535/30-9-2021 περί Κριτηρίων αξιολόγησης της επιλεξιμότητας των επενδυτικών σχεδίων που χρηματοδοτούνται με δάνεια του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Β' 4521), όπως τροποποιήθηκε με την ΥΑ υπ' αρ. 159335/13-12-2021 (Β' 5885).

⁴⁸ Ν. 4820/2021, Οργανικός Νόμος του Ελεγκτικού Συνεδρίου και άλλες ρυθμίσεις (Α' 130).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι το NGEU κατάφερε να ξεπεράσει δύο ταμπού, την μεγάλη αύξηση του ύψους του προϋπολογισμού ως ποσοστού του Ακαθάριστου Εθνικού Εισοδήματος της Ένωσης⁴⁹ με την εκτίναξη του στο 2% και τη δυνατότητα ανάληψης αμοιβαίου χρέους εκ μέρους της Ένωσης (Κρητικός, 2021). Το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, ως βασικότερος πυλώνας του NGEU, αφορά όλες τις χώρες της Ε.Ε., περιορίζει τις πολύπλοκες διαδικασίες των διαρθρωτικών ταμείων και προτάσσει τις μεταρρυθμίσεις, πέραν των κλασικών επενδύσεων, κατά το σχεδιασμό, την υλοποίηση, αλλά και τις εκταμιεύσεις του Προγράμματος. Και παρότι οι μεταρρυθμίσεις είχαν ήδη εισαχθεί ως εκ των προτέρων αιρεσιμότητες στο ΕΣΠΑ 2014-2020, ως προϋπόθεση δηλαδή για την περαιτέρω υλοποίηση των προγραμμάτων, οι εκταμιεύσεις των πόρων δεν ήταν συνδεδεμένες με συγκεκριμένα ορόσημα και στόχους επίτευξής τους.

Το Ταμείο αυτό είναι διαφορετικό, σε σχέση με οποιαδήποτε ευρωπαϊκή πρωτοβουλία του παρελθόντος, για τρεις λόγους. Πρώτον είναι το στοίχημα με το χρόνο, εφόσον πρέπει να ολοκληρωθούν όλα τα έργα και οι μεταρρυθμίσεις μέχρι το τέλος του 2026 και μάλιστα εμπροσθοβαρώς, προκειμένου να εκταμιευτούν οι διαθέσιμοι πόροι. Ο δεύτερος είναι η πρωτοφανής κινητοποίηση ιδιωτικών πόρων με τη χρήση των δανείων και την αξιοποίηση στις δημόσιες επενδύσεις των ΣΔΙΤ. Τρίτον το σχέδιο συνδυάζει για πρώτη φορά επενδύσεις και μεταρρυθμίσεις.

Μια ακόμη σημαντική αλλαγή που έφερε το Ταμείο Ανάκαμψης ήταν ότι αφορά εξίσου όλα τα κράτη μέλη, και μάλιστα συμμετρικά. Και αυτό συμβαίνει γιατί η πανδημία έπληξε όλα τα κράτη της γηραιάς ηπείρου, τα οποία κλήθηκαν να συνασπιστούν στην προσπάθεια αντιμετώπισής της. Η αντιμετώπιση κοινών προβλημάτων από τους ευρωπαίους αποτελεί την αρχή για τη δημιουργία ενός στενότερου δεσμού μεταξύ τους, οι οποίοι δεν μοιράζονται μόνο τις ίδιες ιδέες, αλλά πρέπει να συστρατευθούν για να πετύχουν κοινούς στόχους. Με την πανδημία επανέρχεται η ιδέα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, κάτι το οποίο δεν επετεύχθη κατά την περίοδο που ακολούθησε την οικονομική κρίση.

Η Συνοχή, σε δημοσιονομικούς τουλάχιστον όρους, φαίνεται αρκετά κερδισμένη σε αυτή τη φάση εάν ληφθούν υπόψη στα προβλεπόμενα κονδύλια του ΠΔΠ 2021-2027 και αυτά του Ταμείου Ανάκαμψης (συνολικά πλέον του 1 τρις €), τα οποία υπηρετούν εν γένει σχετικούς στόχους και για το λόγο αυτό εντάσσονται κατά το μεγαλύτερο μέρος στον ίδιο τομέα του ΠΔΠ «Συνοχή, ανθεκτικότητα και αξίες».

Βέβαια, η εν λόγω πολιτική σε αυτή τη φάση στοχεύει κυρίως στη συνολική οικονομική μεγέθυνση και στην ανθεκτικότητα παρά στη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων. Συνεπώς, η «νέα» Συνοχή δεν θυμίζει καθόλου αυτή της Ενιαίας Πράξης, αλλά προσεγγίζει τη στρατηγική της Λισαβόνας, με καθαρά οικονομική στόχευση και ταυτόχρονη έμφαση στη δίδυμη μετάβαση – πράσινη και ψηφιακή. Οι δύο νέοι στόχοι της Ε.Ε. απορρέουν από τη νέα Βιομηχανική Στρατηγική για την Ευρώπη, η οποία δημοσιεύτηκε σχεδόν ταυτόχρονα με την κήρυξη της πανδημίας. Σύμφωνα με την Επιτροπή, η Ευρώπη ξεκινά τη μετάβασή της προς την κλιματική ουδετερότητα και την ψηφιακή πρωτοκαθεδρία σε έναν διαρκώς μεταβαλλόμενο και ολοένα και πιο απρόβλεπτο κόσμο. Αυτή η διττή μετάβαση πρόκειται να επηρεάσει κάθε πτυχή της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, οικονομίας και κοινωνίας. Η νέα στρατηγική βασίζεται κυρίως στην Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία (Green Deal) και τη Στρατηγική για τη διαμόρφωση του ψηφιακού μέλλοντος της Ευρώπης.

⁴⁹ Στην πρόταση του 2018 η Επιτροπή πρότεινε το ΠΔΠ 2021-2027 σε ελαφρώς χαμηλότερα επίπεδα δαπανών σε σχέση με αυτό του 2014-2020 που αντιστοιχούσε στο 1,08% του ΑΕΕ της ΕΕ.

Η οικονομική διακυβέρνηση, δηλαδή η δημοσιονομική, χρηματοοικονομική και νομισματική διακυβέρνηση, καθώς και το σύνολο των πολιτικών που επηρεάζουν την αγορά και την ανταγωνιστικότητα, πρωτοστατεί κατά το σχεδιασμό και υλοποίηση της νέας Προγραμματικής Περιόδου 2021-2027, καθώς και των έργων του Ταμείου Ανάκαμψης. Η μακροοικονομική αιρεσιμότητα παραμένει τόσο στην Πολιτική Συνοχής όσο και κατά το σχεδιασμό των εθνικών σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας καθώς υπάρχει στενή σύνδεση με τις ειδικές ανά χώρα συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξάμηνου.

Το Ταμείο Ανάκαμψης είναι πιθανό να μην καταφέρει να ενισχύσει κατά τρόπο συμμετρικό το σύνολο των περιφερειών της Ε.Ε. γιατί απουσιάζει από τη στόχευση του η τοποκεντρική προσέγγιση (local-based approach). Είναι, λοιπόν, πιθανό η εφαρμογή των Εθνικών Σχεδίων Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας να οδηγήσει σε διεύρυνση της απόστασης των λιγότερο αναπτυγμένων περιοχών/περιφερειών της Ευρώπης από τις περισσότερο αναπτυγμένες.

Η χρηματοδότηση των κρατών μελών από ένα μόνο ταμείο – το Ταμείο Ανάκαμψης – χωρίς κατηγορίες περιφερειών, χωρίς διακριτούς γενικούς και ειδικούς στόχους και προτεραιότητες και με πολύ ευρύ πεδίο επιλέξιμων δράσεων και έργων, αποτελεί μια ριζική τομή στον παραδοσιακό σχεδιασμό και στις μέχρι τώρα πολύπλοκες διαδικασίες της πολιτικής συνοχής. Η νέα διαδικασία απαιτεί την υποβολή και έγκριση του εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης που θα περιλαμβάνει εξ αρχής, μετά από διαπραγμάτευση με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τα προς χρηματοδότηση έργα και μεταρρυθμίσεις, το εκτιμώμενο κόστος αυτών και τα σχετικά ορόσημα και στόχους προς επίτευξη.

Η διαφοροποίηση σε σχέση με τα άλλα Ταμεία επεκτείνεται και στους μηχανισμούς λήψης αποφάσεων και διαχείρισης του Προγράμματος. Έτσι, τη διαπραγμάτευση του Κανονισμού του Ταμείου Ανάκαμψης και το σχεδιασμό των προγραμμάτων ανέλαβαν τα Υπουργεία Οικονομικών, αφαιρώντας τον ρόλο αυτό από τα αναπτυξιακά υπουργεία. Σημειώνεται ότι μέχρι σήμερα στην Ελλάδα το Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων είχε τον πρώτο ρόλο στις διαδικασίες διαμόρφωσης των ΕΣΠΑ.

Αλλά και στο ευρωπαϊκό επίπεδο, πρωταγωνιστικό ρόλο στο σχεδιασμό του RRF έχει Γενική Διεύθυνση Οικονομικών και Χρηματοοικονομικών Υποθέσεων (DG-ECFIN) και όχι η Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής και Αστικής Πολιτικής (DG-REGIO), καταδεικνύοντας τη διαφοροποίηση μεταξύ των δράσεων ΕΣΠΑ και αυτών του Ταμείου Ανάκαμψης, πιθανώς ως αντίδραση στις πολύπλοκες και γραφειοκρατικές διαδικασίες των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Επιπλέον, σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει στα ΕΣΠΑ, τα οποία εγκρίνονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τα εθνικά σχέδια του Ταμείου Ανάκαμψης εγκρίνονται από το Συμβούλιο Υπουργών, μετά από πρόταση της Επιτροπής.

Όσον αφορά την Ελλάδα, ο αποτελεσματικός συνδυασμός των ολοένα και περισσότερων διαφορετικών χρηματοδοτικών μέσων και Ταμείων είναι κρίσιμος για την ανάκαμψη της χώρας. Βέβαια ο διαφορετικός χρονικός ορίζοντας των Ταμείων, με την ολοκλήρωση των έργων του Ταμείου Ανάκαμψης σε πρώτη φάση έως τα τέλη του 2026, δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να υποβαθμίσει τα έργα του ΕΣΠΑ 2021-2027. Επίσης, είναι σημαντικό να οριοθετηθούν οι στοχεύσεις των διαφορετικών μηχανισμών χρηματοδότησης. Το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας είναι κρίσιμο να εξελιχθεί σε έναν μηχανισμό ενίσχυσης των δημοσίων επενδύσεων για την κάλυψη του επενδυτικού κενού που παρατηρείται στις μέρες μας. Η επιλογή μιας αντικυκλικής οικονομικής πολιτικής, με έμφαση στις δημόσιες δαπάνες στην περίοδο ύφεσης, θα ενεργοποιήσει ταυτόχρονα και τον ιδιωτικό τομέα. Από την άλλη, η Πολιτική Συνοχής πρέπει να στοχεύσει περισσότερο στο μετασχηματισμό των περιφερειακών/τοπικών οικονομιών. Γι' αυτό δόθηκε έμφαση κατά το σχεδιασμό ΕΣΠΑ και ΕΣΑΑ στη σωστή καταγραφή των συνεργειών και της συμπληρωματικότητας των προτεινόμενων δράσεων, ώστε να αλληλοσυμπληρώνονται και να μην υπάρχουν επικαλύψεις.

Μια καινοτομία του ελληνικού Σχεδίου Ανάκαμψης είναι ότι θα υποστηριχθεί σε επιτελικό επίπεδο από μια μικρή ομάδα στελεχών του Δημοσίου, την Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού Ταμείου Ανάκαμψης, με σκοπό την αποτελεσματική και άμεση διαχείριση του. Από την άλλη οι Τράπεζες θα έχουν κομβικό ρόλο στη διαχείριση των χαμηλότοκων δανείων του Ταμείου. Βασικό στη γρήγορη υλοποίηση των έργων είναι οι διαφανείς και ορθές διαγωνιστικές διαδικασίες προκειμένου να περιοριστούν οι ενστάσεις και οι προσφυγές, γιατί ο χρόνος υλοποίησης είναι σφικτός και περιορισμένος, αλλά και οι ενδιάμεσες πληρωμές εξαρτώνται από την έγκαιρη επίτευξη των οροσήμων.

Ο στόχος είναι διττός: αφενός η τόνωση της επιχειρηματικότητας και η μόχλευση, με τα δάνεια που θα χορηγηθούν και τα έργα με Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ) που προβλέπεται να υλοποιηθούν. Αφετέρου η υλοποίηση βασικών επενδύσεων και μεταρρυθμίσεων που αυτή τη φορά έχει επιλέξει το ελληνικό κράτος με βάση το Εθνικό Σχέδιο Μεταρρυθμίσεων και τις δημοσιευμένες Εθνικές Στρατηγικές και με στόχο πάντα την ανάκαμψη από την πανδημία και τη γενικότερη βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης της χώρας στο ευρωπαϊκό αλλά και διεθνές στερέωμα.

Για την Ελλάδα το στοίχημα θα κερδηθεί εφόσον τα έργα που έχουν εκ των προτέρων επιλεγθεί είναι όντως ώριμα και καταφέρουν εμπρόθεσμα να υλοποιηθούν και να επιτύχουν τους εγκεκριμένους στόχους και φυσικά εφόσον οι διαχειριστικές δομές και φορείς υλοποίησης αξιοποιήσουν την εμπειρία που έχει αποκτηθεί από τη μέχρι τώρα διαχείριση ευρωπαϊκών προγραμμάτων. Είναι μια ευκαιρία για τη χώρα για να πραγματοποιηθούν μεγάλες δημόσιες επενδύσεις, οι οποίες είχαν περιοριστεί σημαντικά κατά την περίοδο της κρίσης. Ίσως αυτή η νέα προσέγγιση του Ταμείου Ανάκαμψης να αποτελέσει την αρχή για μια γενικότερη αναθεώρηση και της Πολιτικής Συνοχής.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΚΑΙ ΠΗΓΕΣ

Α) ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Avdikos, V. and Chardas, A. (2016), *European Union Cohesion Policy Post 2014: More (Place-Based and Conditional) Growth – Less Redistribution and Cohesion*, Territory, Politics, Governance, 4, 97-117.
2. Bachtler, J., Mendez C. (October 2021), *Recovery & Cohesion: ambitious objectives, challenging implementation*, EoRPA Report 21/2 to the 42nd annual meeting of the EoRPA Regional Policy Research Consortium, October 2021, University of Strathclyde Publishing.
3. Barca, F., McCann, P. and Rodriguez-Pose, A. (2012), *The case for regional development intervention: place-based versus place-neutral approaches*, Journal of Regional Science 52, 134 – 152.
4. Crescenzi, R., Giua, M. and Sonzogno, G. V. (2021), *Mind the Covid-19 crisis: An evidence-based implementation of Next Generation EU*, Journal of Policy Modeling, 43, 278–297, Elsevier.
5. European Commission (2017), *7th Report on Economic, Social and Territorial Cohesion*, Brussels.
6. European Commission (2020), *European Economic Forecast: Summer 2020 (Interim)*, European Economy Institutional Paper 132, July, Brussels.
7. European Commission (2021a), *NextGenerationEU – Funding Strategy*, 14 April 2021, Brussels.
8. European Commission (2021b), *The EU's 2021-2027 long-term Budget and NextGenerationEU, FACTS AND FIGURES*, April 2021, Brussels.
9. European Commission (2021c), *NextGenerationEU: Commission carries out €800 million of first payments to foster crisis repair and resilience*, Press release, 28 June 2021, Brussels.
10. European Commission (2021d), *NGEU Funding Plan June-December 2021*, Brussels.
11. European Commission (2021e), *NGEU Funding Plan January-June 2022*, Brussels.
12. Iammarino, S., Rodríguez-Pose, A. & Storper, M. (2018), *Regional inequality in Europe: evidence, theory and policy implications*, Journal of Economic Geography 19, 273–298.
13. Margaras, V. (2017), *Challenges for EU cohesion policy Issues in the forthcoming post-2020 reform*, European Parliamentary Research Service (EPRS).
14. OECD (2020), *Regional Policy for Greece Post-2020*, OECD Territorial Reviews, OECD Publishing, Paris.
15. Plaskovitis, I. (2006), *The evolution of regional policy objectives in Greece - Twenty years of Regional Development Programmes*, ERSAs conference papers, European Regional Science Association.
16. Plaskovitis, I. (2008), *Change in regional policy priorities, objectives and instruments in Greece: A comparative analysis of regional programmes*, στο Coccossis, H. και Psycharis, Y. (επιμ.), *Regional Analysis and Policy: The Greek experience*, Springer, Βερολίνο και Χαϊδελβέργη.
17. Psycharis, Y. (2019), *The multi-level governance framework for ESPA: Presentation, assessment, and recommendations*, Background paper for the OECD Review.

18. Psycharis, Y., Tselios, V. and Pantazis, P. (2020), *The contribution of Cohesion Funds and nationally funded public investment to regional growth: evidence from Greece*, *Regional Studies*, 54, No. 1, 95-105.
19. Rodríguez –Pose, A., Psycharis, Y. and Tselios, V. (2012), *Public investment and regional growth and convergence: Evidence from Greece*, *Papers in Regional Science*, τόμ. 91, σ. 543-568.
20. Rodríguez-Pose, A. (2018), *The revenge of the places that don't matter (and what to do about it)*, *Cambridge Journal of Regions Economy and Society*, 11, 189–209.
21. Sapir, A. (2020), *Why has COVID-19 hit different European Union economies so differently?*, *Policy Contribution Issue no18*, Bruegel.

B) ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο της 20^{ης} Μαρτίου 2020, COM(2020) 123, *Για την ενεργοποίηση της γενικής ρήτρας διαφυγής του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης*.
2. Ανακοίνωση της Επιτροπής, COM(2020) 456/27-5-2020, *Η ώρα της Ευρώπης: ανασύνταξη και προετοιμασία για την επόμενη γενιά*.
3. Ανακοίνωση της Επιτροπής COM(2020) 442/27-5-2020, *Ο προϋπολογισμός της ΕΕ τροφοδοτεί το σχέδιο ανάκαμψης για την Ευρώπη*, και το παράρτημα αυτής.
4. Ανδρέου, Γ. (2019), *Η πολιτική συνοχής της Ε.Ε. μετά το 2020: Περισσότεροι στόχοι, λιγότεροι πόροι*, *Επιθεώρηση Περιφερειακής Οικονομίας και Πολιτικής*, τεύχος 8, σ. 49-76.
5. Ανδρέου, Γ. (2021), *Η στρατηγική συγκρότησης του νέου Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας*, *Επιθεώρηση Περιφερειακής Οικονομίας και Πολιτικής*, τχ. 11, σ. 79-105.
6. Απόφαση του Συμβουλίου COM(2020) 445/28-5-2020, *Για το σύστημα των ιδίων πόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης*.
7. Απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Μαρτίου 2019, (ΕΕ) 2019/420, *Για την τροποποίηση της απόφασης αριθ. 1313/2013/ΕΕ περί μηχανισμού πολιτικής προστασίας της Ένωσης (περί Προγράμματος rescEU)*.
8. Arthur O' Sullivan (2011), *Αστική Οικονομική*, Εκδόσεις Κρητική.
9. Δεληθέου Β. (2018), *Θεσμικό Πλαίσιο Περιφερειακής Ανάπτυξης*, Εκδόσεις Παπαζήση.
10. Δεληθέου Β. (2021), *Οργάνωση του Κράτους*, διδακτικές σημειώσεις μαθήματος «Οργάνωση και Οικονομικά Αυτοδιοίκησης», Β` Εξάμηνο μεταπτυχιακών σπουδών στο Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης Παντείου Πανεπιστημίου.
11. Δελτίο Τύπου της Επιτροπής, 22/12/2021, *Η Επιτροπή προτείνει την επόμενη γενιά ιδίων πόρων της ΕΕ*.
12. Ενημερωτικό Δελτίο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, 14/4/2021, *Στρατηγική χρηματοδότησης του NGEU*.
13. Εκτελεστική Απόφαση του Συμβουλίου, 13/7/2021, *Για την έγκριση της αξιολόγησης Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της Ελλάδας*.
14. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2018), *Εγχειρίδιο Απλούστευσης, 80 μέτρα απλούστευσης στην πολιτική συνοχής για την περίοδο 2021-2027*.
15. Κανονισμός 2020/2094 του Συμβουλίου της 14ης Δεκεμβρίου 2020, *Για τη θέσπιση Μέσου Ανάκαμψης της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη στήριξη της ανάκαμψης μετά την κρίση της νόσου COVID-19*.
16. Κανονισμός 2020/2093 του Συμβουλίου της 17ης Δεκεμβρίου 2020, *Για τον καθορισμό του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου για τα έτη 2021 έως 2027*.

17. Κανονισμός 2020/2221 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23^{ης} Δεκεμβρίου 2020, *Για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 όσον αφορά τους πρόσθετους πόρους REACT-EU και τις ρυθμίσεις εφαρμογής με σκοπό την παροχή βοήθειας για τη στήριξη της αποκατάστασης των συνεπειών της κρίσης, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών, λόγω της πανδημίας της COVID-19 και για την προετοιμασία μιας πράσινης, ψηφιακής και ανθεκτικής ανάκαμψης της οικονομίας (REACT-EU).*
18. Κανονισμός 2021/770 του Συμβουλίου της 30ής Απριλίου 2021, *Για τον υπολογισμό του ιδίου πόρου που βασίζεται στα απορρίμματα πλαστικών συσκευασιών που δεν ανακυκλώνονται, για τις μεθόδους και τη διαδικασία απόδοσης του εν λόγω ιδίου πόρου, για τα μέτρα αντιμετώπισης των ταμειακών αναγκών και για ορισμένες πτυχές του ιδίου πόρου που βασίζεται στο ακαθάριστο εθνικό εισόδημα.*
19. Κανονισμός 2021/523 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Μαρτίου 2021, *Για τη θέσπιση του προγράμματος InvestEU και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2015/1017.*
20. Κανονισμός 2021/1060 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 2021, *Για τον καθορισμό κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+, το Ταμείο Συνοχής, το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας.*
21. Κανονισμός (ΕΕ) 2021/241 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12ης Φεβρουαρίου 2021, *Για τη θέσπιση του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας.*
22. Κρητικός, Α. (2021), *Η Πολιτική Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η εξέλιξη της στις μεγάλες στιγμές της ευρωπαϊκής ενοποίησης*, εκδόσεις Επίμετρο, Αθήνα.
23. Μισσιρά Δ., Σαραβάκος Κ. (2014), *Η σύγχρονη Ευρωπαϊκή και Κοινωνική οικονομική κρίση, το δημοκρατικό έλλειμμα και η άνοδος του ευρωσκεπτικισμού*, Ινστιτούτο Έρευνας & Κατάρτισης Ευρωπαϊκών Θεμάτων.
24. Μούσης, Ν. (2018), *Ευρωπαϊκή Ένωση, δίκαιο, οικονομία, πολιτική*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
25. Κόνσολας, Ν. (1994), *Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
26. Κουρτέσης, Α. και Αυδίκος Β. (2013), *Η νέα πολιτική οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής 2014-2020: Μια πρώτη ανάλυση και κριτική*, Γεωγραφίες, Νο 21, σ. 140-154.
27. Παπαδασκαλόπουλος, Αθ. (2000), *Μέθοδοι Περιφερειακής Ανάλυσης*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
28. Παπαδασκαλόπουλος, Αθ. – Χριστοφάκης, Μαν. (2016), *Περιφερειακός Προγραμματισμός και Αναπτυξιακός Σχεδιασμός*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
29. Παπασταματίου Γ. (2021), *Παρουσίαση του νέου μέσου ανάκαμψης της Ε.Ε. «NextGenerationEU»*, διδακτικές σημειώσεις σεμιναριακού μαθήματος στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα Περιφερειακός και Τοπικός Αναπτυξιακός Προγραμματισμός του Παντείου Πανεπιστημίου.
30. Πετράκος, Γ. και Ψυχάρης, Γ. (2016), *Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα*, Εκδόσεις Κριτική.
31. Νόμος 4822/2021 (Α' 135), *Κύρωση της Σύμβασης Χρηματοδότησης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Δανειακής Σύμβασης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Ελληνικής Δημοκρατίας και των Παραρτημάτων τους και άλλες διατάξεις για το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.*
32. Νόμος 4738/2020 (Α' 207, Κεφάλαιο Ε, άρθρα 270-281), *Ρύθμιση οφειλών και παροχή δεύτερης ευκαιρίας και άλλες διατάξεις, περί σύστασης της Ειδικής Υπηρεσίας Συντονισμού Ταμείου Ανάκαμψης.*

33. Πρόταση Κανονισμού COM(2020)22 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14^{ης} Ιανουαρίου 2020, *Για τη θέσπιση του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης*.
34. Πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, 2021/0159/17-6-2021, *Για την Εκτελεστική Απόφαση του Συμβουλίου για την έγκριση της αξιολόγησης Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της Ελλάδας*.
35. Τσιπούρη, Λ. (2015), *Ευρωπαϊκή Οικονομική Ενοποίηση - Μεταξύ Σφύρας και Άκμονος*, Εθνικό Κέντρο Τυποποίησης / Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, <https://ebooks.epublishing.ekt.gr/>.
36. Τροποποιημένη Πρόταση της Επιτροπής COM(2020) 443/28-5-2020, *Για τον καθορισμό του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου για την περίοδο 2021-2027*.
37. Υπουργική Απόφαση υπ' αρ. 119126/28-9-2021 (Β' 4498), *Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου των Δράσεων και των Έργων του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας*.
38. Υπουργική Απόφαση υπ' αρ. 120535/30-9-2021, *Κριτήρια αξιολόγησης της επιλεξιμότητας των επενδυτικών σχεδίων που χρηματοδοτούνται με δάνεια του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας* (Β' 4521), όπως τροποποιήθηκε με την υπ' αρ. Υπουργική Απόφαση 159335/13-12-2021 (Β' 5885).
39. Υπουργική Απόφαση υπ' αρ. 120536/30-9-2021, *Καθορισμός της διαδικασίας διάθεσης κεφαλαίων στα πιστωτικά ιδρύματα, των όρων και προϋποθέσεων της διαδικασίας χορήγησης των δανείων στις επιχειρήσεις, εξειδίκευση των κριτηρίων και του τρόπου ελέγχου της επιλεξιμότητας των επενδύσεων που χρηματοδοτούνται με πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και ορισμός της διαδικασίας, των όρων και των κριτηρίων ανάθεσης σε αξιολογητές των επιλεξιμοτήτων των επενδυτικών σχεδίων* (Β' 4522), όπως τροποποιήθηκε με την Υπουργική Απόφαση υπ' αρ. 159337/13-12-2021 (Β' 5886).
40. Υπουργική Απόφαση υπ' αρ. Αριθμ. 12027 ΕΞ 2022/31-1-2022 (Β' 322), *Καθορισμός ελάχιστου επιτοκίου χορήγησης των δανείων του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας από τους τραπεζικούς φορείς προς του δικαιούχους*.
41. Ψυχάρης, Ι. (2015), *Η σύγχρονη εμπειρία σχεδιασμού και υλοποίησης περιφερειακών προγραμμάτων στην Ελλάδα: Μια πρώτη καταγραφή και απόπειρα αξιολόγησης*, Περιφέρεια, τχ. 3, σ. 199-228.
42. Ψυχάρης, Ι. (2019), *Περιφερειακές Ανισότητες και η νέα πολιτική συνοχής της Ε.Ε. 2021-2027*, Οικονομικά Χρονικά, Νο 164, σ. 20-21.

Γ) ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

1. <https://www.esm.europa.eu/>
2. <https://ec.europa.eu/>
3. <https://www.ecb.europa.eu/>
4. <https://greece20.gov.gr/>
5. <https://www.consilium.europa.eu/>
6. <https://europa.eu/>
7. <https://ec.europa.eu/eurostat>
8. <https://covid19.who.int>
9. Πρωτογενή στοιχεία από Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα Ταμείου Ανάκαμψης

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

	Πυλώνες / Άξονες / Δράσεις	Π/Υ Ταμείου Ανάκαμψης (εκ €)	Επενδυτικοί Πόροι που κινητοποιούνται (εκ €)	ΕΡΓΟ	ΦΟΡΕΑΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΝΑΡΞΗΣ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ
ΠΥΛΩΝΑΣ	1. Πράσινη Μετάβαση									
ΑΞΟΝΑΣ	1.1 Μετάβαση σε νέο ενεργειακό μοντέλο φιλικό στο περιβάλλον	1.200	2.574							
ΔΡΑΣΗ	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗΣ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΘΟΡΙΣΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΑΠΕ	450								
ΔΡΑΣΗ	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΔΑΦΩΝ ΠΑΛΑΙΩΝ ΛΙΓΝΙΤΩΡΥΧΕΙΩΝ ΣΤΗ ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	242								
ΔΡΑΣΗ	ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗΣ ΤΩΝ ΝΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ	195		SUB1 ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΚΥΚΛΑΔΩΝ Δ ΦΑΣΗ	ΥΠΕΝ	ΑΔΜΗΕ	164.519.312	284.377.949	5/2/2021	31/12/2025
				SUB2 Ανακατασκευή του ΚΥΤ Κουμουνδούρου Γραμμή Μεταφοράς 400kV	ΥΠΕΝ	ΑΔΜΗΕ	30.102.600	63.846.081	10/8/2020	31/12/2025
ΔΡΑΣΗ	ΥΠΟΓΕΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΙΚΤΥΟΥ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΕ ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΘΩΡΑΚΙΣΗ ΤΟΥΣ ΕΝΑΝΤΙ ΑΚΡΑΙΩΝ ΚΑΙΡΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ	60								
ΔΡΑΣΗ	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΙΚΤΥΟΥ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΕ ΔΑΣΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΤΡΟΠΗ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ	40								
ΔΡΑΣΗ	ΑΥΞΗΣΗ ΙΣΧΥΟΣ ΥΠΟΣΤΑΘΜΩΝ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΓΙΑ ΝΑ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΘΕΙ Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΝΕΩΝ ΑΠΕ	12								
ΔΡΑΣΗ	<u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u> ΚΑΙ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΕΙΔΙΚΟΥ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΕΛΑΠΕ)	202								
ΔΡΑΣΗ	ΑΠΛΟΠΟΙΗΣΗ ΑΔΕΙΟΔΟΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΣΕ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	0								

	Πυλώνες / Άξονες / Δράσεις	Π/Υ Ταμείου Ανάκαμψης (εκ €)	Επενδυτικοί Πόροι που κινητοποιούνται (εκ €)	ΕΡΓΟ	ΦΟΡΕΑΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΝΑΡΞΗΣ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ
ΠΥΛΩΝΑΣ	1. Πράσινη Μετάβαση									
ΑΞΟΝΑΣ	1.2 Ενεργειακή αναβάθμιση του κτιριακού αποθέματος της χώρας και χωροταξική μεταρρύθμιση	2.544	4.279							
ΔΡΑΣΗ	ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	0		Σχέδιο δράσης για την αντιμετώπιση της ενεργειακής φτώχειας	ΥΠΕΝ	ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΟΡΥΚΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΥΛΩΝ	0	0	01/07/2020	30/12/2021
ΔΡΑΣΗ	ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΩ ΚΑΤ'ΟΙΚΟΝ	1.081		Εξοικονομώ κατ οίκον Κύκλος 2020	ΥΠΕΝ	ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΔΟΜΗ ΥΠΕΝ	161.000.000	0	1/2/2020	31/12/2023
ΔΡΑΣΗ	ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΩ ΚΑΤ'ΟΙΚΟΝ			Εξοικονομώ κατ οίκον Κύκλος 2021/2022	ΥΠΕΝ	ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΔΟΜΗ ΥΠΕΝ	1.092.000.000	0	1/2/2021	1/1/2025
ΔΡΑΣΗ	ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΑΣΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ	475								
ΔΡΑΣΗ	ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΩ ΕΠΙΧΕΙΡΩΝΤΑΣ	450								
ΔΡΑΣΗ	ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΩ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ	200								
ΔΡΑΣΗ	ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΠΡΩΗΝ ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ ΚΤΗΜΑΤΩΝ ΤΑΤΟΪΟΥ	45		Τεκμηρίωση και ψηφιοποίηση κινητών μνημείων του πρώην βασιλικού κτήματος Τατοΐου	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΜΟΥΣΕΙΩΝ	1.392.016	0	3/1/2022	31/12/2025
ΔΡΑΣΗ	ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΠΡΩΗΝ ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ ΚΤΗΜΑΤΩΝ ΤΑΤΟΪΟΥ			ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΘΕΡΙΝΟΥ ΑΝΑΚΤΟΡΟΥ ΣΤΟ ΠΡΩΗΝ ΒΑΣΙΛΙΚΟ ΚΤΗΜΑ ΤΑΤΟΪΟΥ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗΣ ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ	11.532.258	0	16/7/2021	3/1/2025
ΔΡΑΣΗ	ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΗ ΟΑΚΑ	43		Ανακαίνιση Ολυμπιακού Αθλητικού Κέντρου Αθηνών	Ολυμπιακό κέντρο Αθηνών Σπύρος Λούης	ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ	43.343.300	0	8/11/2021	30/6/2024
ΔΡΑΣΗ	ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΣΕ ΟΛΟΚΛΗΡΗ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	250		ΣΥΒ3 Αυτελείς Μελέτες για καθορισμό Ζωνών Υποδοχής Συντελεστή Δόμησης ΖΥΣ	ΤΕΕ	ΥΠΕΝ	5.016.000	0	1/4/2021	31/12/2025
ΔΡΑΣΗ	ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΣΕ ΟΛΟΚΛΗΡΗ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>			Πολεοδομικές Μεταρρυθμίσεις / Διαχειριστικά Έξοδα του ΤΕΕ	ΤΕΕ	ΥΠΕΝ	3.924.930	0	02/08/2021	31/12/2025
ΔΡΑΣΗ	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΝΕΟΥ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	0								
ΔΡΑΣΗ	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΝΕΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΓΙΑ ΑΠΕ, ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ, ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΚΑΙ ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	0								

	Πυλώνες / Άξονες / Δράσεις	Π/Υ Ταμείου Ανάκαμψης (εκ €)	Επενδυτικοί Πόροι που κινητοποιούνται (εκ €)	ΕΡΓΟ	ΦΟΡΕΑΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΝΑΡΞΗΣ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ
ΠΥΛΩΝΑΣ	1. Πράσινη Μετάβαση									
ΑΞΟΝΑΣ	1.3 Μετάβαση σε ένα πράσινο και βιώσιμο σύστημα μεταφορών	520	1.197							
ΔΡΑΣΗ	ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ & ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ – ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΔΕΣΜΕΥΣΗΣ & ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗΣ ΔΙΟΞΕΙΔΙΟΥ ΤΟΥ ΑΝΘΡΑΚΑ	300								
ΔΡΑΣΗ	ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ & ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΦΟΡΤΙΣΤΩΝ ΗΛΕΚΤΡΙΚΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ/ <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	0		Πλαίσιο εγκατάστασης λειτουργίας φορτιστών ηλεκτρικών οχημάτων	ΥΠΕΝ	ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΟΡΥΚΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΥΛΩΝ	0	0	23/07/2020	31/12/2022
ΔΡΑΣΗ	ΗΛΕΚΤΡΟΚΙΝΗΣΗ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΩΝ (ΦΟΡΤΙΣΤΕΣ ΠΑΝΤΟΥ, ΗΛΕΚΤΡΙΚΑ ΑΣΤΙΚΑ ΛΕΩΦΟΡΕΙΑ, ΗΛΕΚΤΡΙΚΑ ΤΑΞΙ)	220		SUB2 ΠΡΑΣΙΝΑ ΤΑΞΙ	ΥΠΕΝ	ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΟΡΥΚΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΥΛΩΝ	40.000.000	42.785.600	30/11/2021	31/12/2024
ΑΞΟΝΑΣ	1.4 Αειφόρος χρήση των πόρων, ανθεκτικότητα στην κλιματική αλλαγή και διατήρηση της βιοποικιλότητας	1.762	2.345							
ΔΡΑΣΗ	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ	290								
ΔΡΑΣΗ	ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΔΑΣΩΣΗΣ	224		SUB.1. ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΔΑΣΩΣΗΣ – Πιλοτική εφαρμογή	ΥΠΕΝ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	4.630.790	0	1/10/2021	30/9/2024
				Υποέργο 1: Εθνικό Σχέδιο Αναδάσωσης - Σχέδιο Προστασίας Δασών	ΥΠΕΝ	ΤΑΜΕΙΟ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΑΕ	40.322.581	0	8/11/2021	1/5/2023
ΔΡΑΣΗ	ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΑΣΤΙΚΩΝ ΛΥΜΑΤΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΕΥΑΙΣΘΗΤΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΕΚΣΥΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΣΕ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΕΣ ΠΟΛΕΙΣ	230		Επεξεργασία και καθαρισμός αστικών λυμάτων - Τεχνική Βοήθεια	ΥΠΕΝ	Γενική Γραμματεία Συντονισμού Διαχείρισης Αποβλήτων	90.000	0	4ο τρίμηνο 2021	
ΔΡΑΣΗ	ΜΕΓΑΛΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΡΔΕΥΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΜΕ ΣΔΙΤ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	200								
ΔΡΑΣΗ	ΕΡΓΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΚΑΙ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗΣ ΠΟΣΙΜΟΥ ΝΕΡΟΥ	200								

	Πυλώνες / Άξονες / Δράσεις	Π/Υ Ταμείου Ανάκαμψης (εκ €)	Επενδυτικοί Πόροι που κινητοποιούνται (εκ €)	ΕΡΓΟ	ΦΟΡΕΑΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΝΑΡΞΗΣ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ
ΠΥΛΩΝΑΣ	1. Πράσινη Μετάβαση									
ΑΞΟΝΑΣ	1.4 Αειφόρος χρήση των πόρων, ανθεκτικότητα στην κλιματική αλλαγή και διατήρηση της βιοποικιλότητας	1.762	2.345							
ΔΡΑΣΗ	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ	100								
ΔΡΑΣΗ	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ ΕΝΑΕΡΙΩΝ ΜΕΣΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	155								
ΔΡΑΣΗ	ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΑ ΕΡΓΑ	110								
ΔΡΑΣΗ	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΗΣ & ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ (ΟΧΗΜΑΤΑ, ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ κ.λπ.)	115								
ΔΡΑΣΗ	ΕΡΓΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ	74		Τεχνική Βοήθεια των Δράσεων του Υπουργείου Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ	ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΔΟΜΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ	44.355	0	16/12/2021	31/12/2025
ΔΡΑΣΗ	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ	45								
ΔΡΑΣΗ	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ 13 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ	19		SUB2 Έργο Κατασκευής 7 Κτιρίων	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ	10.231.105	0	31/03/2022	31/12/2024
				SUB1 Έργο Κατασκευής 6 Κτιρίων	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ	8.768.895	0	31/03/2022	31/12/2024
ΔΡΑΣΗ	ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΣΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΜΕ ΝΕΑ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΒΙΩΣΙΜΩΝ ΧΩΡΩΝ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΤΑΦΗΣ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΩΝ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗΣ	0		Μεταρρύθμιση στη διαχείριση αποβλήτων με νέα νομοθεσία για την υλοποίηση βιώσιμων χώρων υγειονομικής ταφής και κέντρων ανακύκλωσης	ΥΠΕΝ	ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ	0	0	01/02/2020	30/06/2023
ΔΡΑΣΗ	ΣΥΣΤΑΣΗ ΝΕΑΣ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΗΣ ΑΡΧΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΥΔΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΛΥΜΑΤΑ / ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ	-								
	Σύνολο Πόρων Πυλώνα 1	6.026	10.395				1.616.918.142	391.009.630		

	Πυλώνες / Άξονες / Δράσεις	Π/Υ Ταμείου Ανάκαμψης (εκ €)	Επενδυτικοί Πόροι που κινητοποιούνται (εκ €)	ΕΡΓΟ	ΦΟΡΕΑΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΝΑΡΞΗΣ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ
ΠΥΛΩΝΑΣ	2. Ψηφιακή Μετάβαση									
ΑΞΟΝΑΣ	2.1 Συνδεσιμότητα για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις, το κράτος	453	453							
ΔΡΑΣΗ	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΙΚΤΥΟΥ ΜΙΚΡΟΔΟΥΡΥΦΟΡΩΝ	161								
ΔΡΑΣΗ	ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ 5G ΚΑΙ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΩΝ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	0								
ΔΡΑΣΗ	ΑΣΥΡΜΑΤΑ ΔΙΚΤΥΑ ΠΕΜΠΤΗΣ ΓΕΝΙΑΣ (5G) ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΔΡΟΜΩΝ	130								
ΔΡΑΣΗ	ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΣΕ ΓΡΗΓΟΡΕΣ ΕΥΡΥΖΩΝΙΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ - 100/200 Mbps (UltraFast) / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	0								
ΔΡΑΣΗ	ΥΠΟΘΑΛΑΣΣΙΑ ΚΑΛΩΔΙΑ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΗΣΙΑ	89								
ΔΡΑΣΗ	ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΟΠΤΙΚΩΝ ΙΝΩΝ ΣΕ ΚΤΙΡΙΑ	73								

	Πυλώνες / Άξονες / Δράσεις	Π/Υ Ταμείου Ανάκαμψης (εκ €)	Επενδυτικοί Πόροι που κινητοποιούνται (εκ €)	ΕΡΓΟ	ΦΟΡΕΑΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΝΑΡΞΗΣ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ
ΠΥΛΩΝΑΣ	2. Ψηφιακή Μετάβαση									
ΑΞΟΝΑΣ	2.2 Ψηφιακός μετασχηματισμός του κράτους	1.308	1.308							
ΔΡΑΣΗ	ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ «ΠΕΛΑΤΟΚΕΝΤΡΙΚΩΝ» ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΛΕΥΡΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	0								
ΔΡΑΣΗ	ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ	565		Επιχορήγηση για την Ψηφιοποίηση Αρχείου Υποθηκοφυλακείων για το Εθνικό Κτηματολόγιο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	187.302.600	0	12/11/2021	31/12/2025
ΔΡΑΣΗ	ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ	565		Ψηφιοποίηση Αρχείων Πολεοδομικής Πληροφορίας	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	ΤΕΕ	128.942.867	0	10/06/2022	28/07/2025
ΔΡΑΣΗ	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΣΧΕΣΕΩΝ (CRM) ΜΕ ΠΟΛΙΤΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΚΟΜΒΟΥ ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗΣ	80		Ενιαία Ψηφιακή Υποδομή για την Εξυπηρέτηση Πολιτών και Επιχειρήσεων	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ	55.975.806	0	10/04/2022	31/12/2024
ΔΡΑΣΗ	ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΚΕΠ	19								
ΔΡΑΣΗ	ΝΕΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ	17								
ΔΡΑΣΗ	ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ (ΕΝΙΑΙΑ ΨΗΦΙΑΚΗ ΠΥΛΗ, ΑΠΟΜΑΚΡΥΣΜΕΝΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗ, ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΡΟΞΕΝΕΙΩΝ κα)	49								
ΔΡΑΣΗ	ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΕΡΗ ΠΑΡΟΧΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΑΠΟ ΤΑ ΕΛΤΑ	48								
ΔΡΑΣΗ	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΘΗΤΕΙΑ	32								
ΔΡΑΣΗ	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΣ	63		Επιχορήγηση της ΕΔΥΤΕ ΑΕ για την ανάπτυξη νέου εθνικού υπολογιστικού συστήματος υψηλών επιδόσεων	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	ΕΔΥΤΕ	18.548.387	0	01/09/2021	30/06/2023
ΔΡΑΣΗ	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΣ	63		Επιχορήγηση της ΕΔΥΤΕ ΑΕ για τη μίσθωση υποδομής οπτικών ινών Υπόεργο 3	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	ΕΔΥΤΕ	24.596.774	0	17/05/2021	16/05/2025
ΔΡΑΣΗ	ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΤΗΝ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΟΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ & ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΚΥΒΕΡΝΟΑΣΦΑΛΕΙΑΣ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	32		Στρατηγική και πολιτικές κυβερνοασφάλειας στο Δημόσιο Τομέα και δημιουργία Εθνικού Κέντρου Επιχειρήσεων Κυβερνοασφάλειας	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	ΚΕΤΥΑΚ	32.582.320	0	6/6/2022	31/12/2024

	Πυλώνες / Άξονες / Δράσεις	Π/Υ Ταμείου Ανάκαμψης (εκ €)	Επενδυτικοί Πόροι που κινητοποιούνται (εκ €)	ΕΡΓΟ	ΦΟΡΕΑΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΝΑΡΞΗΣ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ
ΠΥΛΩΝΑΣ	2. Ψηφιακή Μετάβαση									
ΑΞΟΝΑΣ	2.2 Ψηφιακός μετασχηματισμός του κράτους	1.308	1.308							
ΔΡΑΣΗ	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ & ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	11								
ΔΡΑΣΗ	ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ ΜΗΤΡΩΩΝ & ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	0								
ΔΡΑΣΗ	ΔΙΑΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΗΤΡΩΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ & ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ	97		Ανάπτυξη Υπηρεσιών Διαδικτύου Web Services για την επίτευξη της Διαλειτουργικότητας μεταξύ των Πληροφοριακών Συστημάτων της Δημοσιας Διοίκησης	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ	22.500.000	0	30/01/2022	31/12/2024
ΔΡΑΣΗ	ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΟΤ	8								
ΔΡΑΣΗ	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΨΗΦΙΑΚΟΥ ΜΗΤΡΩΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	8								
ΔΡΑΣΗ	ΔΙΑΡΚΗΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ (Cloud computing, Business Intelligence -AI, Artificial Intelligence-AI, Machine Learning κα) ΣΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	0								
ΔΡΑΣΗ	ΕΞΥΠΝΕΣ ΠΟΛΕΙΣ	73								
ΔΡΑΣΗ	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΟΥ ΝΕΦΟΥΣ	95								
ΔΡΑΣΗ	ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΣΥΝΕΧΕΙΑΣ (BUSINESS CONTINUITY) ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ	39								

	Πυλώνες / Άξονες / Δράσεις	Π/Υ Ταμείου Ανάκαμψης (εκ €)	Επενδυτικοί Πόροι που κινητοποιούνται (εκ €)	ΕΡΓΟ	ΦΟΡΕΑΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΝΑΡΞΗΣ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ
ΠΥΛΩΝΑΣ	2. Ψηφιακή Μετάβαση									
ΑΞΟΝΑΣ	2.2 Ψηφιακός μετασχηματισμός του κράτους	1.308	1.308							
ΔΡΑΣΗ	«ΣΥΖΕΥΣΕΙΣ II» ΓΙΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΜΕΝΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ	26		Δράσεις επέκτασης και υποστήριξης του Εθνικού Δικτύου Τηλεπικοινωνιών ΣΥΖΕΥΣΙΣ II	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ	25.916.783	0	01/07/2021	31/12/2024
ΔΡΑΣΗ	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΚΑΙ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ ΜΕ ΤΟΝ ΓΚΠΔ (GDPR) / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	26		Ανάπτυξη του θεσμού της υποδομής των δυνατοτήτων και ικανοτήτων για τη διακυβέρνηση δεδομένων του δημοσίου τη διάθεση τους για επανάχρηση και την παροχή σχετικών υπηρεσιών σε δημόσιο και ιδιωτικό τομέα στην Ελλάδα Α Φάση	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ	4.815.871	0	25/06/2021	31/12/2023
ΔΡΑΣΗ	ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΚΟΜΒΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΠΟΛΥΔΙΑΣΤΑΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΜΕΓΑΛΟΥ ΟΦΚΟΥ (Big data)	16								
ΔΡΑΣΗ	ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΓΤΡΑΦΩΝ	5								
ΑΞΟΝΑΣ	2.3 Ψηφιακός μετασχηματισμός των επιχειρήσεων	375	475							
ΔΡΑΣΗ	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΨΗΦΙΑΚΟΥ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗ ΤΟΥ ΨΗΦΙΑΚΟΥ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΜΜΕ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	0								
ΔΡΑΣΗ	ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	375								
	Σύνολο Πόρων Πυλώνα 2	2.136	2.236				501.181.409	0		

	Πυλώνες / Άξονες / Δράσεις	Π/Υ Ταμείου Ανάκαμψης (εκ €)	Επενδυτικοί Πόροι που κινητοποιούνται (εκ €)	ΕΡΓΟ	ΦΟΡΕΑΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΝΑΡΞΗΣ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ
ΠΥΛΩΝΑΣ	3. Απασχόληση, Δεξιότητες, Κοινωνική Συνοχή (Υγεία, Παιδεία, Κοινωνική Προστασία)									
ΑΞΟΝΑΣ	3.1 Αύξηση των θέσεων εργασίας και προώθηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας	760	760							
ΔΡΑΣΗ	ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΠΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ / ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ	0		Εκσυγχρονισμός και απλοποίηση του Εργατικού Δικαίου	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ	0	0	19/06/2021	31/12/2024
ΔΡΑΣΗ	ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	62		SUB1 Single IT system for the Labour Market Monitoring ARIADNE	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ	25.000.000	0	15/12/2021	31/12/2024
				SUB4 Ψηφιοποίηση του ιστορικού ασφάλισης του eEFKA	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ	ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΣ ΕΘΝΙΚΟΣ ΦΟΡΕΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	33.232.000	0	15/06/2022	15/06/2025
ΔΡΑΣΗ	ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	479		SUB6 Βραχυχρόνιο προσωπικό ως συμβουλευτικοί υπάλληλοι	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ	ΟΑΕΔ	54.720.000	0	01/11/2021	30/09/2025
				SUB3 Στοχευμένο πρόγραμμα απασχόλησης για ειδικές ομάδες πληθυσμού με δυσκολία ανεύρεσης εκ νέου εργασίας	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ	ΟΑΕΔ	111.230.000	0	01/12/2021	31/12/2024
				Υποέργο 2 Στοχευμένο πρόγραμμα απασχόλησης σε κρίσιμες περιοχές μακροχρόνιας ανεργίας ηλικίας 45 ετών και άνω	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ	ΟΑΕΔ	119.700.000	0	01/01/2022	30/09/2025
				SUB4 Πρόγραμμα προεργασίας για ανέργους νέους ηλικίας 18 έως 30 ετών	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ	ΟΑΕΔ	68.040.000	0	01/04/2022	30/09/2025
				SUB8 Πρόγραμμα Πράσινης Απασχόλησης	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ	ΟΑΕΔ	49.880.000	0	01/07/2022	30/06/2025
ΔΡΑΣΗ	ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΠΑΘΗΤΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	162								
ΔΡΑΣΗ	ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ & ΕΠΑΝΑΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΡΟΛΟΥ ΤΩΝ ΤΟΠΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΤΟΥ ΟΑΕΔ	41		SUB1 Μελέτες νέας οργανωτικής δομής και μοντέλο λήψης αποφάσεων	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ	ΟΑΕΔ	0	0	10/12/2021	18/12/2021
ΔΡΑΣΗ	ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗ ΟΑΕΔ	16		HRM ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ	ΟΑΕΔ	186.000	0	01/12/2021	30/06/2023
				ΕΙΔΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΣΥΖΕΥΣΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ ΚΑΙ ΖΗΤΗΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΠΡΟΣΩΝΤΑ " SKILLS BASED MATCHING TOOL"	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ	ΟΑΕΔ	2.703.200	0	01/12/2021	31/12/2024

	Πυλώνες / Άξονες / Δράσεις	Π/Υ Ταμείου Ανάκαμψης (εκ €)	Επενδυτικοί Πόροι που κινητοποιούνται (εκ €)	ΕΡΓΟ	ΦΟΡΕΑΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΝΑΡΞΗΣ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ
ΠΥΛΩΝΑΣ	3. Απασχόληση, Δεξιότητες, Κοινωνική Συνοχή (Υγεία, Παιδεία, Κοινωνική Προστασία)									
ΑΞΟΝΑΣ	3.2 Ενίσχυση των ψηφιακών δυνατοτήτων της εκπαίδευσης και εκσυγχρονισμός της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης	2.311	2.412							
ΔΡΑΣΗ	ΝΕΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΑ ΤΗ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ & ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	1.040		SUB2 Προγράμματα αναβάθμισης δεξιοτήτων εξειδικευμένα ανά τομέα SUB2 Οριζόντια προγράμματα αναβάθμισης δεξιοτήτων για στοχευμένες πληθυσμιακές ομάδες	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ	74.400	0	01/12/2021	31/05/2022
ΔΡΑΣΗ	ΠΡΩΘΩΝΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ, ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ ΣΤΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	471					101.740.000	0	01/01/2022	31/12/2023
ΔΡΑΣΗ	ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΜΑΘΗΤΕΙΑΣ ΤΟΥ ΟΑΕΔ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	143								
ΔΡΑΣΗ	ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΤΟΥ ΟΑΕΔ & ΤΟΥ ΛΑΕΚ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	131		SUB3: E-learning και ψηφιοποίηση εκπαιδευτικού περιεχομένου	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ	ΟΑΕΔ	700.000	0	1ο τρίμηνο 2022	4ο τρίμηνο 2025
ΔΡΑΣΗ	ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	69								
ΔΡΑΣΗ	ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	364		Δράση του ΥΠΑΙΘ Ψηφιακή Μέρα βάσει του Ν4763 ΦΕΚ Α 25421122020 SUB3 Προμήθεια και εγκατάσταση διαδραστικών συστημάτων μάθησης	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ	ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ	104.172.258	0	01/02/2021	31/12/2022
ΔΡΑΣΗ	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ – ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΠΑ ΙΕΚ, ΕΠΑΛ κ.λπ.	92			ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ	ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΔΟΜΗ ΕΣΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ	119.905.161	0	23/01/2023	31/12/2024

	Πυλώνες / Άξονες / Δράσεις	Π/Υ Ταμείου Ανάκαμψης (εκ €)	Επενδυτικοί Πόροι που κινητοποιούνται (εκ €)	ΕΡΓΟ	ΦΟΡΕΑΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΝΑΡΞΗΣ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ
ΠΥΛΩΝΑΣ	3. Απασχόληση, Δεξιότητες, Κοινωνική Συνοχή (Υγεία, Παιδεία, Κοινωνική Προστασία)									
ΑΞΟΝΑΣ	3.3 Ενίσχυση της προβασιμότητας, της αποτελεσματικότητας και της ποιότητας του συστήματος υγείας	1.536	1.536							
ΔΡΑΣΗ	ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ CLAWBACK & ΣΥΜΨΗΦΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΜΕ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ & ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	300		ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ CLAWBACK / ΣΥΜΨΗΦΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΜΕ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ	250.000.000	0	01/09/2021	30/06/2026
ΔΡΑΣΗ	ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗΣ	273		SUB1&SUB5. Ανακαίνιση Υποδομών ΠΦΥ. Ανάπτυξη Ιατρείων Διαχείρισης Χρόνιων Νοσημάτων	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ	ΤΑΜΕΙΟ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ	199.056.000	0	8/11/2021	31/12/2025
ΔΡΑΣΗ	ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ «ΣΠΥΡΟΣ ΔΟΞΙΑΔΗΣ» / ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ	254								
ΔΡΑΣΗ	ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ /	55								
ΔΡΑΣΗ	ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΣΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΥΓΕΙΑΣ (ΚΕΤΕΚΝΥ, ΟΔΙΠΥ)	9								
ΔΡΑΣΗ	ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΕΙΣ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΩΝ ΣΕ ΟΛΟΚΛΗΡΗ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	317		Ανακαίνισεις και Εκσυγχρονισμός Νοσοκομείων σε Ολόκληρη την Ελλάδα	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ	ΤΑΜΕΙΟ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ	254.000.000	0	8/11/2021	31/12/2025
ΔΡΑΣΗ	ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ	278								
ΔΡΑΣΗ	ΙΔΡΥΣΗ ΚΕΝΤΡΟΥ ΑΚΤΙΝΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΣΤΟΝ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΣΩΤΗΡΙΑ	32								
ΔΡΑΣΗ	ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΤ'ΟΙΚΟΝ ΝΟΣΗΛΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗΣ	12								
ΔΡΑΣΗ	ΝΕΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΣΤΟ ΓΕΝ. ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ	7								

	Πυλώνες / Άξονες / Δράσεις	Π/Υ Ταμείου Ανάκαμψης (εκ €)	Επενδυτικοί Πόροι που κινητοποιούνται (εκ €)	ΕΡΓΟ	ΦΟΡΕΑΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΝΑΡΞΗΣ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ
ΠΥΛΩΝΑΣ	3. Απασχόληση, Δεξιότητες, Κοινωνική Συνοχή (Υγεία, Παιδεία, Κοινωνική Προστασία)									
ΑΞΟΝΑΣ	3.4 Αύξηση της πρόσβασης σε αποτελεσματικές και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικές πολιτικές	601	601							
ΔΡΑΣΗ	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	184								
ΔΡΑΣΗ	ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	104								
ΔΡΑΣΗ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΕΥΛΩΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ	166								
ΔΡΑΣΗ	ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ	12								
ΔΡΑΣΗ	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΠΑΡΟΧΩΝ ΑΠΟ ΑΘΕΜΙΤΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	0								
ΔΡΑΣΗ	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ	46								
ΔΡΑΣΗ	ΜΟΝΑΔΕΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ ΣΕ ΧΩΡΟΥΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	14								
ΔΡΑΣΗ	ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	32		SUB11 Υπηρεσίες Εξειδικευμένης Τεχνικής και Επιχειρησιακής Υποστήριξης για τη Δράση Προώθηση της ένταξης του προσφυγικού πληθυσμού στην αγορά εργασίας στο πλαίσιο του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ	967.175	0	01/12/2021	31/12/2025
				SUB2. Γλωσσική – Διαπολιτισμική Εκπαίδευση	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ	5.924.160	0	1/7/2022	31/12/2025
				SUB6A. Επαγγελματική Εκπαίδευση (Βασικές/Ψηφιακές /Τεχνικές Δεξιότητες)	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ	4.847.206	0	1/3/2023	31/12/2025
				SUB7. Πρακτική Άσκηση/Εργασία	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ	17.496.000	0	1/3/2023	31/12/2025
				Sub8. Πιστοποίηση Δεξιοτήτων στο πλαίσιο της δράσης Προώθηση της ένταξης του προσφυγικού πληθυσμού στην αγορά εργασίας	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ	540.000	0	1/1/2024	31/12/2025
				Sub9. Υπηρεσίες Διερμηνείας για τη Δράση Προώθηση της ένταξης του προσφυγικού πληθυσμού στην αγορά εργασίας.	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ	2.415.600	0	30/6/2022	30/12/2024
				Sub10. Επισκέψεις για αξιολόγηση του προγράμματος	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ	410.000	0	1/8/2022	31/12/2025

	Πυλώνες / Άξονες / Δράσεις	Π/Υ Ταμείου Ανάκαμψης (εκ €)	Επενδυτικοί Πόροι που κινητοποιούνται (εκ €)	ΕΡΓΟ	ΦΟΡΕΑΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΝΑΡΞΗΣ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ
ΠΥΛΩΝΑΣ	3. Απασχόληση, Δεξιότητες, Κοινωνική Συνοχή (Υγεία, Παιδεία, Κοινωνική Προστασία)									
ΑΞΟΝΑΣ	3.4 Αύξηση της πρόσβασης σε αποτελεσματικές και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικές πολιτικές	601	601							
ΔΡΑΣΗ	ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	42		SUB6 Υπηρεσίες Εξειδικευμένης Τεχνικής και Επιχειρησιακής Υποστήριξης των Δράσεων του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου στο πλαίσιο του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας Στον Ψηφιακό Πυλώνα	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ	ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	918.121	0	03/01/2022	30/06/2025
				SUB4 KENTAVROS System	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ	ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	9.471.033	0	01/04/2021	31/12/2022
				SUB3 HYPERION System	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ	ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	11.979.056	0	28/07/2020	28/07/2023
				SUB5 REA System	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ	ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	15.474.238	0	01/06/2020	01/11/2023
	Σύνολο Πόρων Πυλώνα 3	5.208	5.310				1.564.781.608	0		

	Πυλώνες / Άξονες / Δράσεις	Π/Υ Ταμείου Ανάκαμψης (εκ €)	Επενδυτικοί Πόροι που κινητοποιούνται (εκ €)	ΕΡΓΟ	ΦΟΡΕΑΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΝΑΡΞΗΣ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ
ΠΥΛΩΝΑΣ	4. Ιδιωτικές επενδύσεις και μετασχηματισμός της οικονομίας									
ΑΞΟΝΑΣ	4.1 Φορολογικά εργαλεία πιο φιλικά για την ανάπτυξη και βελτίωση της φορολογικής διοίκησης	183	183							
ΔΡΑΣΗ	ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΩΝ ΤΕΧΝΗΤΗΣ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΠΡΟΗΓΜΕΝΩΝ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΑΠΟ ΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	6								
ΔΡΑΣΗ	ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ & ΑΠΛΟΥΣΤΕΥΣΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	2		Κωδικοποίηση και Απλούστευση της Φορολογικής Νομοθεσίας	ΑΑΔΕ	ΑΑΔΕ	0	0	01/01/2021	31/12/2025
ΔΡΑΣΗ	ΕΠΙΤΑΧΥΝΣΗ ΕΠΙΣΤΡΟΦΩΝ ΦΠΑ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	0								
ΔΡΑΣΗ	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	0								
ΔΡΑΣΗ	ΥΠΕΡΑΠΟΣΒΕΣΗ ΣΕ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	0								
ΔΡΑΣΗ	ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΛΑΘΡΕΜΠΟΡΙΟΥ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	0								
ΔΡΑΣΗ	ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΤΑΜΕΙΑΚΩΝ ΜΗΧΑΝΩΝ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΤΙΜΟΛΟΓΗΣΗ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	0								
ΔΡΑΣΗ	ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ & ΤΕΛΩΝΕΙΑΚΩΝ ΑΡΧΩΝ	174		SUB3 Ανάπτυξη νέου Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος για το Γενικό Χημείο του Κράτους SUB4 Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα για τις ανάγκες της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών Υπηρεσιών της ΑΑΔΕ SUB7a Οργάνωση Γραφείου για τις υπηρεσίες της ΑΑΔΕ Σύστημα Ηλεκτρονικής Διαχείρισης Εγγράφων ΣΗΔΕ στην ΑΑΔΕ SUB8 Προμήθεια Επιτραπέζιων Ηλεκτρονικών Υπολογιστών DESKTOP και Επίπεδων Οθονών LED για την κάλυψη των αναγκών της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων ΑΑΔΕ SUB10 Μελέτη για την αναβάθμιση των υποδομών και εκσυγχρονισμό της Διεύθυνσης Διαχείρισης Δημοσίου Υλικού της ΑΑΔΕ στη Μαγουλέζα SUB6 Προμήθεια υπηρεσιών υλοποίησης αλλαγών σε πληροφοριακά συστήματα της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων ΑΑΔΕ SUB7b Παροχή υπηρεσιών Συμβούλου Τεχνικής Υποστήριξης για την εξειδίκευση του έργου Οργάνωση Γραφείου για τις υπηρεσίες ΑΑΔΕ Ψηφιοποίηση των αρχείων των Υπηρεσιών της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων	ΑΑΔΕ	ΑΑΔΕ	1.198.520	0	01/09/2021	31/03/2025
					ΑΑΔΕ	ΑΑΔΕ	404.080	0	01/03/2021	31/03/2023
					ΑΑΔΕ	ΑΑΔΕ	645.329	0	02/06/2021	29/12/2023
					ΑΑΔΕ	ΑΑΔΕ	9.838.710	0	25/09/2020	29/03/2024
					ΑΑΔΕ	ΑΑΔΕ	30.000	0	13/12/2021	14/06/2022
					ΑΑΔΕ	ΑΑΔΕ	6.471.452	0	23/02/2021	30/06/2026
					ΑΑΔΕ	ΑΑΔΕ	26.000	0	01/10/2021	30/05/2022

	Πυλώνες / Άξονες / Δράσεις	Π/Υ Ταμείου Ανάκαμψης (εκ €)	Επενδυτικοί Πόροι που κινητοποιούνται (εκ €)	ΕΡΓΟ	ΦΟΡΕΑΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΝΑΡΞΗΣ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ
ΠΥΛΩΝΑΣ	4. Ιδιωτικές επενδύσεις και μετασχηματισμός της οικονομίας									
ΑΞΟΝΑΣ	4.2 Εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης	184	184							
ΔΡΑΣΗ	<u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ</u>	51		Τεχνική Βοήθεια Έργων 124	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ	ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ	671.500	0	01/05/2022	31/12/2025
				SUB1 Establishment of multilevel governance allocation of responsibilities between the levels of Public Administration	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ	ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ	800.000	0	01/05/2022	31/03/2024
ΔΡΑΣΗ	ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑΕΜΠΟΡΙΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	16								
ΔΡΑΣΗ	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	8								
ΔΡΑΣΗ	ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	0								
ΔΡΑΣΗ	ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΓΙΑ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ (βελτίωση του πλαισίου AML/CFT) / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	0								
ΔΡΑΣΗ	ΨΗΦΙΑΚΗ <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u> ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΛΟΓΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	0								
ΔΡΑΣΗ	ΣΥΧΡΟΝΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	0								
ΔΡΑΣΗ	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	0								
ΔΡΑΣΗ	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	0								
ΔΡΑΣΗ	ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΣΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ & ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΤΙΜΟΛΟΓΗΣΗ	102		SUB1 Μεταρρύθμιση του Δημοσιονομικού Συστήματος στην Κεντρική Διοίκηση και τη λουπή Γενική Κυβέρνηση govERP	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ	29.087.097	0	01/10/2021	31/12/2025
ΔΡΑΣΗ	ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΑΜΕΙΟΥ ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΩΝ & ΔΑΝΕΙΩΝ	7		Ψηφιοποίηση Φακέλων Δανείων του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ	2.700.000	0	20/10/2021	31/12/2024

	Πυλώνες / Άξονες / Δράσεις	Π/Υ Ταμείου Ανάκαμψης (εκ €)	Επενδυτικό Πόροι που κινητοποιούνται (εκ €)	ΕΡΓΟ	ΦΟΡΕΑΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΝΑΡΞΗΣ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ
ΠΥΛΩΝΑΣ	4. Ιδιωτικές επενδύσεις και μετασχηματισμός της οικονομίας									
ΑΞΟΝΑΣ	4.3 Βελτίωση της αποτελεσματικότητας του συστήματος δικαιοσύνης	231	331							
ΔΡΑΣΗ	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΑΠΟΝΟΜΗΣ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ	98		Κατασκευή και ανακαίνιση δικαστικών κτιρίων sub1 Κατάλογος κτιρίων	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ	0	0	01/01/2021	31/12/2025
ΔΡΑΣΗ	ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	81								
ΔΡΑΣΗ	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	32								
ΔΡΑΣΗ	ΕΠΙΤΑΧΥΝΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΝΟΜΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	20		sub1A Επανεξέταση του χωροταξικού σχεδιασμού βελτιστοποίηση της οργάνωσης και διοίκησης των δικαστηρίων και επικαιροποίηση και απλούστευση των δικαστικών διαδικασιών	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ	ΔΙΕΘΝΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	2.310.231	0	15/11/2021	31/12/2025
ΑΞΟΝΑΣ	4.4 Ενίσχυση του χρηματοπιστωτικού τομέα και των κεφαλαιαγορών	25	25							
ΔΡΑΣΗ	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	16								
ΔΡΑΣΗ	ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΚΑΙ ΙΔΡΥΣΗ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	5								
ΔΡΑΣΗ	ΕΠΙΤΑΧΥΝΣΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΧΡΕΩΝ – ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΥΚΑΙΡΙΑ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	3								
ΔΡΑΣΗ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΠΙΣΤΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	1								

	Πυλώνες / Άξονες / Δράσεις	Π/Υ Ταμείου Ανάκαμψης (εκ €)	Επενδυτικοί Πόροι που κινητοποιούνται (εκ €)	ΕΡΓΟ	ΦΟΡΕΑΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΝΑΡΞΗΣ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ
ΠΥΛΩΝΑΣ	4. Ιδιωτικές επενδύσεις και μετασχηματισμός της οικονομίας									
ΑΞΟΝΑΣ	4.5 Προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας	444	554							
ΔΡΑΣΗ	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΓΓΕΚ	207								
ΔΡΑΣΗ	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΒΑΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	140								
ΔΡΑΣΗ	ΤΗΣΟΡΑΧ - ΕΞΕΛΙΞΙΜΟ ΟΛΙΣΤΙΚΟ ΥΒΡΙΔΙΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΑΥΤΟΝΟΜΟ ΣΥΣΤΗΜΑ (ΑΜΥΝΑ, ΑΣΦΑΛΕΙΑ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ)	50								
ΔΡΑΣΗ	ΕΡΕΥΝΩ – ΔΗΜΙΟΥΡΓΩ - ΚΑΙΝΟΤΟΜΩ	25		Ερευνώ Δημιουργώ Καινοτομώ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	ΕΥΔΕ ΕΤΑΚ	21.612.480	3.107.783	31/10/2021	31/12/2025
ΔΡΑΣΗ	ΕΡΕΥΝΩ – ΔΗΜΙΟΥΡΓΩ - ΚΑΙΝΟΤΟΜΩ			Ερευνώ Δημιουργώ Καινοτομώ Τεχνική υποστήριξη της ΕΥΔΕ ΕΤΑΚ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	ΕΥΔΕ ΕΤΑΚ	362.903	0	30/11/2021	31/12/2025
ΔΡΑΣΗ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ - HORIZON 2020	18								
ΔΡΑΣΗ	ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	3								
ΑΞΟΝΑΣ	4.6 Εκσυγχρονισμός και βελτίωση της ανθεκτικότητας κύριων κλάδων οικονομίας της χώρας	3.709	6.121							
ΔΡΑΣΗ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΟΔΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ	450								
ΔΡΑΣΗ	ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΔΡΟΜΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ Ε-65 ΒΟΡΕΙΟ ΤΜΗΜΑ	452		Κατασκευή του τμήματος Τρίκαλα – Εγνατία του Αυτοκινητοδρόμου Κεντρικής Ελλάδας (Ε65)	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	ΕΥΔΕ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ	452.000.000	0	3/8/2021	3/8/2024
ΔΡΑΣΗ	ΒΟΡΕΙΟΣ ΟΔΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ ΚΡΗΤΗΣ	427		Μετατροπή σε αυτοκινητόδρομο του Βόρειου Οδικού Άξονα Κρήτης τμήμα Νεάπολη Άγιος Νικόλαος στη Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	137.000.000	0	15/12/2021	31/12/2025

	Πυλώνες / Άξονες / Δράσεις	Π/Υ Ταμείου Ανάκαμψης (εκ €)	Επενδυτικοί Πόροι που κινητοποιούνται (εκ €)	ΕΡΓΟ	ΦΟΡΕΑΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΝΑΡΞΗΣ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ
ΠΥΛΩΝΑΣ	4. Ιδιωτικές επενδύσεις και μετασχηματισμός της οικονομίας									
ΑΞΟΝΑΣ	4.6 Εκσυγχρονισμός και βελτίωση της ανθεκτικότητας κύριων κλάδων οικονομίας της χώρας	3.709	6.121							
ΔΡΑΣΗ	ΕΞΥΠΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ & ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ (Smart Infrastructure)	174								
ΔΡΑΣΗ	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΜΕ ΕΡΓΟ ΣΔΙΤ	130								
ΔΡΑΣΗ	ΠΡΟΑΣΤΙΑΚΟΣ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΣ ΣΤΗ ΔΥΤΙΚΗ ΑΤΤΙΚΗ	85								
ΔΡΑΣΗ	ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΑ	107								
ΔΡΑΣΗ	ΕΞΥΠΝΕΣ ΓΕΦΥΡΕΣ	85								
ΔΡΑΣΗ	ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΔΙΟΔΙΑ	61								
ΔΡΑΣΗ	ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΟΣΕ	24								
ΔΡΑΣΗ	ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	10								
ΔΡΑΣΗ	ΑΠΛΟΠΟΙΗΣΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	1								
ΔΡΑΣΗ	ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	30								
ΔΡΑΣΗ	Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΩΣ ΚΙΝΗΤΗΡΙΟΣ ΜΟΧΛΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	168		Εκφάνσεις της μνημειακής ζωγραφικής της Χίου	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ	ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΧΙΟΥ	1.377.794	0	01/01/2022	31/12/2025
				Αποκατάσταση δυτικού τομέα προϊστορικού οικισμού Πολιόχνης ν. Λήμνου	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ	ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΛΕΣΒΟΥ	1.294.503	0	3/1/2022	2/5/2025
				Αποκατάσταση του αμυντικού πύργου και του οχυρωματικού περιβόλου στο μοναστηριακό συγκρότημα της Νέας Μονής Χίου	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ	ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΧΙΟΥ	670.000	0	01/01/2022	31/12/2025
				Αποκατάσταση μεταβυζαντινού Ιερού Ναού Αγίου Βασιλείου και δημιουργία πολιτιστικών διαδρομών στον Άγιο Ευστράτιο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ	ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΛΕΣΒΟΥ	883.329	0	01/01/2022	31/7/2025
				Αποκατάσταση βορείου περιβόλου Κάστρου Μυτιλήνης περιοχή Δ έως Βυζαντινή Δεξαμενή	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ	ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΛΕΣΒΟΥ	2.375.703	0	01/12/2021	31/03/2025

	Πυλώνες / Άξονες / Δράσεις	Π/Υ Ταμείου Ανάκαμψης (εκ €)	Επενδυτική Πόροι που κινητοποιούνται (εκ €)	ΕΡΓΟ	ΦΟΡΕΑΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΝΑΡΞΗΣ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ
ΠΥΛΩΝΑΣ	4. Ιδιωτικές επενδύσεις και μετασχηματισμός της οικονομίας									
ΑΞΟΝΑΣ	4.6 Εκαυχρονισμός και βελτίωση της ανθεκτικότητας κύριων κλάδων οικονομίας της χώρας	3.709	6.121							
ΔΡΑΣΗ	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΕΝΑΛΙΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΣΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ	50								
ΔΡΑΣΗ	ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ «ΑΣΗΜΕΝΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ» & ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ	38								
ΔΡΑΣΗ	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ & ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ (πρώην ΤΑΠΑ)	33								
ΔΡΑΣΗ	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ & ΦΥΣΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ	30								
ΔΡΑΣΗ	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΕΜΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΤΟΠΩΝ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ	24		Πυρόσβεση Αρχαιολογικού Χώρου Φιλίππων	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ	ΕΦΟΡΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΒΑΛΛΑΣ	2.368.425	0	03/01/2022	31/12/2025
				Πυρόσβεση Αρχαιολογικού Χώρου Μυστρά	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ	ΕΦΟΡΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	3.387.097	0	03/01/2022	31/12/2025
ΔΡΑΣΗ	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	14								
ΔΡΑΣΗ	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ	11		Αποκατάσταση Βυζαντινού Ναού Ταξιαρχών Μητροπόλεως και Συντήρηση των τοιχογραφιών του	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ	ΕΦΟΡΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	767.174	0	03/01/2022	31/12/2025
				Συντήρηση τοιχογραφιών Ιεράς Μονής Παναγίας Μαυριώτισσας	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ	ΕΦΟΡΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	286.723	0	03/01/2022	02/01/2025
				Μνημειακά έργα Κυκλώπων και ανθρώπων κατά τη Μυκηναϊκή περίοδο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	416.116	0	03/01/2022	2/2/2023
				Ο δρόμος προς τη Δύση. Από τον Όμηρο στον Θερβάντες.	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ	ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	420.412	0	03/01/2022	2/2/2023
				Στα βήματα του Αποστόλου Παύλου	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	411.820	0	03/01/2022	2/2/2023
				Αποκατάσταση Ανάδειξη τεμένους Κουρσούμ Καστοριάς	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ	ΕΦΟΡΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	925.735	0	03/01/2022	31/12/2025
ΔΡΑΣΗ	ΠΡΟΣΘΕΤΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΥΛΑΞΗΣ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ	8								
ΔΡΑΣΗ	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ	5								

	Πυλώνες / Άξονες / Δράσεις	Π/Υ Ταμείου Ανάκαμψης (εκ €)	Επενδυτικοί Πόροι που κινητοποιούνται (εκ €)	ΕΡΓΟ	ΦΟΡΕΑΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΝΑΡΞΗΣ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ
ΠΥΛΩΝΑΣ	4. Ιδιωτικές επενδύσεις και μετασχηματισμός της οικονομίας									
ΑΞΟΝΑΣ	4.6 Εκσυγχρονισμός και βελτίωση της ανθεκτικότητας κύριων κλάδων οικονομίας της χώρας	3.709	6.121							
ΔΡΑΣΗ	ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	260		SUB7 Καταδυτικός και Υποβρύχιος Τουρισμός	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	17.779.800	0	01/03/2022	31/12/2025
				SUB1 Διαχείριση προορισμών	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	14.880.000	0	30/06/2021	31/12/2025
				SUB6 Προσβάσιμες παραλίες	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	13.880.000	0	31/03/2022	31/12/2025
				SUB8 ΡΜΟ Γραφείο Διοίκησης Έργου	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	840.000	0	01/03/2022	31/12/2025
				SUB3 Τουρισμός υγείας και ευεξίας με την αξιοποίηση ιαματικών πηγών	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	22.950.000	0	01/03/2022	31/12/2025
				SUB2 Τουριστική ανάπτυξη Ορεινός Τουρισμός	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	45.624.000	0	01/03/2022	31/12/2025
				SUB5 Αναβάθμιση Τουριστικών Λιμένων	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	129.880.000	264.449.500	15/11/2021	31/12/2025
				SUB4 Αγροτουρισμός και Γαστρονομία	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	13.859.000	0	01/03/2022	31/12/2025
ΔΡΑΣΗ	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	46		SUB1 Επανεπίδευση και αναβάθμιση δεξιοτήτων στον τομέα του τουρισμού	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	43.664.000	0	31/03/2022	30/06/2025
				SUB2 ΡΜΟ Τεχνική Βοήθεια Δράσης 16921 Επανεπίδευση και αναβάθμιση δεξιοτήτων στον τομέα του τουρισμού	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	120.000	0	15/12/2021	30/06/2025
ΔΡΑΣΗ	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΠΑΡΚΩΝ	100								
ΔΡΑΣΗ	ΕΞΥΠΝΗ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	75								
ΔΡΑΣΗ	ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟΝ ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΤΟΜΕΑ	520								
ΔΡΑΣΗ	ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΑΓΡΟΤΟΔΙΑΤΡΟΦΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ	47								
ΔΡΑΣΗ	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ	35								
ΔΡΑΣΗ	ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΛΙΜΕΝΩΝ	20								
ΔΡΑΣΗ	ΣΧΕΔΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΕΠΙΒΑΤΗΓΟΥ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟΤΥΠΩΜΑΤΟΣ CO2	1								
ΔΡΑΣΗ	ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u> ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΩΝ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΩΝ	5		Οργανωτική Μεταρρύθμιση του Σιδηροδρομικού Τομέα	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ	4.999.500	0	01/06/2021	31/12/2023
ΔΡΑΣΗ	ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ – ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΕΜΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	175								
ΔΡΑΣΗ	ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗ ΔΙΚΤΥΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ & ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΕΞΑΓΩΓΕΩΝ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	12								
ΔΡΑΣΗ	ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗ ΕΜΠΟΡΙΟΥ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	2								

	Πυλώνες / Άξονες / Δράσεις	Π/Υ Ταμείου Ανάκαμψης (εκ €)	Επενδυτικοί Πόροι που κινητοποιούνται (εκ €)	ΕΡΓΟ	ΦΟΡΕΑΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΝΑΡΞΗΣ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ
ΠΥΛΩΝΑΣ	4. Ιδιωτικές επενδύσεις και μετασχηματισμός της οικονομίας									
ΑΞΟΝΑΣ	4.7 Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και προώθηση ιδιωτικών επενδύσεων και εξαγωγών	45	409							
ΔΡΑΣΗ	ΑΠΛΟΥΣΤΕΥΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	2		SUB2 Ανασχεδιασμός Υποδομών Ποιότητας στην Ελλάδα: Κανονιστικός, Οργανωτικός & Επιχειρησιακός Μετασχηματισμός του Εθνικού Συστήματος Ποιότητας για την προσαρμογή του στις προκλήσεις της δίδυμης μετάβασης	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ	2.253.040	0	1/11/2021	30/9/2024
ΔΡΑΣΗ	ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	3								
ΔΡΑΣΗ	ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ, ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΙΣ & ΕΞΑΓΟΡΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΕΡΩΝ ΚΑΙ ΠΙΟ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΩΝ / <u>ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ</u>	0		Ανάπτυξη του νομικού πλαισίου φορολογικών οικονομικών και αδειοδοτικών κινήτρων για συγχωνεύσεις, μετατροπές και εξαγορές εκπλήρωση οροσήμου για διαβούλευση νομοθετικού πλαισίου	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	0	0	30/06/2021	30/04/2022
ΔΡΑΣΗ	Τεχνική βοήθεια	40		SUB2 Έλεγχος επιτόπιες επιθεωρήσεις και πιστοποιήσεις	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	ΕΥΣΤΑ	9.580.097	0	01/11/2021	30/06/2026
				SUB3 Πληροφόρηση και Δημοσιότητα	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	ΕΥΣΤΑ	7.003.010	0	01/11/2021	30/06/2026
				Προκαταβολή για την Παροχή Υπηρεσιών για Συμβάσεις Έργα του ΤΑΑ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	ΤΑΜΕΙΟ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΑΕ	10.000.000	0	08/11/2021	31/12/2025
				Υποστήριξη ελεγκτικού έργου Επιτροπή Δημοσιονομικού Ελέγχου ΕΔΕΛ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	1.612.903	0	01/12/2021	31/08/2026
				SUB1 Συστήματα και εργαλεία για οργάνωση της διαχείρισης	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	ΕΥΣΤΑ	500.104	0	01/11/2021	30/06/2026
				SUB4 Studies Expertise Technical Consultants	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	ΕΥΣΤΑ	13.308.000	0	01/11/2021	30/06/2026
				SUB5 Υποστήριξη της διοικητικής οργάνωσης και λειτουργίας της ΕΥΣΤΑ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	ΕΥΣΤΑ	2.000.000	0	01/11/2021	30/06/2026
	Σύνολο Πόρων Πυλώνα 4	4.821	7.806				1.035.476.585,39	267.557.283		
	Άθροισμα από Επιδοτήσεις	18.191	25.748				4.718.357.744,29	658.566.913		
	Δάνεια	12.728	31.819							
	Συνολικοί Επενδυτικοί Πόροι	30.919	57.567							